

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖУРНАЛЫ
КАЗАХСТАНСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
KAZAKHSTAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW

2
(75)

Алматы 2020

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖУРНАЛЫ
КАЗАХСТАНСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
KAZAKHSTAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW

Научно-теоретический и информационно-практический журнал

№3
(76)

Журнал издается с 03.02.2000г., выходит ежеквартально.

*Свидетельство о постановке на учет средства массовой информации, выданное
Министерством культуры и информации Республики Казахстан
№ 15701-Ж от 24 ноября 2015 г.
(свидетельство первичной постановки на учет № 1073-Ж, 03.02.2000г.)*

Редакционный совет:

*Председатель – доктор юридических наук, профессор **Жалаури О.Ш.** (Алматы)*

Члены Редакционного совета:

*доктор юридических наук, профессор **Айтхожин К.К.**; доктор юридических наук,
профессор **Сарсембаев М.А.** (Астана); доктор юридических наук, профессор
Мауленов К.С.; (Алматы); доктор юридических наук, профессор **Мацкевич И.М.**
(Москва); доктор юридических наук, профессор **Шумилов В.М.** (Москва)*

Редакционная коллегия:

*Главный редактор – доктор юридических наук **Алибаева Г.А.***

Члены Редакционной коллегии:

*доктор юридических наук, доцент **Сабитова А.А.**; кандидат юридических наук
Толкумбекова Н.О.; кандидат юридических наук **Кудайбергенов М.Б.**, кандидат
юридических наук, доцент **Әбділда Д.Ә.***

СОБСТВЕННИК:

*Учреждение «Евразийская юридическая академия им.Д.А.Кунаева»
(город Алматы)*

Адрес редакции:

*Республика Казахстан, г.Алматы, ул. Курмангазы, 107
Телефон: 8 (727) 292-98-77, 350-78-88*

e-mail: nauka_kunaev@mail.ru

ISSN 2308-2976

9 772308 297000

СОДЕРЖАНИЕ

Ю. А. Клейберг РЕССЕНТИМЕНТ КАК ДЕВИАНТОЛОГИЧЕСКИЙ ПРИЗНАК СОВРЕМЕННОГО РОССИЙСКОГО ОБЩЕСТВА: АКТУАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА	4
Алпысбаева Э.С., Алтынбаев Е.Т. КЕДЕН ОРГАНДАРЫНДАҒЫ БАСҚАРУ ҮДЕРІСІ	11
Е.Т. Алтынбаев¹, К. Хавдал¹ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ БАЛА ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ	16
Ахимбеков О.К. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ МӘСЕЛЕЛЕРІ	21
Әділбай Б.С. ОТНОШЕНИЕ ЕС К ПРОБЛЕМАМ БЕЖЕНЦЕВ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ	31
Даулетбаев Е. МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ ЖАҢА ТЕОРИЯЛЫҚ МОДЕЛІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ	39
Ержанұлы Азамат ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФРАНЧАЙЗИНГА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН: ОСОБЕННОСТИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ФРАНШИЗНЫХ СИСТЕМ	43
Ш.Р. Ирискулов О КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ, ЕЕ ОБЪЕКТАХ И ИХ ПРИЗНАКАХ	48
Кожатаева Э. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ ПӘНІ РЕТІНДЕ КӘСІПКЕРЛІК ҚЫЗМЕТ ҰҒЫМЫ МЕН БЕЛГІЛЕРІ	55
Қаратас Д. ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЪЕКТОВ АВТОРСКОГО ПРАВА	60
Мамыров Е. СУБЪЕКТИВТІ АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ МАЗМҰНЫ МЕН ОБЪЕКТІСІНІҢ АРАҚАТЫНАСЫ	65

**РЕССЕНТИМЕНТ КАК ДЕВИАНТОЛОГИЧЕСКИЙ ПРИЗНАК
СОВРЕМЕННОГО РОССИЙСКОГО ОБЩЕСТВА:
АКТУАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА**

Ю. А. Клейберг

Академик РАЕН, доктор психологических наук, доктор юридических наук, профессор Академии образования Великобритании (Лондон), Тверского государственного университета, президент Международной Ассоциации девиантологов и Международной академии ювенологии. Тверь, Россия; klab53@rambler.ru

Аннотация. Работа посвящена актуализации проблемы рессентимента и инкорпорации этого понятия в девиантологическую науку. Раскрывается феноменология рессентимента и особый антропотип – *Homoressentimentus* (человека рессентимента). *Ressentiment* как девиантологический признак, *causae* которого являются социально-политическая нестабильность, социально-психологическая напряженность, социальная дифференциация общества, отсутствие возможности у граждан удовлетворить материальные и духовные потребности. Опасность *ressentiment*, как девиантологического феномена, заключается в способности трансформироваться в силу, способную организовать массы на деструктивные действия, нелегитимные формы протеста, несущие угрозу цивилизационному развитию любого общества.

Отсюда очевидным является демонтаж существующей общественно-политической, социокультурной, воспитательно-образовательной и информационной системы и формирование новой эффективной, действительно национальной стратегии, способствующей развитию реального правового государства, лишенной коррупционной составляющей и утверждающей принципы справедливости, гуманизма, равенства всех граждан перед законом, гражданского общества.

Именно это и ни что другое позволит сформировать систему жизненных установок, убеждений, способствующую воспитанию и развитию культурных, духовных, этических, социальных ценностей и норм, обеспечивающих достойную жизнь и гармоничное развитие всех и каждого члена общества. Опасность *ressentiment*, как девиантологического феномена, заключается в способности трансформироваться в силу, способную организовать массы на деструктивные действия, нелегитимные формы протеста, несущие угрозу цивилизационному развитию любого общества.

Ключевые слова: современное российское общество, власть, массы, актуализация, рессентимент, концепт, девиантологический признак, Ницше.

ҚАЗІРГІ ОРЫС ҚОҒАМЫНЫҢ РЕССЕНТИМЕНТ ДЕВИАНТТЫ БЕЛГІСІ РЕТІНДЕ: ТҰЖЫРЫМДАМАНЫ ӨЗЕКТЕНДІРУ

Түіндеме. Жұмыс осы тұжырымдаманы девиантология ғылымына енгізу және енгізу мәселесін өзектендіруге арналған. Рессентимент феноменологиясы және ерекше антропотип – Homo ressentimentus (рессентимент адамы) анығынан көрсетеді.

Мақала девиантология ғылыми тезаурусына рессентимент мәселесін енгізу идеясына арналған: оның генезисін, жұмыс істеуін, жағдайы мен болашағын түсіну. Бұл үшін біз рессенденцияның феноменологиясын түсінуге тырысамыз және тұжырымдаманы құрылымдаудың негіздерін, оның жұмыс істеуін және девиантогендік сипаттағы ықтимал минимизацияны бөліп көрсетеміз.

"Рессентент" ұғымы негізінен екі неміс философының еңбектерінде ұсынылған: Фридрих Ницше (Friedrich Nietzsche) [5] және Макс шелер (Max Scheler) [9].

Ницше "ressentiment" терминін осы транскрипцияда және аудармасыз қолдануды жөн көрді, және мен неміс философының осы дәстүрін ұстанғым келеді.

Ressentiment (фр. ressentiment-кек алу, кек алу, ашулану) - бұл адамның жеке өмірін жеке қабылдаудың тұтас режимі: пайдалы немесе пайдасыз өмір сүру және қызғаныш, жеккөрушілік, дұшпандық, кек алу, бәсекелестік және басқа да жағымсыз сезімдер, қабылдау, мінез-құлық, қозғалмайтын қарсылық және теріс заңдылықтар түрінде көрінеді.

Ressentiment девиантты белгі ретінде, *causa sui* - бұл әлеуметтік-саяси тұрақсыздық, әлеуметтік-психологиялық шиеленістер, қоғамның әлеуметтік саралануы, азаматтардың материалдық және рухани қажеттіліктерін қанағаттандыру мүмкіндігінің болмауы. Ressentiment-тің девиантты құбылыс ретінде қауіптілігі кез-келген қоғамның өркениеттік дамуына қауіп төндіретін деструктивті әрекеттерге, наразылықтың заңсыз түрлеріне бұқараны ұйымдастыра алатын күшке айналу қабілетінде жатыр.

Түйінді сөздер: қазіргі ресейлік қоғам, билік, бұқара, актуализация, рессентимент, тұжырымдама, девиантты белгі, Ницше.

RESENTMENT AS A DEVIANTOLOGICAL FEATURE OF MODERN RUSSIAN SOCIETY: ACTUALIZATION OF THE CONCEPT

Annotation. The work is devoted to the actualization of the problem of resentment and the incorporation of this concept in deviantological science. The article reveals the phenomenology of resentment and a special anthropotype-Homoresentimentus (resentment person). Ressentiment as a deviantological sign, the *causasui* of which are socio-political instability, socio-psychological tension, social differentiation of society, the inability of citizens to meet material and spiritual needs. The danger of resentment, as a deviantological phenomenon, lies in the ability to transform into a force that can organize the masses for destructive actions, illegitimate forms of protest that threaten the civilizational development of any society.

Hence, it is obvious to dismantle the existing socio-political, socio-cultural, educational and information system and form a new effective, truly national strategy that promotes the development of a real legal state, devoid of corruption, and affirming the principles of justice, humanism, equality of all citizens before the law, and civil society. It is this and nothing else that will allow us to form a system of attitudes and beliefs that contribute to the education and development of cultural, spiritual, ethical, social values and norms that ensure a decent life and harmonious development of each and every member of

society. The danger of ressentiment, as a deviantological phenomenon, lies in the ability to transform into a force that can organize the masses for destructive actions, illegitimate forms of protest that threaten the civilizational development of any society.

Keywords: modern Russian society, power, mass, actualization, resentment, concept, deviantological sign, Nietzsche.

Актуализация проблемы.

Целью настоящей статьи является идея инкорпорации проблемы ressentimentа в научный тезаурус девиантологической науки: осмысление ее генезиса, функционирования, состояния и перспектив. Для этого попытаемся разобраться в феноменологии ressentimentа и выделить основания для структуризации понятия, его функционирования и возможной минимизации девиантогенного характера.

Понятие «ressentiment» представлен в трудах, главным образом, двух немецких философов: Фридриха Ницше (Friedrich Nietzsche) [5] и Макса Шелера (Max Scheler) [9].

Ницше предпочитал употреблять термин «ressentiment» в данной транскрипции и без перевода, и я намерен следовать этой традиции немецкого философа.

Ressentiment (от фр. *ressentiment* – мстительность, злопамятность, озлобление) выступает целостным модусом индивидуального восприятия собственной жизни человека: полезного или бесполезного существования, и проявляется в форме зависти, ненависти, враждебности, мстительности, соперничества и других негативных чувств, установок восприятия, поведения, немотивированном сопротивлении и негативных паттернов.

Ressentiment является крупнейшим открытием Ф. Ницше и характеризуется психической депрессией масс, для которой репрезентативны чувства униженности, скрытая обида, мстительность, парализующее волю бессилие, а также активное протестное сопротивление масс. (Люди, как метко заметил Ницше, страдают больше не от природных катаклизмов, а от социального хаоса). Понятие «ressentiment» появляется у Ницше в контексте антитезы двух типов морали – *морали рабов* и *морали господ* [5].

Ressentiment выступает специфическим взрывоопасным миксом, который состоит из комплекса внутренне противоречивых и в то же время универсально дополняющих и активизирующих друг друга психологических качеств. Главным образом, это острая ненависть-зависть этноса к хозяину (господину, вождю), элите, к тому, от кого этнос физически (или морально) зависит.

У этноса возникает стремление создать собственную, альтернативную систему ценностей вместо навязанной системы ценностей господствующей элиты. Ницше по этому поводу делает заключение о том, что **«восстание рабов в морали начинается с того, что ressentiment сам становится творческим и порождает ценности <...>. В то время как всякая преимущественная мораль произрастает из торжествующего самоутверждения, мораль рабов с самого начала говорит «Нет» «внешнему», «иному», «несобственному»: это «Нет» и оказывается ее творческим деянием»** [5, с. 424].

Что касается российской элиты, то она по сути своей с далеких исторических времен усвоила не аристократическую, а плебейскую модель поведения. Плебейская элита – это относительно устойчивая часть общества, имеющая доступ к реальной власти и которая игнорирует договоренности, не держит слова, не заботится о простом народе и занята исключительно своим процветанием «любой ценой».

Кстати замечу, что классическая рыцарская этика обязывала аристократа (господина) защищать всех слабых и нуждавшихся в защите. И уж тем более рыцарь был обязан оказывать покровительство нижестоящему по статусу, если заключал с ним договор.

В России же за прошедшие столетия ничего подобного не возникло, рыцарских образцовых перемен не произошло и, учитывая самодержавно-холопское происхождение российской государственности, возникнуть не могло. Увы, и в ментальном контексте с тех далеких исторических времен в России ничего кардинального не произошло. Модель взаимоотношений «peer-to-peer» («равный – равному») в России так и не возникла, и теперь уже вряд ли возникнет.

В итоге сформировался вполне самостоятельный и психологически феноменальный тип цивилизации – «цивилизация рабской морали сверху донизу», или «цивилизация ressentiment» (по Ницше).

Феноменология.

В Философском энциклопедическом словаре читаем: «Рессентимент – новое переживание прежнего чувства и благодаря этому его усиление; <...> чувство вражды, возмездия, мести, чувство бессильной злобы, которое человек, стоящий ниже на социальной и духовной лестнице, испытывает по отношению к знатному и власть имущему, доходя, в конце концов, до ненависти к самому себе» [7, с. 394].

Многие специалисты в области человеческих отношений полагают, что современный человек – рессентиментален в том смысле, что он наделен синдромом ущербной агрессивности (*deficient aggression syndrome*). То есть, он часто бывает на кого-то обижен, зол, ревнив и точно знает того, кто спровоцировал ему неудачу. И в то же время ученые подчеркивают, что только человек по собственному желанию может быть счастлив или не счастлив («Человек – кузнец своего счастья!» – лозунг советской эпохи). Однако люди часто ничего не предпринимают, чтобы изменить что-то в себе самом, в образе жизни и деятельности.

Согласно имплицитным психологическим установкам рессентиментного социума, это нормально, когда люди думают одно, говорят другое, а делают третье, ибо только так физически или психологически слабый имеет шанс не только выжить, но и победить. Согласно канонам «рабской морали», демонстративная ложь, если она взаимосвязана еще и с успехом, не является чем-то аморальным, она – и есть поведенческая норма.

Продолжением морально видоизмененных свойств рессентиментной психологии является также ложное смирение, выражающееся в стремлении завуалировать свою слабость декларативными заявлениями о своей доброте и отзывчивости.

Созданная современная властная (политическая) субкультура элиты с очень специфической этикой, а вместе с ней симулякр искусственного «счастья», убила в исконно русской элите аристократические начала и породила у общества в целом психотравмирующий феномен «нечистой совести», спровоцировала нездоровый социальный разрыв между незаслуженно бедными и бесстыдно-спесивыми и часто необразованными нуворишами. Появился мутированный в российской социально-политической природе феномен – «*государственная недостаточность*» (термин писателя Ю. Полякова, 2017), который характеризуется неспособностью или нежеланием (а часто и то, и другое вместе) власти регулировать социальные перекосы, сбои и промахи в обществе, компрадорским режимом; феномен, породивший класс «перелётной элиты» (по Ю. Полякову), классовость и кастовость в различных сферах жизнедеятельности (например, в политике и медицине). Правда, следует отдать

должное, *ressentiment* как основа национального характера, в то же время, способствовал колоссальному успеху советского-российского государства в качестве самодостаточного цивилизационного и геополитического проекта. Прежде всего, на стратегически важных для государства направлениях, связанных, главным образом, с ростом державного могущества, а не с благосостоянием народа.

Как указывают современные исследователи, сегодня *ressentiment* превратился в надежный способ «камуфлирования различных социальных интересов, <...> индивидуальных и групповых амбиций», в «инструмент манипулирования сознанием и поведением людей» [1, с. 30]. Если это не сам социальный порядок, то его реверс: он неизменный спутник механизмов господства и подавления, рыночного соперничества, гонки производства и потребления, изготовление и тиражирование массовых паттернов жизни и так называемого благополучия.

Представляется, что отказ от реальности и подмена ее утопичностью и иллюзорностью в современной России напрямую связан с чувством беспомощности людей, неспособных внести хотя бы минимальные изменения в жизнь своего Отечества и даже своей семьи. СМИ только подбрасывают «контент» в тлеющий «огонь рабского» негативизма, помогавшего людям преодолеть чувство отчуждения и униженности.

Особенность российской ситуации, однако, заключается в том, что все российское общество, от президента до последнего стрелочника, в равной мере является носителем *ressentiment*. Для президента важным является непризнание его и России равными и авторитетными игроками на мировой политической арене, для стрелочника – беспомощность перед лицом ретивых чиновников, полиции, судов и нуворишей. Полагаю, что *ressentiment*ные фантазии власти в какой-то момент вошли в странный диссонанс с *ressentiment*ными фантазиями масс. И Россия стала трансформироваться не самым лучшим образом: изоляция России стала псевдо-утверждением ее в ранге великой державы; упадок экономики и падение доходов указывает на псевдо-рост благосостояния и псевдо-счастье большинства граждан; массовая безработица; институциональный кризис, приведший к тотальной перверсии функций правоохранительных органов и органов власти, разрушению здравоохранения, образования и науки; системный кризис институций, «сдавших суверенитет на долгосрочное хранение в США» (по Ю. Полякову), демонстрация своей глубокой беспомощности и нерешительности и др. [3]. Однако, писатель Поляков справедливо подметил, что решительность государства заканчивается там, где начинаются большие деньги. Видимо, во власти слишком много людей не с государственным, а с олигархическим менталитетом (Аргументы и факты. 2020. № 15(2056).

В конечном счете, *ressentiment* становится, по меткому выражению французского политического философа Этьена Балибара, «антиполитикой». Классическим проявлением антиполитики считается война (хотя, Карл фон Клаузевиц называл войну «продолжением политики», «в политике, как в живом организме, зародыш войны»), игнорирование любых форм гражданской активности населения и закона. Всем этим в России в равной мере поражены и массы, и руководство страны.

Этьен Балибар (Etienne Balibar, 2008) предупреждал также, что антиполитика чревата национализмом и популизмом, которые легко могут превратиться в диктатуру и привести к культу харизматичного лидера, чья харизма, в сущности, и питается нарушением законов, конституции, международных норм [2].

Однако не меньшей опасностью для российской политической власти является диктатура лжи, возведенная в принцип государственной политики, где происходит

полная ликвидация различий между ложью и реальностью. В результате в массовом сознании происходит странная деформация, которая в психологии именуется «*дефактуализацией*» (defactualization). Сами факты утрачивают свою абсолютную реальность. Такая метаморфоза сознания всегда ведет к снижению гражданской активности, к нарастанию инертности и безразличия.

Дефактуализация в России вошла в стадию саморазрушения государства и общества. И все эти жертвы приносятся только ради прославления харизматичного лидера, «сохранения лица» и создания гештальта «несокрушимой силы».

Истерический страх власти перед честными выборами или любой политической и гражданской активностью в стране, показывает степень ее беспомощности и неуверенности в завтрашнем дне. Ressentiment – аффект испуганного, беспомощного, не имеющего влияния на действительность – всегда проецируется в фантазмах силы и непоколебимости (нам все санкции «до лампочки»), а лицемерные и угодливые СМИ делают все, чтобы загипнотизировать этими фантазмами тех, кто их жаждет и продуцирует. Именно СМИ и социальные сети являются информационным переносчиком бациллы страха, паники, психоза.

Однако, завладев широкими массами, ressentiment производит то, что Ф.Ницше называл «*фальсификацией ценностных таблиц*» [5], а М. Шелер – «*медленно действующим ядом души*» [9]. Это является адекватной причиной ломки системы ценностных ориентиров современного человека. Современные авторы (Р.Г. Апресян, А.А. Гусейнов, 2000, с. 139) характеризуют ressentiment как «*редкостную психологическую отраву*». Под воздействием этой «отравы» наступает психологическая интоксикация сознания на уровне как отдельной личности, так и широких масс. Добившись цели, ressentiment поглощает остатки прежнего этоса (по Ницше, «рабы заражают господ»). И в этом смысле ressentiment предстает, как «*дьявольское в человеке*», как все то, что в конечном счете ведет человечество к омнициду.

Действительно, тотальная экспансия ressentiment делает возможным «восстание рабов», более того, является психологическим триггером решительных действий. Масштаб этого восстания выходит за рамки стилистической гиперболы: взрыв ressentiment ведет к революциям и переворотам, вспышкам насилия, войнам и геноциду. Вот уже во истину не убавить, не прибавить к словам А.И. Солженицына: «... *насилию нечем прикрыться, кроме лжи, а ложь держится только насилем. И не каждый день, не на каждое плечо кладёт насиле свою тяжёлую лапу: оно требует от нас только покорности лжи, ежедневного участия во лжи – и в этом вся верноподданность*» (курсив мой – Ю.К.) [6, с. 189-191].

Особо актуален ressentiment в России. Рассматривая Россию как субъект мировой политики или анализируя сознание отдельных социальных групп, мы наталкиваемся на одни и те же ощущения ущемленной, социальной отчужденности, исключенности (social excluded) и незащищенности, говорим о высоком градусе напряженности и протестных настроениях [3]. Как замечают политологи, «Россия ревниво и подобострастно копирует Запад, то и дело открещаясь от этого подражательства. Феномен догоняющей модернизации и сохраняющееся отставание от лидеров глобального мира <...> — благодатная почва для внешнеполитического ressentимента» [4; 10]. Если источником российского ressentимента – «*вируса морали*» (термин А.А. Гусейнова и Р.Г.Апресяна) – для властных кругов являются имперские амбиции и непризнание Запада, то для рядовых граждан это прежде всего чувство беспомощности перед институтами государства, классовой и национальной зависти и бессилия, все более обостряющиеся на фоне нынешних кризисных реалий.

Ressentiment несет в себе еще одну неприятность, которую мы уже вскользь упомянули выше. Из тайной «болезни» общественной ментальности он превращается в орудие невольного или, напротив, осознанного и целенаправленного массового манипулирования, *через управляемый хаос превращая людей в зомбированную жертву*.

Это готовый, оформленный триггер эмоций, легко поддающийся управлению. При всей его агрессивности он обладает одной любопытной чертой – податливостью, подверженностью внешним манипуляциям. Давление *ressentiment* довольно легко перенаправить в любое второстепенное русло, на любую мишень – будь то украинцы, американцы или турки. И ненависть, как вирусная эпидемия, вспыхнет и распространится с молниеносной скоростью.

Ressentiment в России какой бы он ни был – стихийный или управляемый – вездесущ и многолик: это и имперский *ressentiment*, барский или, напротив, холопский *ressentiment* властвующих или ущемленных социальных групп, триумфаторов или проигравших. Классовый, национальный, трудовой, возрастной или гендерный, – он сопровождает все виды общественной дискриминации [8].

Реванш «низов», толпы, бедных, исключенных, образующий доминирующую социальную, массовую силу, актуализирует особый антропотип – *Homo ressentimentus* (человека *рессентимента*). Современное социальное расслоение в обществе, миграционные процессы, тотальная безработица, бедность большинства населения, безысходность и др. существенно повлияли на антропологический тип человека *рессентимента*. Под воздействием СМИ, Интернета, связей между странами, произошла смена самобытности индивида, субъективной модели человека, целью которой являлся поиск смысла для осуществления себя («Осуществляя смысл, человек осуществляет себя», по В. Франклу). Личность вынуждена приспосабливаться к устоявшимся формам существования, принципам общежития в социуме, тем самым изменяя и их, и самого себя.

Заключение.

Таким образом, заключая, сделаем главный вывод: *ressentiment* как девиантологический признак, *causa sui* которого являются социально-политическая нестабильность, социально-психологическая напряженность, социальная дифференциация общества, отсутствие возможности у граждан удовлетворить материальные и духовные потребности. Опасность *ressentiment*, как девиантологического феномена, заключается в способности трансформироваться в силу, способную организовать массы на деструктивные действия, нелегитимные формы протеста, несущие угрозу цивилизационному развитию любого общества.

Отсюда очевидным является демонтаж существующей общественно-политической, социокультурной, воспитательно-образовательной и информационной системы и формирование новой эффективной, действительно национальной стратегии, способствующей развитию реального правового государства, лишенной коррупционной составляющей и утверждающей принципы справедливости, гуманизма, равенства всех граждан перед законом, гражданского общества.

Именно это и ни что другое позволит сформировать систему жизненных установок, убеждений, способствующую воспитанию и развитию культурных, духовных, этических, социальных ценностей и норм, обеспечивающих достойную жизнь и гармоничное развитие всех и каждого члена общества.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Апресян Р. Г. Ресентимент и историческая динамика морали // Этическая мысль. Вып. 2. М.: ИФ РАН, 2001. С. 27-40.
2. Балибар Этьен. Диктатура пролетариата. / Пер.: А. Репа, Д. Колесник, Л. Ивашкевич; Общ. ред. А. Репа. - Часопис соціальної критики contr.info, 2008. 150 с.
3. Клейберг Ю. А. Политическая девиантология. - Лондон-Москва: Изд-во «Академия образования Великобритании», 2019. 210 с.
4. Медведев С. Русский ресентимент // Отечественные записки. № 6 (63), 2014. Электронный журнал. (URL: <http://www.strana-oz.ru/2014/6/russkiy-resentiment> Дата обращения 07.04.2020).
5. Ницше Ф. К генеалогии морали // Ницше Ф. Соч. в 2 т. Т. 2. - М., 1990.
6. Солженицын А. И. Жить не по лжи! / Публицистика в 3-х томах. Том 1: Статьи и речи. – Ярославль: «Верхняя Волга», 1995. С. 189-191.
7. Философский энциклопедический словарь. - М., 1995.
8. Чугунова И. О. Концепт ресентимента как инструмент философско-антропологического познания // Философская мысль. 2016. № 2. С. 135-170. DOI: 10.7256/2409-8728.2016.2.17914 URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=17914 (дата обращения: 07.04.2020).
9. Шелер М. Ресентимент в структуре моралей / Пер. с нем. А.Н.Малинкина. - СПб., 1999.
10. Ямпольский М. Об утрате реальности // URL: <https://www.colta.ru/articles/specials/4887-v-strane-pobedivshego-resentimenta> (дата обращения: 06.04.2020).

УДК 342.60(574)

КЕДЕН ОРГАНДАРЫНДАҒЫ БАСҚАРУ ҮДЕРІСІ

Алпысбаева Э.С.¹, Алтынбаев Е.Т.¹¹Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық заң Академиясының аға оқытушысы, заң ғылымдарының магистрі¹Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық заң Академиясының оқытушысы, заң ғылымдарының магистрі

Түйіндеме. Мақалада кеден органдарының қызметіндегі басқару үдерісі және қазіргі экономикалық жағдайда үдерісті жетілдіру ерекшеліктері қарастырылған. Қазақстан Республикасының кеден органдарында басқару үдерісін ұйымдастырудың негізгі мәселелері және оларды жеңу жолдары анықталды. Басқару үдерісінің басқарудың кеден органдарының мақсаттарын көздей отырып, арнайы әдістерді қолдана отырып атқаратын қызмет екендігі баяндалады. Өркениетті нарықтық қатынастардың қалыптасуы жағдайында біздің еліміздің алдында, бірінші кезекте экономикалық, нарықтық құралдарға сүйенетін тұтас, тиімді және икемді басқару жүйесін құру міндеті тұрады. Кеден ісі басқару объектісі ретінде басқару қағидаттары мен әдістерін қолдану кезінде сараланған тәсілді талап ететін бірқатар элементтерден тұратын күрделі ұйымдастырылған объект болып табылады. Бұл ретте элементтердің

бірі-кеден органдары-өз кезегінде басқару субъектісі болып табылады және кеден ісін басқаруда шешуші рөл атқарады. Тиімді басқару мәселесі кеден қызметін дамытудың өзара байланысты аспектілерінің кешенінде неғұрлым өзекті және іс жүзінде маңызды сұрақтардың бірі болып табылады. Соңғы уақытта басқару жүйесін жаңғырту, кедендік қызметті басқаруды жетілдіру, жаңа басқару технологияларын іздеу, басқару процестерін автоматтандыру мәселелеріне арналған көптеген жұмыстар пайда болды, бұл мемлекеттік қызметте басқару тұжырымдамаларын дамытудың қазіргі заманғы үрдістерін көрсетеді.

Түйін сөздер: басқару үдерісі, кеден органдары, басқару құрылымы, ұйымдастыру мәселелері, кадрлық әлеует.

ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНИЯ В ТАМОЖЕННЫХ ОРГАНАХ

Аннотация. В статье рассматривается процесс управления в деятельности таможенных органов и особенности его совершенствования в современной экономической ситуации. Определены основные вопросы организации управленческого процесса в таможенных органах Республики Казахстан и пути их преодоления. Утверждается, что процесс управления - это функция, выполняемая таможенными органами с использованием специальных методов для достижения целей. В условиях формирования цивилизованных рыночных отношений перед нашей страной стоит задача создания комплексной, эффективной и гибкой системы управления, прежде всего на основе экономических, рыночных инструментов. Таможня - это сложный организованный объект, состоящий из ряда элементов, требующих дифференцированного подхода в применении принципов и методов управления как объекта управления. В этом случае один из элементов - таможенные органы - в свою очередь является субъектом управления и играет ключевую роль в управлении таможенными делами. Вопрос эффективного управления - один из самых актуальных и важных вопросов в комплексе взаимосвязанных аспектов развития таможенных услуг. В последнее время ведется большая работа по модернизации системы управления, совершенствованию управления таможенной службой, поиску новых технологий управления, автоматизации управленческих процессов, что отражает современные тенденции развития концепций управления на государственной службе.

Ключевые слова: процесс управления, таможенные органы, структура управления, организационные вопросы, кадровый потенциал.

THE MANAGEMENT PROCESS IN THE CUSTOMS AUTHORITIES

Abstract. The article examines the management process in the activities of customs authorities and the features of its improvement in the current economic situation. The main issues of organizing the management process in the customs authorities of the Republic of Kazakhstan and ways to overcome them have been identified. It is argued that the management process is a function performed by customs authorities using special methods to achieve objectives. In the conditions of the formation of civilized market relations, our country is faced with the task of creating an integrated, effective and flexible management system, primarily based on economic and market instruments. Customs is a complex organized object consisting of a number of elements that require a differentiated approach in the application of principles and methods of management as an object of management. In this case, one of the elements - the customs authorities - in turn is the subject of management and

plays a key role in the management of customs affairs. The issue of effective management is one of the most pressing and important issues in the complex of interrelated aspects of the development of customs services. Recently, a lot of work has been done to modernize the management system, improve the management of the customs service, search for new management technologies, automate management processes, which reflects modern trends in the development of management concepts in the civil service.

Keywords: management process, customs authorities, management structure, organizational issues, human resources.

«Басқару» түсінігі айтарлықтай кең ұғымды білдіреді және адамзат қызметінің түрлі салаларында қолданылады. Кеден қызметінің қатысы бар түрлі әлеуметтік-экономикалық жүйелерде басқару ұғымы әр түрлі мағынада түсіндіріледі. Айталық, классикалық менеджмент «Басқаруды» ұйымның қалыптасуы мен мақсаттарына қол жеткізуге бағытталған, жоспарлау, ұйымдастырудың және бақылаудың барысы деп таниды. Ал, басқару саласының келесі топ ғалымдары мен мамандары «Басқару» дегеніміз-кәсіби дайындықтан өткен мамандардың ұйымдарды қалыптастырып, мақсаттарды қою арқылы оған қол жеткізудің интеграциялық үдерісі деп есептейді. Сонымен, «Басқару» дегеніміз жүйенің қойылған мақсаттарды шешім қабылдау арқылы жүзеге асыру үшін, өзінің құрылымын сақтауға, оның ішкі және сыртқы қатынастарын тәртіпке келтіруге бағытталған әсер ету үдерісінің ажырамас қасиеті.

Басқару үдерісі дегеніміз - басқару органдары мен аппараттарының басқарудың тиісті әдістері мен қағидаларын қолдана отырып, белгілі бір функцияларды жүзеге асыру арқылы кеден органдарының мақсаттарына жетуге бағытталған қызметі. Басқару үдерісі өзінің ерекше мазмұнымен ерекшеленеді, онда мыналар ажыратылады: әдістемелік, функционалдық, экономикалық, ұйымдастырушылық, әлеуметтік және ақпараттық аспектілер. Басқару үдерісі басқарудың әлеуметтік-экономикалық жүйесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, онда басшы мен басқарушы тұлғалардың қызметі басқарудың тиісті әдістері мен қағидаларын қолдана отырып, белгілі бір функцияларды орындау арқылы, ұжымдық мақсаттарға жетуге бағытталған. Бұл рәсімге басшының ағымдағы бұйрықтары арқылы ғана емес, сонымен қатар үнемі әрекет етуші нормативтер мен регламенттерді қамтитын үздіксіз басқару үдерісі арқылы қол жеткізіледі. Басқару үдерісі ұйымдық құрылыммен, қызметкерлердің жұмысымен және олардың арасындағы өкілеттіктермен тығыз байланысты. Басқару құрылымы басқару қызметіне қажетті шешімдерді қабылдаумен және іске асырумен айналысады [1, 95б.].

Басқару үдерісі басқару қағидаларымен тығыз байланысты. Мақсаты бойынша басқару қағидалары басқару теориясының іргелі негізі - басқару заңдары мен басқару тәжірибесі арасындағы дәнекер болып табылады. Басқару қағидалары басқару іс-әрекетінің іргелі идеялары ретінде басқару заңдарынан тікелей шығады және адамның санасына тәуелсіз болатын объективті шындықты бейнелейді, яғни олар объективті болып табылады. Сонымен қатар, олардың әрқайсысының ұстанымдары идея, яғни субъективті құрылыс, оны әр басшы өзінің білімі, жалпы және кәсіби мәдениеті деңгейінде ойша орындайды. Басқару қағидаларына қойылатын негізгі талап - оларды сақтау тәжірибесінің әсерін күшейтеді.

Сондай-ақ, басқару үдерісін жетілдіруде Қазақстан Республикасының кеден қызметінің кадрлық әлеуетін қалыптастыру мәселелерінің әсері маңызды орын алады. Кеден органдарының кадр саясатын қалыптастыруды бағдарламалық-мақсатты басқару әдістерін қолдану арқылы жетілдіруге болады деген қорытынды жасауға болады.

Қызметкерлердің кадрлық әлеуетін нығайту, кеден қызметінің басқа қызмет салаларына айтарлықтай әсер ететін жұмыс үдерісінде аса маңызды. ҚР кеден органдарының жоғары білікті кадрлық құрамы кеден ісі саласында сапалы қызмет көрсетуге бағытталған міндеттердің сәтті орындалуын қамтамасыз етеді.

Кадрлық әлеуетті басқарудың өзекті мәселелерінің бірі мемлекеттік қызметшілердің еңбек қызметін ұйымдастыру деңгейінің төмендігі болып табылады. Атап айтқанда, жұмыс тиімсіздігінің басты көрсеткіштері мемлекеттік мекемелер құрылымындағы кемшіліктердің болуымен және жұмыс үдерісінде қазіргі заманғы әдістер мен технологияларды нәтижесіз пайдаланумен байланысты орын алады. Осыған байланысты ең ұтымды шешім мемлекеттік органдардың кадрлық әлеуетін басқару моделін жаңарту немесе өзгерту болып табылады. Кеден қызметінің кадрлық әлеуетінің қызметі мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық дамуының стратегиялық міндеттеріне сәйкес келуі тиіс. Кеден жүйесін тиімді дамыту үшін Қазақстан Республикасының экономикалық даму міндеттеріне қол жеткізуге, кеден органдарының мемлекеттік қызмет жүйесіне зияткерлік адами капиталды инновациялық тартуды қамтамасыз етуге қызмет ететін бағдарламалық-мақсатты және жобалық басқаруды қолдануға болады [2, 204б].

Осылайша, Қазақстан Республикасының кеден органдарындағы басқару үдерісінің дамуының қазіргі кезеңінде қажетті шешімдерді уақтылы анықтау мен қабылдауды қажет ететін бірқатар мәселелер күрделене түседі, оларды іс жүзінде жүзеге асыру кеден органдары шеңберіндегі басқару жүйесінің дамуына ықпал ететін икемді, бейімделгіш ұйымдық құрылымды құруға мүмкіндік береді, ол өз кезегінде басқарудың барлық функцияларын іске асырудың тиімділігін жоғарылатады.

Кеден органдарын басқаруда жетістікке жету кеден жүйесі органдарын ұйымдастыру, олардың барлық лауазым иелерінің әрекеттерінің бірлігімен қамтамасыз етіледі. Бұл жағдайда ортақ істе олардың әрқайсысының арнайы орындары, ерекшеліктері мен атқаратын рөлдерін, құзыреттіліктері мен құқықтарын анықтау үлкен маңызға ие. Кеден органдарында тиімді басқару үдерісін ұйымдастыру кеден органдарының алдында тұрған операцияларды табысты жүргізуге ықпал етеді. Осы себепті Қазақстан Республикасының кеден жүйесінде басқарудың жаңа тәсілдерін жетілдіру қолға алынуда.

Бүгінгі таңда кеден органдарының қызметін нормативтік құқықтық реттеудің жеткіліксіздігімен байланысты, тиімді басқару үдерісін ұйымдастыру мәселелері байқалады. Осыған байланысты кеден органдарын дамыту стратегиясы әзірленген болатын, ол лауазымды тұлғалардың басқару қызметін құқықтық қамтамасыз етуді жаңғыртуға бағытталып отыр [3, 24б].

Кеден органдарын басқаруда жетістікке жету кеден жүйесі органдарымен ұйымдастыру, олардың барлық лауазым иелерінің әрекеттерінің бірлігімен қамтамасыз етіледі. Бұл жағдайда ортақ істе олардың әрқайсысының алатын орны, ерекшеліктері мен атқаратын рөлдерін, құзыреттіліктері мен құқықтарын анықтау үлкен маңызға ие [4, 188б].

Қазіргі кедендік қызмет мемлекеттің сыртқы экономикалық саясатын жүргізуде маңызды орын алып және Қазақстан Республикасының кедендік шекара арқылы тауарлар мен көлік құралдарын орналастыруда бақылау және фискальды функцияларын атқаруы керек. Бүгінгі күнгі кедендік жүйенің негізгі кемшіліктері ретінде басқару жүйесінің қалыптасуының аяқталмауын, жүйе ішіндегі ақпаратпен қамтамасыз етудің жетімсіздігін, заңдық базаның толық еместігін, әлеуметтік қорғауға

қатысты мәселелер кешенінің шешілмегендігін, білікті кәсіби мамандардың жетіспеуін, техникалық-материалдық базаның аздығын айтуға болады.

Бұның барлығы шешімін тапқан міндеттермен және сыртқы экономикалық қызметтің сан алуандылығымен қайшылыққа түсіп, сыртқы экономикалық қызметтің кедендік қызмет көрсетудің сапасы мен жеделділігінде көрінеді, мемлекеттік бюджеттің табыс бөліміне мәселе туындатып, кедендік ережелердің бұзылуы мен кедендік іс саласында қылмыстың өсуіне алып келеді. Негізгі мақсат мемлекеттің экономикалық саясатын іс жүзіне асыру тиімділігін арттыру болып табылатын Қазақстан Республикасы кедендік қызметін реформалаумен және ҚР кедендік қызметін жетілдіру тұжырымдамасын жүзеге асыру негізіндегі Қазақстан қауіпсіздік стратегиясын, сыртқы экономикалық қызметтің жүзеге асырушы бақылау функцияларының кедендік әдістерін жүзеге асыруды, мемлекеттік құқық қорғаушы функцияны іске асырудағы ведомствоаралық координацияларды қамтуды анықтау маңызды. Кедендік қызметті реформалаудың негізгі қағидалары, оның кешенділігі мен жүйелілігі, экономикалық, ұйымдастырушылық-техникалық және әлеуметтік аспектілерінің бірлігі мен өзара байланысы болуы мүмкін. Сондай-ақ, ҚР кеден қызметін реформалаудың басым бағыттары мен негізгі міндеттерін анықтау маңызды.

Кеден қызметін реформалаудың басты міндеттері мен бағыттарына мыналарды жатқызуға болады: заң базасын әрі қарай жетілдіру; сыртқы сауда қызметін мемлекет тарапынан бақылау жүйесімен оны жүзеге асыруды бақылау мен бірлігі; сыртқы сауда қызметіне мемлекеттік бақылау жүргізуде экономикалық шараларға басты көңіл бөлінуі; сыртқы сауда қызметіне мемлекеттің және оның органдарының орынсыз араласуын болдырмау; кедендік қызметті тиімді басқару үшін методологиялық негіздер мен ғылыми-қолданбалы әдістерді жасау; кедендік құрылымды және инфрақұрылымды дамыту; кедендік бақылау, рәсімдеу технологиясын жетілдіру, кеден процедураларын унификациялау, стандарттау, кеден органдарын қазіргі таңдағы ақпарат технологияларымен, телекоммуникация мен байланыстың тиімді құралдарымен қамтамасыз ету; кеден статистикасының шынайы мәліметтерін қалыптастыру; басқарушылық шешімдердің тез дайындалуы үшін қажетті ақпарат базасымен, технологияларымен, сапалы әдістермен жабдықталған ақпараттық-сараптамалық жүйені құру; кадрлар саясатын жетілдіру, құрылымын, штат санын оптимизациялау; баға және валюталық бақылаудың тиімді механизмін жасау; сыртқы сауда қызметін реттеуде бірыңғай көзқарас қалыптастыру мақсатында Қазақстан Республикасының Министрліктері мен кеден органдарының өзара қатынасын жетілдіру; кеден жүйесінің материалдық-техникалық базасын дамыту.

Қазіргі кезде еліміз жаңа экономикалық реформаларды басынан кешіріп, жаңа экономикалық қатынастарға жиі қатысуда, әсіресе, шет мемлекеттердің Қазақстанға қатысты инвестициялық жоспарлары, әртүрлі сауда қатынастары кеден шекарасынан өтетін тауар айналымының ауқымын көбейуде. Осы орайда кеден ісі саласындағы мемлекеттік органдардың қызметінің атқаратын рөлі жоғары мәнге ие болды. Мемлекетіміз егемендік алып, шетелдермен тікелей сыртқы экономикалық қатынастарын дамытуда кеден органдарының бақылауына түсетін объектілердің қатары да көбейіп барады. Сол себепті де, кеден органдарының қызметін құқықтық реттеу, оның тек заң шеңберінде атқарылуын қадағалау, тиімді қызмет етуіне ұсыныстар жасау әрбір қоғам мүшесінің міндеті.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Байсалова Г. Т. Қазақстан Республикасындағы кеден ісінің құқықтық негіздері: Оқу құралы. - Алматы, 2015. - 95 б.
2. Бровко Е.А. Кеден органдарын басқару принциптері // ғылым аллеясы. 2017. Ред.: Шелистова Д. А. 2017. С. 204.
3. Азанов Б. К. Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарт: кешенді құқықтық талдау (қорытынды бөлім) // Еуразиялық заң журналы. – 2014. – №10. – С.24.
4. Кузякин Ю. П., Абулов Ш. С. Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік реттеу негіздері. - Оқу құралы. — М.: Русайнс, 2019. — 188 б.

УДК 342.7(094)574

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ БАЛА ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУДЫҢ
ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ**

Е.Т. Алтынбаев¹, К. Хавдал¹

¹Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық заң Академиясының оқытушысы, заң ғылымдарының магистрі

¹Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық заң Академиясының аға оқытушысы, заң ғылымдарының магистрі

Түйіндеме. Мақалада адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтары, оларды тану, құрметтеу және қорғау қазіргі заманғы мемлекеттердің демократиялық билігінің негізі болып табылады. Автор адам құқықтары институтының пайда болуы мен қорғалуы бастапқыда ұлттық заңнама аясында болғанын, дегенмен кейбір актілердің маңызы ұлттық мемлекеттердің шекарасынан өтіп, басқа елдерде ұлттық сананың дамуына ықпал еткенін айтады. Кәмелетке толмағанның құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін бапта белгіленген, қолданыстағы заңнамада қорғаудың арнайы құралдары мен әдістерінің жиынтығы қарастырылған: адам құқықтарын қорғаудың халықаралық құқықтық тетігі; сот арқылы қорғау; атқарушы органдардың әкімшілік әрекеттері; адамның өз құқықтарын заңды түрде өзін-өзі қорғауы, Бала құқықтары туралы Конвенцияның маңыздылығы-онда бала құқықтары жөніндегі Комитет жүзеге асыратын кәмелетке толмағандардың құқықтарын қамтамасыз ету және оларды қорғау саласындағы халықаралық қадағалау мен бақылау рәсімдері, ювеналдық әділет институты дамуының қазіргі жай-күйін талдау Конвенцияда және ұлттық заңнамада бекітілген баланың құқықтарын сақтау саласындағы ахуалдың дамуы айқындалған.

Түйін сөздер: Адам құқықтары, кәмелетке толмағандар, ювеналды сот төрелігі, ювеналды әділет институты, қадағалау органдары.

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ РЕБЕНКА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Аннотация. В статье права и свободы человека и гражданина, их признание, уважение и защита являются основой демократической власти в современных государствах. Автор утверждает, что возникновение и защита института прав человека первоначально находились в рамках национального законодательства, но значение некоторых действий выходит за рамки национальных границ и способствовало развитию национального самосознания в других странах. Для защиты прав и свобод несовершеннолетних действующим законодательством предусмотрен набор специальных средств и способов защиты, установленных статьей: международно-правовой механизм защиты прав человека; судебная защита; административные действия исполнительных органов; правовая самооборона прав человека, важность Конвенции о правах ребенка - процедуры международного надзора и контроля в области обеспечения и защиты прав несовершеннолетних, реализуемые Комитетом по правам ребенка; развитие ситуации в области соблюдения прав ребенка, установленных законодательством.

Ключевые слова: Права человека, несовершеннолетние, ювенальное правосудие, институт ювенальной юстиции, надзорные органы.

LEGAL BASIS FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract. In the article, the rights and freedoms of man and citizen, their recognition, respect and protection are the basis of democratic power in modern states. The author argues that the emergence and protection of the institution of human rights was initially within the framework of national legislation, but the significance of some actions goes beyond national borders and contributed to the development of national consciousness in other countries. To protect the rights and freedoms of minors the current legislation provides a set of special means and methods of protection stipulated by article: international legal mechanism of human rights protection; judicial protection; administrative actions by the Executive; legal-defense of human rights, the importance of the Convention on the rights of the child international procedures of supervision and control in sphere of ensuring and protecting the rights of minors, implemented by the Committee on the rights of the child; development of the situation in the field of child rights established by law.

Keywords: Human rights, minors, juvenile justice, Institute of juvenile justice, Supervisory authorities..

Адам құқықтары мен бостандықтарын қорғаудың ұлттық тетігінің қалыптасуы қазіргі қазақстандық қоғамның санасына және мемлекеттің норма шығармашылық қызметіне басты халықаралық-құқықтық құжаттардың бірі — адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясында бекітуді тапқан негіз қалаушы қағидаттарды енгізудің қисынды нәтижесі болып табылады [1, 52б]. Адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғау жүйесі — бұл құқық бұзушылықтардың алдын алуға, анықтауға, жоюға және жолын кесуге, жеке адамның құқықтарын, бостандықтарын мүдделерін қорғауға, қорғауға және қамтамасыз етуге бағытталған құралдардың, тәсілдердің, тәсілдер мен рәсімдердің заңнамалық деңгейде бекітілген жиынтығы.

Кәмелетке толмағандарға қатысты қорғаудың бұл тетігі бірқатар маңызды аспектілерді қамтиды, мысалы:

баланың құқықтарын іс жүзінде жүзеге асыру саласындағы қатынастарды барлық мүмкін заңды құралдармен жан-жақты және тиімді реттеу;

қаралып отырған құқықтық реттеу саласында заңнамалық және өзге де норма шығару қызметін жетілдіру, оны оңтайландыру;

баланың құқықтары мен мүдделеріне тікелей қатысы бар әкімшілік, азаматтық, қылмыстық және өзге де істерді қарау кезінде процестік құқық нормаларын мұқият дайындау және пысықтау;

кәмелетке толмағандардың құқықтары мен мүдделерін бұзғаны үшін заңды жауапкершілік шараларын анықтау, кейбір жағдайларда кәмелетке толған субъектілердің ұқсас құқықтары мен мүдделеріне (мысалы, өмір сүру құқығы, жеке басына қол сұғушылықтан айырмашылығы қатаң);

құқық қорғау органдарының, жеке, заңды тұлғалардың, ұйымдардың және т.б. кәмелетке толмағандардың құқықтары мен мүдделерін бұзушылықты анықтауға, алдын алуға, жолын кесуге және алдын алуға бағытталған нәтижелі қызметі;

кінәлілерді анықтау және оларды заңды жауапкершілікке тарту, жазаны анықтау;

уәкілетті мемлекеттік органдардың бақылау және қадағалау қызметі;

мемлекеттің арнайы уәкілетті органдарының өздеріне ведомстволық бағынысты құрылымдарды бақылауы және бақылауы;

мемлекеттік және өзге де мекемелердің, ұйымдардың заң кадрларының сапасын арттыру. Бұл механизм әдетте ювеналды әділет деп аталады. Ювеналды әділет институционализациясы бірқатар мәселелерді шешуге ықпал етуі мүмкін:

кәмелетке толмағандардың даму процестеріне оң әсер ету және теріс сипаттағы үрдістерді шектеу;

жергілікті билік және өзін-өзі басқару органдарынан бастап Республикалық атқарушы органдарға дейінгі барлық деңгейлерде басқару қасиетінің ықпалын іске асыру;

кәмелетке толмағанды әлеуметтендіру процесіне кешенді ықпал ету;

кәмелетке толмағандардың девиантты және деликвентті мінез-құлқының жол берілетін салдарларын жоспарлау және құқықтық мәжбүрлеу шараларын іске асырмай түрлі тәрбиелік сипаттағы бағдарламаларды пайдалану;

жеке адамның құқықтары мен бостандықтары Қазақстан Республикасының ең жоғары құндылығы болып табылатын белгіленген маңызды қоғамдық-құқықтық мақсаттарға қол жеткізуге.

Кәмелетке толмағанның құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында қорғау құралдарының, тәсілдерінің, тәсілдері мен әдістерінің жүйесі бекітілген: адам құқықтарын қорғаудың халықаралық-құқықтық (конвенциялық) тетігі;

сот органдарында қорғау;

атқарушы билік органдарының әрекеттері арқылы қорғаудың әкімшілік тәртібі;

адамның өз құқықтарын қолданыстағы заңнамаға қайшы келмейтін тәсілдермен қорғауы.

Балалардың денсаулығын сақтауды, олардың құқықтарын қорғауды заңнамалық қамтамасыз ету жолындағы алғашқы қадам 1924 жылы Ұлт Лигасы қабылдаған Бала құқықтарының Женева декларациясы болды.

Біріккен Ұлттар Ұйымы 1959 жылы Бала құқықтары Декларациясын қабылдап, тағы бір маңызды және қажетті қадам жасады. Дәл осы Декларацияда балалардың құқықтары мен әл-ауқатын қамтамасыз ету мен қорғауға қатысты әлеуметтік және құқықтық қағидалар алғаш рет жарияланды. 10 ережені нақты белгілеу және оларды нақты және қатаң сақтау "балаларды бақытты балалық шақпен қамтамасыз етуі керек" [2].

Халықаралық қоғамдастықтың одан әрі дамуы, қоғамның құқықтық санасы, балалар мен олардың құқықтарына көбірек көңіл бөлу жаңа мәселені белгіледі — қағидаттардың декларативтілігі жеткіліксіз болып шықты, осы қағидаттарды іске асыру қажет болды. Кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғаудың нақты тәсілдерін бекітетін құқықтық нормаларды қамтитын жаңа халықаралық-құқықтық құжаттар қажет болды. Осыған байланысты 1974 жылы Төтенше жағдайларда және қарулы қақтығыстар кезеңінде әйелдер мен балаларды қорғау туралы Декларация қабылданды [3]. Содан кейін 1986 ж. балаларды қорғау мен олардың әл — ауқатына қатысты әсіресе балаларды ұлттық (қабылдаушы отбасы — отандастар) және халықаралық (қабылдаушы отбасы-шетелдіктер) деңгейлерде тәрбиелеуге беру және оларды асырап алу кезінде әлеуметтік және құқықтық қағидаттар туралы Декларация қабылданды, [4].

Бала құқықтары туралы Конвенцияның маңыздылығы-онда бала құқықтары жөніндегі Комитет жүзеге асыратын кәмелетке толмағандардың құқықтарын қамтамасыз ету және оларды қорғау саласындағы халықаралық қадағалау мен бақылау рәсімдері айқындалған. Аталған комитетте жоғары моральдық қасиеттердің иесі болып табылатын және кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау мен қорғауды қамтамасыз ету саласында құзыретті мамандар деп танылған 10 сарапшы өзінің бақылау қызметін жүзеге асырады. Олар жүзеге асыратын бақылау тетігі Бала құқықтары туралы Конвенцияға қатысушылар болып табылатын мемлекеттердің баяндамаларының материалдарынан қалыптасқан жағдайды зерделеуді, Конвенция жариялаған құқықтарды бекіту және оларды қамтамасыз ету бойынша мемлекеттер қабылдаған шараларды зерттеуді, сондай-ақ оларды жүзеге асыруда қол жеткізілген прогресс туралы зерттеуді білдіреді.

1994 жылғы 8 маусымда Бала құқықтары туралы халықаралық конвенцияны ратификациялай отырып, Қазақстан Республикасы бала құқықтарын қорғау саласындағы өз заңнамасын халықаралық құқық нормаларына сәйкес келтіру міндеттемесін өзіне алды [5]. Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасы Біріккен Ұлттар Ұйымының Бала құқықтары жөніндегі комитетіне Конвенция нормаларының орындалуы туралы төртінші кезеңдік баяндаманы ұсынды.

Кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау тетігі қылмыстық немесе әкімшілік қудалаудың барлық кезеңдерінде сақталады. Кәмелетке толмағандарға қатысты істің барлық мән-жайларын зерттеуге дәл осы салада маманданған тергеу бөлімшелерінің қызметкерлері қатысады. Бұл мамандар кәмелетке толмағанның психологиялық және эмоционалды ерекшеліктерін нақты анықтауға және оларға қатысты Қолданыстағы іс жүргізу заңнамасында қарастырылған тергеу әрекеттерін дұрыс жүргізуге міндетті. Кәмелетке толмағандарға қатысты, сөзсіз, олардың психикасына теріс әсер етпейтін жеке және ерекше көзқарас қажет, өйткені тергеу әрекеттерінің білікті емес тактикасы, физикалық немесе психологиялық әсер ету және қысым шараларын қолдану керісінше нәтижеге әкеледі — кәмелетке толмаған адам өзін жауып, үнсіз қалады, үнемі қорқыныш сезінеді, ашуланады. Тиісінше, мұндай жағдай оң нәтижеге әкелмейді — кәмелетке толмаған адамның өз іс-әрекетінің қателігін түсінуі, түзету және қайта тәрбиелеу.

Ювеналды сот төрелігі органдарының мамандандырылған жиынтығын қалыптастыру-бұл Қазақстан Республикасының әлеуметтік және құқықтық саясатының негізгі идеялары мен міндеттерінің бірі. Осыған байланысты мемлекет 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасында ювеналды сот төрелігі жүйесін дамыту ҚР сот жүйесін дамытудың басты кезеңі болып табылатындығын бекітті. Бұл 2007 жылы құрылған Алматы және Астана қалаларында кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі эксперименттік соттардың өздерінің қажеттілігі мен тиімділігін дәлелдегенімен өзектілендірілді.

Қазақстан Республикасының Конституциясында көзделген құқықтар мен бостандықтарды қорғау тәсілдері мен тәсілдерінің осы жиынтығын әкімшілік әділет органдары (жеке адам мен мемлекеттік органдар арасындағы дауларды қарауға арналған квазисудебтік органдар), еңбек Әділет (еңбек қатынастарындағы, оның ішінде кәмелетке толмаған қызметкер мен мемлекет арасындағы дауларды қарау үшін), ювеналдық әділет және т.б. толықтыра алады. Бірақ, көптеген нормативтік-құқықтық актілерге және қолда бар тетіктерге қарамастан, кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау бүгінгі күні өзекті проблемалардың бірі болып табылады. Қазақстанда қалыптасып жатқан әлеуметтік, сондай-ақ экономикалық жағдай баланың құқықтарын толыққанды іске асырудың нәтижелі тетігін қалыптастыруға арналған ғылыми негізделген шаралардың арнайы кешенін дереу әзірлеу қажеттігін талап етеді.

Кәмелетке толмағанның құқықтарын қорғауға байланысты қарастырылып отырған мәселе аясында ұлттық және халықаралық қорғаныс тетіктері сөзсіз қызығушылық тудырады.

Ювеналды әділет институты дамуының қазіргі жай-күйін талдау Конвенцияда және ұлттық заңнамада бекітілген баланың құқықтарын сақтау саласындағы ахуалдың дамуына қанағаттанарлық перспектива береді.

Ұлттық заңнаманың нормалары халықаралық стандарттар мен халықаралық шарттарға жақындатылған. Балалар құқықтарымен айналысатын әртүрлі мемлекеттік және үкіметтік емес ұйымдар бар. Балалардың құқықтары бойынша бақылау, мониторинг және есептілік рәсімдері жүргізіледі. Соңғы үш жылдың кезеңіне қатысты Балалардың құқықтарын жақсарту үрдісі туралы айтуға болады. Оның өзгеру динамикасын оң бағалаудың маңызды көрсеткіштерімен қатар, ересектер арасында баланың қоғамның толыққанды мүшесі ретіндегі құқықтық мәртебесін танудың жоғары деңгейі байқалады.

Алайда, аталған үрдістерді қарастыра отырып, балалардың күнделікті өмірдегі құқықтарының маңызы мен жұмыс істеуіне әсер ететін құқықтарды қамтамасыз ету және қорғау жүйесіндегі бар олқылықтар мен кемшіліктерді назарға алған жөн.

Қолданыстағы заңнама конвенцияға толық сәйкес келмейтіні және расталған құқықтар арқылы жеке тұлғаның дербестігін қамтамасыз етпейтіні эмпирикалық түрде жазылған. Конвенцияда анықталған құқықтардың негізгі топтарымен балаларды сәйкестендірудің әлсіреуі осыған байланысты.

Конвенция және Бала құқықтары туралы ақпаратты таратудың шектеулі сипаты ересектер мен балаларға аймақтық әсер етеді. Бұл белгілі бір дәрежеде Балалардың құқықтарын шектеу объектісі ретінде олардың құқықтық мәртебесінің төмен өзін-өзі бағалауын анықтайды.

Құқықтарды қорғаудың және көмек көрсетудің тиімді жүйесі болмаған жағдайда, көптеген балалар оларды қолдану қажеттілігін дамытпайды, әсіресе күнделікті өмірде олар туралы көбінесе ешкім есіне алмайды.

Баланың құқықтарын қорғау жүйесінің төмен тиімділігінің маңызды белгісі-бұл балалар үшін жеке шағым беру және қарау жүйесінің болмауы.

Халықаралық тәжірибе қазіргі институттар барлық бақылау міндеттерін шешуді қанағаттандырмайтын және құқықтарды қосымша қорғау қажеттілігі туындаған кезде кәмелетке толмағандардың құқықтары жөніндегі мамандандырылған институттарға қажеттілік туындайтынын куәландырады. Бұл үрдіске Қазақстан Республикасының заңнамалық-құқықтық саласындағы көптеген олқылықтар мен кемшіліктер, қадағалау органдарының шамадан тыс жүктелуі және т. б. ықпал етеді.

Осылайша, кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғауды құқықтық реттеуді дамыту перспективаларын талдау тек осы саладағы жүйелі, қаржыландырылмаған қызмет кәмелетке толмағандар жасаған құқық бұзушылықтар санының азаюына және осы санаттағы адамдардың тиімді әлеуметтенуіне ықпал ете алатындығын көрсетті.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Лупарев Г.П. Основные международные документы по правам человека. Материалы и комментарии. — Алматы:— 148 с.
2. Wallace R.M. International Human Rights: Text and Materials / With K. Dale-Risk. 2nd — London: Sweet and Maxwell, 2001.
3. Декларация прав ребенка. Принята резолюцией 1386 (XIV) Генеральной Ассамблеи ООН от 20 ноября 1959 г. — [ЭР]. Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml
4. Декларация о защите женщин и детей в чрезвычайных обстоятельствах и в период вооруженных конфликтов, 1974 г.
5. Факультативный протокол к Конвенции о правах ребенка, касающейся торговли детьми, детской проституции и детской порнографии, 2000 года.— [ЭР]. Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv//rightschild_protocol2.shtml. 10.2014 г.

УДК 343.352

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Ахимбеков О.К.

Д.А Қонаев атындағы Еуразиялық заң академиясының қылмыстық құқықтық пәндер және құқық қорғау қызметі кафедрасының аға оқытушысы, Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы

Түйіндеме. Бұл мақалада еліміздің егемендігі үшін жіне халықтың әлеуметтік құқықтық жағдайына кері әсерін тигізетін сыбайлас жемқорлықпен күресудің алдын алу мәселелері қарастырылды. Сыбайлас жемқорлықпен күресті жетілдіру мақсатында елімізде шығарылып жатқан заңдар мен мелмекеттік бағдарламалардың маңыздылығына талдау жасалды. Әсіресе Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясының сыбайлас жемқорлықпен күресті күшейтуге қатысты роліне кеңінен тоқталған. Бүгінгі таңдағы

әлеуметтік аурудың алдын алу және әшкерелеу үрдісі жылдан жылға өсу мәселесі талданған. Мақалада парақорлықпен елімізде көбіне-көп қолында билігі бар, шешім шығаруға, бөліп бергізуге өкілеті жететін қызметкерлердің айналысып отырғанын көрсетіп берді. Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Заңын сәйкес сыбайлас жемқорлықпен күресті қандай мемлекеттік органдар мен лауазымды тұлғалар жүргізуі тиіс екені мақалада көрініс тапты. Қазіргі замандағы сыбайлас жемқорлықпен күресуді күшейтудегі жұмыстардың үздіксіз жүргізілуі және әрдайым жетілдірілу жолдары қарастырылды. Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жолдары талданып, осы мәселені шешуге қатысты нақты ұсыныстар жасалған. Мақалада сыбайлас жемқорлықтың түбегейлі жойылмаса да ең болмағанда азайту мүмкіндіктері қарастырылған.

Түйін сөздер: Сыбайлас жемқорлық қылмыстық құқық бұзушылықтар, тектік объектісі. Қоғамдық бақылау институты. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегия. Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жолдары. Сыбайлас жемқорлықпен күресудің өзекті мәселелері.

ПРОБЛЕМЫ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ КОРРУПЦИИ

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы предотвращения коррупции, отрицательно влияющей на суверенитет страны и социально-правовой статус населения. В целях повышения эффективности борьбы с коррупцией проводится анализ важности принятых в стране законов и государственных программ. Была подчеркнута роль Антикоррупционной стратегии Республики Казахстан на 2015-2025 годы в усилении борьбы с коррупцией. Проанализировано современное направление профилактики и выявления социальных заболеваний. В статье показано, что в стране часто практикуется взяточничество со стороны должностных лиц, обладающих властью, властью принимать решения, распространять. Согласно Закону Республики, Казахстан «О противодействии коррупции» в статье отражено, какие государственные органы и должностные лица должны бороться с коррупцией. Были рассмотрены пути постоянного совершенствования и постоянного совершенствования борьбы с современной коррупцией. Были проанализированы способы предотвращения коррупции и даны конкретные рекомендации по решению этой проблемы. В статье рассматриваются способы хотя бы уменьшить коррупцию, снизит ее распространение.

Ключевые слова: Коррупция — это уголовное преступление, родовой объект. Институт общественного контроля. Антикоррупционная стратегия. Способы предотвращения коррупции. Актуальные вопросы противодействия коррупции.

PRINCIPLES OF CONSTITUTIONAL RIGHTS AND FREEDOMS AND THEIR CLASSIFICATION

Abstract. The article deals with the prevention of corruption, which negatively affects the sovereignty of the country and the social and legal status of the population. In order to increase the effectiveness of the fight against corruption, an analysis of the importance of the laws and state programs adopted in the country is carried out. The role of the Anti-Corruption Strategy of the Republic of Kazakhstan for 2015-2025 in strengthening the fight against corruption was emphasized. The modern direction of prevention and detection of social diseases is analyzed. The article shows that bribery is often practiced in the country by officials who have the power, the power to make decisions, and disseminate. According to the

Law of the Republic of Kazakhstan "On Combating Corruption", the article reflects which state bodies and officials should fight corruption. Ways of continuous improvement and continuous improvement of the fight against modern corruption were considered. Methods of preventing corruption were analyzed and specific recommendations were given to solve this problem. The article discusses ways to at least reduce corruption, reduce its spread.

Keywords: Corruption is a criminal offense, a generic object. Institute for Public Control. Anti-corruption strategy. Ways to prevent corruption. Topical issues of combating corruption.

«Коррупция» термині латын тілінің «corruptere» деген сөзінен шығып, мағынасы жағынан «мемлекет организмін, қоғамдық қарым-қатынастарды бұзу» дегенді білдіреді, «параға сатып алу» терминімен сәйкес, яғни лауазымды тұлғаның өз билігі өкілеттігі мен сеніп тапсырылған құқығын заңға және моральдық нормаларға қайшы келетін өтірік айту, бопсалаушылық, сөзбұйда жасау жолдарымен жеке бас пайдасы үшін пайдалануы. Көбіне бұл термин бюрократиялық аппаратқа және саяси элитаға қатысты жиі қолданылады. Осыған сай термин әдетте бастапқы латын сөзінің бірінші мағынасынан шығатын кең мағынаға ие, әдепсіздік тәртіпті білдіреді.

«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» 2015 жылдың 18 қарашасында қабылданған Қазақстан Республикасының заңында «Сыбайлас жемқорлық – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға тенестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және соған байланысты мүмкіндіктерін жеке өзі немесе делдалдар арқылы жеке өзіне не үшінші тұлғаларға мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе табу мақсатында заңсыз пайдалануы, сол сияқты игіліктер мен артықшылықтарды беру арқылы осы адамдарды параға сатып алу»- деп анықтама берілген[1].

Қазіргі кезде сыбайлас жемқорлық әлемнің кез келген елінде оның саяси дамуына байланыссыз, оның ішінде Қазақстанда да, әлеуметтік құбылыс ретінде өмірін жалғастырып келеді, ол тек ауқымдылығымен ғана ерекшеленеді. Сыбайлас жемқорлық әлеуметтік-экономикалық даму үдерісін, нарықтық экономиканың құрылуын, инвестициялар тарту процесін тежейді. Демократиялық мемлекеттің саяси және қоғамдық институттарына кері әсерін тигізеді, елдің болашақ дамуына елеулі қауіп төндіреді. Қазақстанның мемлекеттік саясатының негізгі басымдықтарының бірі сыбайлас жемқорлықпен күрес болып табылады.

Бүгінгі таңда әлеуметтік аурудың алдын алу және әшкерелеу үрдісі жылдан жылға өсе түсуде. Парақорлықпен елімізде көбіне-көп қолында билігі бар, шешім шығаруға, бөліп бергізуге өкілеті жететін қызметкерлерінің айналысып отырғанын көресетіп берді. Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Заңын сәйкес сыбайлас жемқорлықпен күресті барлық мемлекеттік органдар мен лауазымды тұлғалар жүргізуі тиіс [1].

Мемлекеттік органдардың, ұжымдардың, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының басшылары өз өкілеттігінің шегінде өздерінің кадр, бақылау, заңгерлік және өзге де қызметтерін тарта отырып, заң талаптарының орындалуын қамтамасыз етуге міндетті деп көрестілген. Мемлекеттік қызметшілердің сыбайлас жемқорлық қылмыстар және осы тұрғыдағы құқық бұзушылықтармен айналысуының негізгі себептері мыналар болып табылады: -мемлекеттік қызметшілердің құқықтық білім дәрежесінің төмен болуы; -құқық бұзушылыққа немқұрайды қарайтын, қызметтік

тәртібі төмен кейбір мемлекеттік органдар; -кейбір мемлекеттік қызметшілердің мемлекет мүддесін емес, өзінің жеке басының жайын күйттеуі; -кейбір мемлекеттік орган басшыларының сыбайлас жемқорлық қылмысқа қарсы заң талаптарын орындау жөніндегі жұмысының мардымсыздығы; Әрине, сыбайлас жемқорлық сылып тастайтын сыртқы жара емес, бұл тамырын тереңге жайған, өзге сау органдарын шырмап, тыныс-тіршілігін тарылтатын, сөйтіп олардың толыққанды қызмет етуіне қатер төндіретін қауіпті кесел. Оны емдемес бұрын аурудың пайда болу, даму, таралу жолдарын біліп, дерттің қозуына қолайлы жағдай тууына жол бермеу керек. Ол үшін бұл ауруға қоғам болып қарсы тұруымыз қажет. Яғни бұқара көпшілік тарапынан сыбайлас жемқорлық көрністеріне қолдан келгенше тосқауыл қойылып, қолында билігі бар азаматтар осы жолда өзгелерге үлгі болуы тиіс. Сонда ғана халық сенімінің үддесінен шығатынымыз сөзсіз. Сыбайлас жемқорлық қылмыстардың белгісімен іс қозғаудың бір негізі-азаматтардың арызы. Әрбір азамат өзінің конституциялық құқығын қорғауға міндетті, Қандай да болмасын «қолы да, жолы да ұзын» адамдар азаматтардың құқығын таптап, заңсыз әрекеттерге баратын болса, әділдікті орнатушы құқық қорғау органдары. «Тура биде туған жоқ, туғанды биде иман жоқ» деп қара қылды қақ жарып, турасын айтып, әділдікке жүгінген қаймана халықтың ұрпағы бүгінгідей өз алдына ел болып, еңсесі биік 50 мемлекеттің қатарына жетуді көздеп отырған шақта сол адами қалып-парасат биігінен көрінуге тиіспіз.

Бұл бағытта бірқатар маңызды міндеттер атқарылған, атап айтқанда, Қазақстан халықаралық ГРЕКО ұйымына мүше болды, қарамағындағы қызметкердің сыбайлас жемқорлыққа қатысы анықталған жағдайда оның басшысының қызметінен босатылуы заңмен бекітілді, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін заңнамамен сараптау жұмыстары күшейтілді. «Өткен жылмен салыстырғанда жемқорлық әрекеттері үшін жауапқа тартылған адамдардың саны 11 пайызға артқан, яғни, 820-дан 912-ге өскен. Transparency International ұйымының 2019 жылы өткізген сауалнамасының қорытындысы бойынша азаматтардың 28,7 пайызы мемлекеттік ауруханалар мен емханаларды сыбайлас жемқорлықтың ордасы деп атаған [2]. Бұл басқа мемлекеттік мекемелермен салыстырғанда әлдеқайда жоғары, мысалы, полиция – 11,3%, жер қатынастары басқармасы – 7%, мемлекеттік балабақшалар – 6,9%. Өз денсаулығына алаңдап ауруханаға барған адамдардың қажетті медициналық көмек алу үшін кімге қанша ақша берем деп уайымдауына жол беруге болмайды», – деді Мемлекет басшысы. Қасым-Жомарт Тоқаев азаматтардың табысы азайып, экономиканы қолдауға бағытталған қаржыны жымқыру тәуекелі артқан пандемия кезінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті күшейту қажеттігін атап өтті. «Сыбайлас жемқорлықтың себебі мен шарттарын жоймай онымен күресу, бұл – жел диірменмен алысу. Халық әлдебір шенеуніктің немесе басшының жай жауапкершілікке тартылғанын көріп қана қоймай, ол жұмыс істеген мемлекеттік мекемеде енді мұндай жағдайдың қайталанбайтынын дәлелдейтін түбегейлі өзгерістердің орын алғанына куә болуы керек. Әзірге мен мұндай кешенді және түбегейлі жұмысты көріп отырған жоқпын. Шенеуніктер шеңбер жасап, бірінен кейін бірі ауысып жатыр. Ал жүйелі проблемалар шешілмеген күйі тұр», – деді Қасым-Жомарт Тоқаев. Президенттің сөзінше, медицина саласындағы сыбайлас жемқорлықты тексеру және әшкерелеу жұмыстары пандемия шарықтау шегіне жетіп, дәрі жетпей жатқаннан кейін ғана басталған. Цифрландыру жүйесіндегі заң бұзушылықтар ондаған миллиард ақша шығындалғаннан кейін барып қозғалған. Бүгінде білім, жұмыспен қамту және әлеуметтік нысандарға қыруар қаржы бөлініп жатыр. «Бір жылдан кейін осы салаларға бөлінген қаржы жымқырылды, ал жауапты министрліктер көштің соңында қалды демейтінімізге нақты сенімді болуымыз

керек. Миллиардтаған қаржы қолды болып кеткеннен кейін, халыққа кінәлі адамдардың ұсталғаны туралы әдемі рапорт бергеннің түкке де керегі жоқ. Бұл бағыттағы жұмысты түбірімен қайта құру керек деп санаймын», – деді Мемлекет басшысы. Президент сыбайлас жемқорлықпен күрес қызметінің барлық бағыттағы жұмыстарына жаңа серпін беру керек деп санайды. Сыбайлас жемқорлықпен күрестегі әрекетсіздік халықтың наразылығын тудырып, құқықтық ниглизмге әкеп соғады. Дегенмен жемқорлыққа қарсы белсенді күрестің соңы науқаншылыққа ұласып кетпеуі керек. Сонымен қатар бұл жауапты және заңға бағынатын мемлекеттік қызметкерлердің жұмысына кері әсер етпеуі тиіс. Мемлекет басшысы деректер қорын одан әрі интеграциялау және мемлекеттік қызметтерді цифрландыруды жеделдетуге баса мән беруді тапсырды. Бас прокуратура кәсіпкерлерді дәлелсіз қылмыстық қудалау фактілеріне жол бермеуі керек. «Өткен жылғы Жолдауымда заңды бизнеске кедергі келтіру аса ауыр мемлекеттік қылмыс екенін айтқан едім. Бұны барлық құқық қорғау органдары, оның ішінде, Бас прокуратура ескеруі тиіс. Кәсіпкер мен инвесторлар сыбайлас жемқорлық қысымынан берік қорғалғандарын сезінуі тиіс», – деп атап өтті Президент. Бұған қоса сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің барлық салалары бойынша қатаң қоғамдық бақылау жүргізілуі тиіс. «Адамдар әлі де жоғары оқу орындарында, колледждерде, тіпті мектептердегі сыбайлас жемқорлықты айтып, шағымданады. Жемқорлық азаматтарымыздың бойына сіңіп, тіпті, қоғамның қалыпты құбылысына айналып кетуі мүмкін. Басты мәселе – осы. Ал кәсіпкерлер жер комитеті, өртке қарсы қызмет, салық және кеден органдарын жемқорлық жайлаған деп есептейді. Жолдың сапасына байланысты да жұртшылық қатты алаңдаулы. Сондай-ақ Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл комиссиясы маған су шаруашылығы саласында айтарлықтай түйткілдер бар екенін хабарлады. Міне, осы мәселелер бойынша қоғамдық бақылау тетігі жұмыс жасауға тиіс. Бұл шараға үкіметтік емес ұйымдарды тартқан жөн. Оларды нормативтік-құқықтық актілерді сараптау ісіне қатыстыру керек», – деген тапсырма берді Қасым-Жомарт Тоқаев. Президент Кеңесті қорытындылай келе ел қауіпсіздігі мен халықтың амандығы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес бойынша жүйелі әрі табанды шараларды іске асыруға байланысты екенін атап өтті[2].

Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» заңында сыбайлас жемқорлыққа мынадай анықтама берілген: бұл – «...жеке түрде немесе делдалдар арқылы мүліктік игіліктерді заңсыз алу және мемлекеттік қызмет атқарушы тұлғалардың, сондай-ақ оларға теңестірілген тұлғалардың өз лауазымдық өкілеттіктері мен өкілеттеріне қатысты мүмкіндіктерін мүліктік пайда табу үшін жеке басына пайдалануы, сондай-ақ аталмыш тұлғаларға жеке және заңды тұлғалардың көрсетілген игіліктер мен жеңілдіктерді құқыққа қайшы түрде пара ұсыну жолымен сатып алуы».

БҰҰ-ның құжаттарында қолданылатын жемқорлық терминінің халықаралық-саяси анықтамасы мынадай деп берілген: сыбайлас жемқорлық – бұл мемлекеттік билікті жеке бас пайдасы үшін, үшінші бір тұлғалар мен топтардың мақсаты үшін асыра пайдалану.

Қарапайым тілмен айтатын болсақ, сыбайлас жемқорлық – бұл қызмет дәрежесін жеке мақсатта пайдалану. Сыбайлас жемқорлықты білдіретін белгілердің бірі пара алу не беру болып табылады [3].

Пара дегеніміз бұл лауазымды тұлғаның басқа бір тұлғадан лауазымына қатысты көрсететін қандай да бір қызмет түріне берілетін ақша немесе өзге игіліктерді алуы. Бұл жағдайда көрсетілген ақша мен игіліктерді әрдайым паракордың жеке өзі

алмайды, оларды көбіне оның жақын адамдарына немесе жасанды жалған ұйымдарға ұсынады. Пара деп саналатын нәрселер:

Заттар – ақша, оның ішінде валюта, банк түбіртектері мен құнды қағаздар, бағалы металдар мен асыл тастардан жасалған бұйымдар, автокөліктер, пәтерлер, саяжайлар мен қала сыртындағы үйлер, азық-түліктер, тұрмыстық техника мен аспаптар, өзге тауарлар, жер учаскелері және өзге жылжымайтын мүлік.

Қызмет түрлері және олжа – емделу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, санаторлық және туристік жолдамалар, шетелдік сапар, ойын-сауықтар мен басқа шығындарды өтеусіз немесе төмен бағамен төлеу.

Жете түсініп көруге тырысайық. Барлығымыз да түрлі салық төлейміз. Алайда табыстың бір бөлігін мемлекетке бере отырып, біз оның әлеуметтік қызметті жүзеге асыруын қамтамасыз ететіндігін ескереміз: тегін білім алу, денсаулық сақтау, инфрақұрылымды құру, қауіпсіздікті қамтамасыз ету.

Сыбайлас жемқорлықтың қоғамға тек зиянын тигізіп қоймай, сонымен бірге оң нәтижеге жеткізбейтінін естен шығармауымыз қажет! Өйткені сыбайлас жемқорлық тәсімінде параны көбірек беруші ғана жеңіске жетеді. Бір қорқыныштысы - сыбайлас жемқорлықпен айналысу сол тұлға мен оның жақындарының сана-сезіміне залал келтіріп, дүниетанымдарын бұзады.

Бұл әлеуметтік қауіпті құбылыспен күресудің өзектілігі бірқатар жағдайларға негізделген:

- сыбайлас жемқорлық азаматтардың конституциялық құқықтары мен еркіндіктерінің шындап бұзылуына әсер етеді;
- сыбайлас жемқорлық қылмыстың субъектілері әдетте жоғары қоғамдық жағдайда болады;
- әбден жетілдірілген зияткерлік тәсілдермен айналысу; бұл құбылыс әртүрлі жағдайларға үздіксіз өзгере және жетілдіріле отырып бейімделеді;
- осы іс-әрекет келтіретін үлкен материалдық және моральдық шығын;
- ерекше беймәлімсіздік – бұл құбылыс туралы толық деректің немесе көрнекі дәлелдің жоқтығы, қылмыстық сотқа тартылатын кінәлі тұлғалардың аздығы және олардың тек бірен-саранына ғана шынайы қылмыстық жаза қолданылуы;
- сыбайлас жемқорлық тек жасырын сипатта ғана емес, сонымен қоса келісімді түрде жасалады, қағида бойынша ол өз артынан шағым тудырмайды, өйткені кінәлі тараптар заңсыз жасалған мәміледен өзара тиімді пайдаға ие болады;
- сыбайлас жемқорлық әрекеттер әдетте кәсіби емес адамның тексеріп қарауына қиын соғатын күрделі өзіндік және құпия мемлекеттік қызмет түрлерінде жасалады;
- сыбайлас жемқорлық мемлекеттік аппаратқа деген шынайы сенімді жойдырады, оның беделін түсіреді;
- аталмыш құбылыс мемлекеттік өкімет құрылымдарында тез тарайды;
- шын мәнісінде, заңмен қорғалатын барлық қоғамдық қатынастар сыбайласқан лауазымды тұлғалардың қылмыстық әрекеттерінің объектісі бола алады.

Жоғарыда айтылған тізім жеткілікті толық болып табылмайды, бірақ соның өзі де дәл қазіргі кезде сыбайлас жемқорлықпен күресу бойынша теориялық ережелерді дайындауда, сондай-ақ күнделікті әрі тәжірибелік жұмыстар жүргізуде өткір қажеттілікті талап ету уақытының келгендігі туралы куәландырады. Алайда қандай да бір құбылысқа қарсы тұруға шақырмас бұрын, сол құбылысты анық және нақты түрде анықтау қажет және ол жамандықтың шығу себептері мен механизмін талдап қарастыру керек.

Қазіргі заманғы әлемде сыбайлас жемқорлықпен күресуді күшейту жұмысы үздіксіз жүргізілуде және әрдайым жетілдірілу үстінде. Әлемде сыбайлас жемқорлықпен күресу механизмінің барлық елдерге тиімді болатын бірегей жинағы жоқ. Әрбір мемлекет қолданатын сыбайлас жемқорлықпен күресу әдістерінің жиынтығы өзгеше, ол елдің саяси және экономикалық тұрақтылығына ғана емес, сонымен қатар әдет-ғұрпы мен салт-дәстүрлеріне, діни ерекшелігі мен құқықтық мәдениет деңгейіне және аумағы бойынша алатын жеріне, халқының саны мен орналасу тығыздығына да байланысты болып келеді.

Қазақстанда экономиканы жандандыру және ауқымды әлеуметтік түрлендіру жағдайында мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағытталған заманауи әлеуметтік-экономикалық саясатымен тығыз байланысқан бүтіндей стратегияның қажеттілігіне анық көз жеткізілді.

Осыған байланысты 2014 жылдың 26 желтоқсанында Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы жаңа стратегиясы бекітілді [3].

Стратегияның мақсаты мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тиімділігін арттыру және сыбайлас жемқорлыққа қарсы қозғалысқа кез-келген жемқорлықтың туындауына «нөлдік» төзімділік таныту атмосферасын құру жолын қолдану арқылы барлық қоғамды тарту, сондай-ақ Қазақстанда сыбайлас жемқорлық деңгейін төмендету болып табылады.

Стратегиямен белгіленген сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың басты бағыттары мынадай:

- мемлекеттік қызмет саласында сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдар қолдану;
- қоғамдық бақылау институттарын енгізу;
- мемлекеттік сыңайлы және жеке меншік секторларында сыбайлас жемқорлыққа қарсы әрекет жасау;
- құқық қорғау және сот органдарында сыбайлас жемқорлықтың алдын алу;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет деңгейін қалыптастыру;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселесі бойынша халықаралық ынтымақтастықты дамыту.

Осы бағыттар шеңберінде «сыбайлас жемқорлық» ұғымын қайта қарастыруға және жемқорлық құқықбұзушылықтар арасына нақты шек қоюға, мемлекет тіршілігіне азаматтық бақылау жүйесін құру және енгізуге мүмкіндік беретін, сондай-ақ азаматтардың көпшілік ақпаратқа еркін рұқсат алуын қамтамасыз ететін «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдар туралы», «Қоғамдық бақылау туралы», «Көпшілік ақпаратқа рұқсат туралы» жаңа заңдары дайындалып, қабылданатын болады.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы орган жұмысының негізгі бағыты мемлекеттік қызмет көрсету сапасын арттыру болып табылады, себебі бүгінде азаматтардың мемлекеттік органдармен жасайтын кез келген қарым-қатынасы, бір жағынан, сыбайластықтан құрылған қызмет түрін қабылдаумен байланысты.

Сыбайластық жемқорлықпен күрес мыналардың негізінде жүзеге асырылады:

- заң мен сот алдында бәрі тепе-тең;
- мемлекеттік органдар қызметін нақты құқықтық реттеумен қамтамасыз ету, аталмыш қызметтің заңдылығы мен жариялылығы, оған мемлекеттік және қоғамдық бақылау жасау;

- жеке және заңды тұлғалардың, сондай-ақ мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық, саяси-құқықтық, ұйымдастыру-басқару жүйелерінің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау басымдылығы;

- жеке және заңды тұлғалардың бұзылған құқықтары мен заңды мүдделерін қайта қалпына келтіру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтың зиянды зардаптарын жою және алдын алу;

- сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылармен күресуге жәрдемдескен азаматтардың жеке қауіпсіздігін және оларды ынталандыруды қамтамасыз ету;

- мемлекеттің мемлекеттік қызметті орындауға уәкілетті және оған теңестірілген тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауы, аталмыш тұлғалар мен олардың отбасыларының лайықты өмір сүрулері үшін бұл тұлғаларға еңбекақы (ақшалай қолдау) мен жеңілдіктер тағайындау;

- жеке және заңды тұлғалардың кәсіпкерлік қызметтерін мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын тұлғалардың өкілеттіктерін делегирлеуді болдырмау, сондай-ақ оларға бақылау мен қадағалау жүргізу [4].

Қорытындылай келе 2019 жылдың 20 мамырында Перзидентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев мырзаның төрағалығымен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері жөнінде кеңесте жасаған ұсыныстарына тоқтала кетейік.

Мемлекет басшысы елімізде жемқорлықтың дендеп кеткеніне алаңдаушылық білдіріп, бұның қоғамға қауіпті дерт екенін айтты.

– Жыл сайын Қазақстанда орташа есеппен 2 мыңнан астам сыбайлас жемқорлыққа қатысты қылмыстық іс тіркеледі. Мыңнан аса адам жауапқа тартылады. Бұл – батпандап кіріп, мысқалдап шығатын кесел. Осы ауруды қазір шұғыл түрде емдемесек, ертең кеш болуы мүмкін, – деді Қазақстан Президенті.

Қасым-Жомарт Тоқаев жемқорлықтың ұлттық қауіпсіздік пен мемлекеттің болашағына нұқсан келтіретінін айтты. Сондықтан, оның тамырына балта шауып, түбегейлі жою қажет. Бұл дертпен бір жеңнен қол, бір жағадан бас шығарып, бірлесіп күресуге шақырды. Мемлекетте оған қажеттінің бәрі бар екенін атап өтті.

– Біріншіден, бізде жемқорлыққа қарсы күресте қару бола алатын мықты мемлекеттік институттар бар. Мемлекеттік аппарат жұмыс істеу тәсілін өзгертіп, жемқорлықтың жолын кесуі керек. Екіншіден, жемқорлықпен күрес халықтың табанды сұранысына ие. Әкімшілік сауалнама жүргізеді, өзім де ел аралап жүремін. Сонда байқағаным, біздің қоғам жемқорлықпен ымырасыз күресуге дайын. Үшіншіден, біздің елді дамытуға және халықтың әл-ауқатын арттыруға бағытталған жоспарларымыз жемқорлықты түбегейлі жойған жағдайда ғана жүзеге аспақ.

Соңғы үш жылда 900-ден астам адамның жемқорлықпен ұсталғанын, мемлекеттік бағдарламалардың сапалы орындалуына осындай оқиғалардың кедергі келтіретінін жеткізді.

– Біз экономиканы жаңғыртуға, ауқымды әлеуметтік бағдарламаларды жүзеге асыруға қазынадан қыруар қаржы бөлеміз. Алайда, жемқорлықтың салдарынан мемлекеттік бағдарламалар сапасыз орындалуда. Бұл халықты әлеуметтік қорғау, ауыз сумен қамтамасыз ету мәселелерінің уақтылы шешілмегенін көрсетеді. Жергілікті жолдардың сапасыздығы мен бизнестің дамуына жемқорлықтың кесірінен туындаған проблемалар кедергі келтіреді. Азаматтар бюджеттің әрбір теңгесінің мақсатты жұмсалатынына көз жеткізуі керек.

Қасым-Жомарт Тоқаев биліктің жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жоспарының жеті негізгі шарасын атап өтті.

– Бірінші – азаматтардың құқығын қорғау. Мен Конституцияға сәйкес ұлтына, дініне, мүлік жағдайына қарамастан барлық азаматтар тең деген ережені басшылыққа аламын. Ешкім де заңнан биік емес. Қол астындағы қызметкерлердің жемқорлыққа қатысы болса, орталықта да, өңірлерде де бірінші басшылар тікелей жауап береді. Сондықтан, кешенді алдын алу шараларын қолға алу қажет.

Екінші шара ретінде мемлекет пен азаматтық қоғам институттарының конструктивті әріптестігін атап, жемқорлықпен күресте күштік шаралар аздық ететін айтты.

– Қоғамда жемқорлыққа мүлдем төзбеушілік қалыптасуы шарт. Барлық мемлекеттік органдар осы бағытта жұмыс істеуі керек. Әділет министрлігіне көпшіліктің жемқорлыққа қатысты құқықтық сауатын арттыру жұмыстарын күшейтуді тапсырамын. Білім және ғылым министрлігі де балаларды ерте жастан жемқорлыққа қарсы мәдениет негіздеріне баулуды қол алғаны жөн.

Үшінші – қоғамдық бақылауды күшейту.

– Парламенттің, қоғамдық және үкіметтік емес ұйымдардың, бұқаралық ақпарат құралдарының белсенді қатысуы негізінде мемлекеттік шешімдердің әділдігін қамтамасыз ету керек. Жер учаскелерін беру, балабақшадан кезек алу сияқты мәселелердің бәрі де қоғамдық бақылау негізінде жүзеге асуы шарт. Бізде мұндай жұмыстар үшін құқықтық механизмдер бар. Әрбір мемлекеттік органда қоғамдық кеңес жұмыс істейді. Алайда, іс жүзінде олардың жұмысы көңіл көншітпей отыр. Азаматтық қоғаммен жұмыс істеу тәсілдерін түбегейлі өзгерту қажет. Мемлекеттік аппараттың жұмысын азаматтардың талабына сай бағыттау керек.

Төртінші шара – бюджеттік саясаттың ашықтығы.

– Бюджеттік үдерістің кезеңдері яғни, құрылудан бастап жүзеге асуға дейінгі аралықтың барлығы ашық болуы керек. Азаматтар қажет етпейтін тауарлар алынып, ғимараттар салынып жататын мысалдар аз емес. Тиімсіз «имидждік» жобалар мен бағдарламалардан бас тарту қажет. Даңғойлық пен ысырапшылдыққа жол берген шенеуніктер қатаң жазалануы керек. Халықтың қаржысы тиімсіз жұмсалса, құқық бұзушылыққа жол берілсе, оның жазасы ауыр болады. Мемлекеттік органдар жанындағы ұйымдар мен ұлттық компаниялар да қоғам бақылауында ашық әрі түсінікті болуы керек.

Бесінші кезекте жемқорлыққа қарсы саясатта өңірлердің рөлін күшейту қажеттігін атап өтті.

– Әкімдерге айтарым, жемқорлықты түбегейлі жою - сіздердің жұмыстарыңыздың негізгі көрсеткішінің бірі. Оған сіздер тікелей жауаптысыздар. Әрбір елді мекеннің өз бюджетіне қарай төртінші деңгейлі бюджет құруды аяқтау керек. Менің Президент ретіндегі ұстанымым бюджет шығындарын жоспарлауға, әсіресе өңірлерде халық өкілдерін қатыстыру керек. Бұдан ел экономикасы дамып, тиісінше, халықтың әл-ауқаты артады, – деді Мемлекет басшысы.

Алтыншы – мемлекеттік қызмет көрсету ісіндегі үдемелі цифрландыру.

– Мемлекеттік аппарат қызмет көрсету барысында тұтынушыларға бейімделу қажет. Тұрмыстық жемқорлықты жоюдың бірден бір көзі – мемлекеттік қызмет көрсетуді электронды нұсқаға көшіру. Бұл жерде шешімін таппаған мәселелер бар. Бүгінде мәліметтер базасының 33 пайызы ғана интеграцияланған. Цифрлық даму, қорғаныс және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі осы жұмысты сапалы әрі уақтылы аяқтауы қажет. Электронды Үкіметті дамыту аясында азаматтардың көрсетілетін мемлекеттік қызметтерді мобильді нұсқада алуы үшін жаппай оқыту жұмыстарын дамыту біздің басымдығымыз саналады.

Жетінші міндет – мемлекеттік сатып алу жүйелерін жетілдіріп, бизнеске әкімшілік қысымды төмендету.

– Бүгінде 25 мың ұйым мемлекеттік сатып алуларды жүзеге асырады. Бұл жемқорлыққа қарсы бақылауды қиындатады. Осыған байланысты, мемлекеттік сатып алуларды орталықтандырып, әлеуметтік саладағы бюджеттік мекеме басшыларын бұл міндеттен босату керек. Колледждер мен мектеп директорына дейін мемлекеттік сатып алуға қатысы бар. Орталық мемлекеттік органдарда саяси қызметшілерді мемлекеттік сатып алуларға араластырмайтын механизмдер әзірлеуді тапсырамын. Сонымен қатар мемлекеттік функцияларды бәсекелестік ортаға беру керек. Бұл туралы жиі айтылса да, 5 функция ғана жеке секторға берілген. Премьер-Министрдің бірінші орынбасары Ә.Смайыловқа және Ұлттық экономика министріне тиісті жұмыстарды жүргізуді тапсырамын. Оның нәтижелерін маған 1 айдың ішінде баяндаңыздар, – деді Қазақстан Президенті [2].

Осы айтылғандарды қорытындылай келе, елімізде сыбайлас жемқорлықпен күрестің әлі де болса әлсіздеу екенін атап айтқан дұрыс. Сыбайлас жемқорлықпен күресте тек мемлекеттік арнайы құқық қорғау ұйымдары ғана емес бүкіл қоғам болып ат салысуымыз қажет. Ол үшін қоғамдық ұйымдар тарапынан белсенділік қажет. Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 26 желтоқсандағы № 986 Жарлығында атап көрсетілгендей қоғамдық бақылау институтын енгізу керек және халықтың құқықтық мәдениетінің деңгейін арттыру қажет. Бұрынғы кеңес өкіметінде «халықтық бақылау- нарядный контроль» деген болғанын білеміз. Жоғарыда аталған қоғамдық бақылау институты дегеніміз сол халықтың бақылауды қайта жаңғырту [5].

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2015 жыл 18 қараша № 410-V ҚРЗ. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon>.
2. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәселелері жөнінде кеңес <https://primeminister.kz/kz/news/memleket-basshysy-sybaylas-zhemkorlykka-karsy-kures-maseleleri-zhoninde-kenes-otkizdi-1974914>
3. Аглямова, Г.М. Криминологическая характеристика коррупционной преступности в сфере местного самоуправления и ее предупреждение [Текст]: автореферат диссертации ... канд. юрид. наук: 12.00.08: защищена 24.03.2016 / Г. М. Аглямова, 2016. – 38 с.
4. Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 26 желтоқсандағы № 986 Жарлығы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon>.
5. «НұрОтан» партиясының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бағдарламасы. 2014 жыл 13 қараша. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon>.
6. «Мемлекеттік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2015 жыл 23 қараша № 416-V ҚРЗ. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon>.

УДК 341.43

ОТНОШЕНИЕ ЕС К ПРОБЛЕМАМ БЕЖЕНЦЕВ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ

Әділбай Б.С.

магистрант Евразийской юридической академии имени Д.А. Кунаева, Республика Казахстан, г. Алматы, Adilbayb@inbox.ru

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы беженцев выделяются основные проблемы, с которыми столкнулись государства ЕС причины различных видов миграции и их взаимосвязь с преступностью. Характеризуются возможные последствия сегодняшнего кризиса. Рассматриваются перспективы его разрешения в долгосрочной перспективе. Незаконная миграция представлена как комплексная проблема, требующая взаимосвязанных мероприятий внутригосударственных органов и сотрудничества различных стран. Явление вынужденного переселения знакомо человечеству со времен войны. Климатическая миграция постепенно уступала место причинам политического и экономического характера. Во многих случаях новые потоки беженцев связаны с возникновением очагов военных действий на определенных территориях и возникающими вследствие этого рисками для жизни и невозможностью трудовой и экономической деятельности на месте исходного проживания. В течение последних десятилетий нестабильность, возникшая на африканских, азиатских странах, вылилась в миллионы беженцев. Проблемы вынужденной миграции носят двойственный характер: это не только трудности экономического, правового, социального и психологического характера, с которыми сталкиваются беженцы, но и проблемы, которые создают вынужденные переселенцы для принимающей стороны. К проблемам миграции в широком смысле относятся прежде всего переживание негативных жизненных событий, встреча с новой культурой, стратегия межкультурной адаптации, переживание депривации и изоляции.

Ключевые слова: беженцы, вынужденные переселенцы, политическая и экономическая нестабильность, конфликты, межкультурная адаптация, изоляция, языковой барьер, принципы толерантности.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ БОСҚЫНДАР МӘСЕЛЕЛЕРІНЕ ЕО ҚАТЫНАСЫ

Түйіндеме. Бұл мақалада босқындар мәселесі қарастырылып, ЕО мемлекеттерінде кездесетін негізгі проблемалар, көші-қон түрлерінің себептері және олардың қылмыспен байланысы көрсетілген. Қазіргі дағдарыстың ықтимал салдары сипатталған. Ұзақ мерзімді келешекте оның шешудің келешегі қарастырылуда. Заңсыз көші-қон ішкі биліктің өзара іс-қимылын және әртүрлі елдердің ынтымақтастығын талап ететін күрделі мәселе ретінде ұсынылған. Мажбурлықпен қоныстану құбылысы адамзатқа соғыстан бері таныс. Климаттық көші-қон біртіндеп саяси және экономикалық себептерге жол бере бастады. Көптеген жағдайларда босқындардың жаңа ағындары жекелеген аумақтарда ұрыс қимылдарының ошақтарының пайда болуымен және өмірге қауіп-қатерлермен және шыққан жерінде жұмыс және экономикалық қызметтің мүмкін еместігімен байланысты. Соңғы онжылдықтарда

Африка мен Азия елдерінде туындаған тұрақсыздық миллиондаған босқындармен аяқталды. Мәжбүрлі көші-қон проблемалары екі жақты сипатта болады: бұл босқындар кездесетін экономикалық, құқықтық, әлеуметтік және психологиялық қиындықтар ғана емес, сонымен қатар қоныс аударушы ел үшін мәжбүр мигранттар тудыратын проблемалар. Көші-қон проблемаларына кең мағынада, ең алдымен, өмірдегі жағымсыз оқиғалардың тәжірибесі, жаңа мәдениетке тап болу, мәдениетаралық бейімделу стратегиясы, айыру және оқшаулану тәжірибесі жатады.

Түйін сөздер: Босқындар, қоныс аударушылар, саяси және экономикалық тұрақсыздық, қақтығыстар, мәдениаралық бейімделу, оқшаулану, тілдік тосқауыл, толеранттылық принциптері.

THE EU'S ATTITUDE TO REFUGEE ISSUES IN INTERNATIONAL LAW

Abstract. This article discusses the issues of refugees the main problems faced by the EU member states are singled out, reasons for different kinds of migration and their interaction with conditions and reasons for crime. Possible consequences of the current crisis are characterized. The prospects of its resolution in the long term are considered. The article also deals with illegal migration as a complex problem demanding mutual efforts of government and different countries abroad. The humanity has been well familiar with the phenomenon of forced migration since time war. Environmentally migration gradually gave way to political and economic reasons. In many cases, new flows of refugees are due to the appearance of hotbeds of hostilities in certain territories that results in risks to people's lives and the impossibility to be engaged in economic activity and to work on the site of initial residence. In the last decades, the instability on the African, Asian spaces led the emergence of millions of refugees. The problems of forced migration have a dual nature: they are both economic, legal, social, psychological difficulties that refugees come across and the challenges, which are created by forced migrants for the host party. In the wide sense, the problems of migration are primarily concerned about experiencing difficult life situations, encountering new culture, the strategy of cross-cultural adjustment, experiencing deprivation and isolation.

Keywords: refugees, forced migrants, political and economic instability, conflicts, intercultural adaptation, isolation, language barrier, principles of tolerance.

Несмотря на очень тяжелые условия жизни и травмы, которые они пережили, они [суданские беженцы] обладали большим достоинством.
Жюльен Клерк [1]

С географической точки зрения беженцы представляют собой особую форму миграции населения. Из-за стихийных бедствий, военных катастроф, классового и этнического угнетения, религиозной и расовой дискриминации, изменения национальных границ. Большое количество людей были вынуждены покинуть свои дома и жить в других местах, что привело к вынужденной миграции. После Второй мировой войны проблема беженцев в мире становится все более актуальной, в основном в Азии и Африке. Африканские беженцы прибывают из Южной Африки и Африканского Рога, а азиатские беженцы в основном из Афганистана, Сирия, Камбоджи и Вьетнама. Организация Объединенных Наций приняла Конвенцию о статусе беженцев 28 июля 1951 года [2], и «Протоколе о статусе беженцев» с поправками, внесенными Организацией Объединенных Наций в Нью-Йорке 31 января

1967 года, призывая к предоставлению основных прав человека беженцам, а также Верховного комиссара по делам беженцев, ответственного за надзор выполнение Конвенции и получение помощи. На апрель 2015 года в Конвенции участвуют 145 государств из 193 членов ООН. [3] Организация помогает лицам по всему миру, предоставляя им палатки, еду, воду, лекарства и другие предметы первой необходимости в чрезвычайных ситуациях и находя долгосрочные решения проблем, начало новой жизни в новой стране.

Беженцы делятся на экономических беженцев, военных беженцев, этнических и религиозных беженцев, политических беженцев и беженцев от стихийных бедствий. Экономические беженцы — это люди, которые «добровольно» покидают свои дома, чтобы улучшить свою жизнь. Их также называют «нелегальными иммигрантами». Беженцы из-за стихийных бедствий — это люди, которые вынуждены покинуть свои дома из-за землетрясений, сильных наводнений и засух и часто могут вернуться в свои страны происхождения, получив временную помощь. Беженцы войны — это люди, которые покинули свои дома, чтобы избежать войны. Признаки каждого типа беженцев неодинаковы, иногда военные беженцы одновременно являются политическими беженцами, беженцы из-за стихийных бедствий одновременно являются экологическими беженцами. В настоящее время для решения проблем беженцев на международном уровне обычно используются три метода: добровольная репатриация, местная интеграция и переселение в третьи страны.

«Конвенция ООН о статусе беженцев» предусматривает, что договаривающиеся государства должны предоставлять определенный режим беженцам на своей территории, включая национальный режим с точки зрения начального образования, государственной помощи, труда и социального обеспечения; в отношении движимого и недвижимого имущества, фриланс, жилищные и другие аспекты должны быть по крайней мере не хуже, чем у обычных жителей, и должны рассматриваться как можно более предпочтительно; страны должны уважать право беженцев на получение личного статуса, предоставлять беженцам документы, удостоверяющие личность, и защищать их от депортации, а также в максимально возможной степени способствовать натурализации и ассимиляции беженцев. Главные причины вынужденных переселений – это многочисленные войны и конфликты по всему миру – от Афганистана до Центральноафриканской Республики, Мьянмы, Демократической Республики Конго и Сирии. 73 процента переселенцев находят приют на территории государств, расположенных по соседству с их собственным. [4] Эта статистика, по словам Гранди, также помогает развеять миф о том, что беженцы едут за лучшей жизнью и стремятся осесть в богатых государствах. «Как только существующие кризисы будут преодолены, проблема 68 процентов беженцев и переселенцев найдет свое решение», [5] - отметил Верховный комиссар ООН по делам беженцев Филиппо Гранди.

Принципы защиты беженцев: существует два основных принципа защиты беженцев, установленных международным правом, а именно принцип «невыдворения» и «принцип международной солидарности и сотрудничества». Первое требует, чтобы, если нет законных оснований полагать, что беженцы находятся в серьезных обстоятельствах, таких как угроза безопасности страны, в которой они находятся, ни одна страна не должна никоим образом депортировать или возвращать беженцев в территориальные границы, где их жизни или свободе угрожает опасность. Страны несут ответственность за укрепление единства и сотрудничества в приеме, расселении, помощи и защите беженцев, распределении расходов на беженцев, а также устранении

и сокращении коренных причин беженцев. Кто же занимается проблемами беженцев? В первую очередь, основную ответственность за обеспечение международной защиты беженцев несет страна, в которой лицо ищет убежище. Государства несут обязанность предоставить ему международную защиту в соответствии с международными обязательствами. За международную защиту беженцев отвечает такая организация, как УВКБ ООН. По сути, это единственная международная организация, обладающая конкретным мандатом по защите беженцев на всемирном уровне. Несмотря на то, что УВКБ является единственной организацией ООН, наделенной мандатом для оказания всесторонней помощи беженцам, она регулярно взаимодействует с органами ООН и другими организациями. В их числе Управление ООН по координации гуманитарных вопросов (УКГВ), Мировая продовольственная программа (МПП), Детский фонд ООН (ЮНИСЕФ), Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ), Программа развития ООН (ПРООН), Управление Верховного комиссара ООН по правам человека (УВКПЧ), Международный комитет Красного Креста (МККК), Международная организация по миграции (МОМ).

Проблема беженцев является одной из самых серьезных проблем, с которыми сталкивается ЕС в последние годы, и что это также одна из самых волнующих тем для людей. Прилив беженцев, начатый в 2015 году, в котором Ангела Меркель поспешно решило принять всех беженцев, прибывающих в Германию, прежде чем подробно обсудить политику в отношении беженцев. В то же время она способствовала решению всех стран размещать беженцев в пределах ЕС, что вызвало сопротивление со стороны стран Юго-Восточной Европы. Поскольку Германия еще не обсудила полную систему обучения переселению беженцев, приток беженцев вызвал множество социальных проблем. Отношение большинства немецкого народа к политике беженцев в начале изменилось от приветливого до скептического, а некоторые люди в конечном итоге превратились в стойких противников политики беженцев. В надежде, что ЕС объединится по вопросам беженцев и отразит общие ценности и гуманитарную ответственность, а также поддержание социальной стабильности. В частности, Европейская комиссия планирует ввести новое соглашение об иммиграции и беженцах в 2020 году, чтобы полностью реформировать «Дублинское соглашение» [6]. ЕС всесторонне рассмотрит вопросы безопасности границ, политики приема и репатриации беженцев, морского поиска, спасения и переселения, свободного передвижения в Шенгенской зоне и сотрудничества со странами. С 2016 года ЕС провел несколько раундов переговоров по реформированию Дублинского соглашения, регулирующего вопросы беженцев, но прогресс был медленным. В настоящее время различия между странами-членами ЕС сохраняются. Смена правительства в некоторых странах-членах также привела к серьезным изменениям в политике в отношении беженцев, что повлияло на эффективные меры реагирования.

Созданный в 2015 году в крупнейшем лагере для беженцев Мориа на греческом острове Лесбос произошел пожар, лагерь дотла сгорел и тысячи беженцев остались без крова.[7] Лагерь изначально был рассчитан на 2800 человек, однако он был переполнен уже на протяжении нескольких лет. До пожара там проживали около 12 600 беженцев. К счастью, все обошлось без жертв, но ситуация на острове Лесбос накаляется. Сотни беженцев пытаются найти укрытие в полях и оливковых рощах вокруг сгоревшего лагеря. Последствия новой коронной эпидемии пневмонии в этом году подлили масла и в без того в сложную ситуацию, местные жители требуют немедленной эвакуации мигрантов и протестуют против их пребывания на острове. Европейские страны думают о том, куда им следует отправиться, и где возникла волна беженцев, министр

иностранных дел ФРГ Хайко Мас назвал случившееся гуманитарной катастрофой и призвал страны ЕС принять пострадавших от пожара [8]. Ряд федеральных земель ФРГ выразили готовность разместить мигрантов с Лесбоса, но глава МВД Хорст Зеehoфер отметил, что вначале министерство должно утвердить программу приема беженцев, и вновь подчеркнул, что они должны быть распределены по всем странам-членам ЕС. Однако количество беженцев было настолько большим, что даже это не помогло ситуации. Европейский Союз издал соответствующие правила переселения после стихийного бедствия, и вопрос о том, могут ли эти меры быть реализованы, также является вопросительным знаком. Европейские страны думают о том, куда им следует отправиться, и где возникла волна беженцев.

Согласно статье "World population Review"[9], нынешние европейские страны имеют в среднем 1,6 ребенка на пару. В будущем уровень рождаемости в Европе будет продолжать падать, а население будет сокращаться. Без иммигрантов рабочая сила будет очень дефицитной. Проблема старения европейских стран увеличила финансовое бремя. Для поддержания экономического процветания развитые страны Европы должны привлекать иммигрантов, а не отказываться от них. Согласно анализу Герберта Брука, экономиста из Бамбергского университета в Германии, уровень рождаемости в Германии снижается с 1970-х годов. Без иммигрантов немецкая рабочая сила сократится на 40% к 2060 году. Германия ежегодно привлекает 400 000 иммигрантов, чтобы восполнить дефицит рабочей силы.[10] Экономисты полагают, что при разумной подготовке иммигрантов и беженцев они в короткие сроки станут квалифицированными рабочими, способными выполнять многие работы, которые европейцы не хотят выполнять. Есть ли подобные примеры в истории человечества? Есть, конечно. Технологическая промышленность Израиля не может процветать без поддержки большого числа недорогих иммигрантов с Ближнего Востока.

Если вы посмотрите интервью с этими беженцами, вы обнаружите, что они отличаются от беженцев, которых вы себе представляли. Они говорили прилично, носили джинсы, брендовую обувь, носили рюкзаки, ноутбуки - они были врачами, государственными служащими и инженерами, молоды, образованы и отчаянно нуждались в работе, чтобы содержать свои семьи. Многие европейские страны приветствуют эту группу беженцев из среднего класса, и все они нуждаются в их рабочей силе. Причина хаотичного порядка и необоснованности переселения заключается в том, что, с одной стороны, правительство не в состоянии принять их, а с другой стороны, у них нет опыта приема большого числа иммигрантов. Вы знаете, Германия - страна иммигрантов, треть немцев не были немцами два поколения назад. Немцы уверены в своих способностях управления гражданским обществом, в возможностях обеспечения безопасности правоохранительных органов и в возможностях ассимиляции. Одна и та же группа беженцев - вызов для всех стран и катастрофа для такой страны, как Венгрия, но Германия может превратить его в возможность - будь то для этой группы среднего класса Ближнего Востока или для самой Германии. Тем не менее, продолжающееся прибытие беженцев вызывает беспокойство у европейцев. Общественная безопасность и уголовные дела с участием иммигрантов и беженцев в Швеции, Германии и других европейских стран в последние годы вызвали резонанс. Социальные и культурные изменения, которые могут быть вызваны изменениями в демографической структуре, для некоторых людей являются кошмаром. Многие исследователи, подчеркивая различные стороны пребывания в другой культуре,

пытались уточнить понимание культурного шока, для этого использовались термины “культурное утомление”, “языковой шок”, “ролевой шок”. П. Бок описал культурный шок как эмоциональную реакцию, возникающую вследствие неспособности понять, проконтролировать и предсказать поведение других [11]. Другие авторы связывали культурный шок с неопределенностью норм и ожиданий и, следовательно, с трудностями контроля над ситуацией и ее прогнозирования. В связи с этим возникает тревожность, замешательство и апатия, продолжающиеся до тех пор, пока не сформируются новые когнитивные конструкты для понимания другой культуры и выработки соответствующих моделей поведения. Таковы объективные требования к вынужденным переселенцам. Требования эти, надо сказать, во благо как им самим, так и гражданам принимающей страны. Что касается последних, часто, говоря о коренном населении какого-либо региона или государства, вынужденного приютить (на короткое время или навсегда) беженцев, помимо экономической нагрузки на него ложится и морально-психологическая. Применительно к таким случаям часто говорят о толерантности, придерживаться принципов которой необходимо жителям принимающей стороны. В соответствии с Декларацией принципов терпимости (толерантности), принятой ЮНЕСКО в 1995 году, толерантность определяется как «ценность и норма гражданского общества, проявляющаяся в праве быть различными всех индивидов гражданского общества; обеспечение устойчивой гармонии между различными конфессиями, политическими, этническими и другими социальными группами; уважение к разнообразию различных мировых культур, цивилизаций и народов; готовности к пониманию и сотрудничеству с людьми, различающимися по внешности, языку, убеждениям и верованиям» [12]. Американский антрополог К. Оберг выделял шесть основных психологических признаков культурного шока: напряжение, сопровождающее усилия, необходимые для психологической адаптации [13]: - чувство потери или лишения (статуса, друзей, родины, профессии, имущества); - чувство отверженности (неприятие новой культурой) и чувство отвержения (неприятие новой культуры); - сбой в ролевой структуре (ролях, ожиданиях), путаница с самоидентификацией, ценностях, чувствах; - чувство тревоги, основанное на различных эмоциях (удивление, отвращение, возмущение, негодование), возникающих в результате осознания культурных различий; - чувство неполноценности вследствие неспособности справиться с новой ситуацией. (Однако известно, что некоторые мигранты не ощущают депрессии и тревоги, иногда даже с удовольствием переживают новый опыт и успешно адаптируются к условиям другой культуры с первых дней пребывания.) Причины и глубина трудностей, переживаемых человеком в процессе адаптации, говорит нам, что в первую очередь зависит от условий от «количества и качества различий в ведущих ценностях между культурами мест выхода и поселения, степени толерантности общества к иным системам ценностей в стране поселения, степени устойчивости – гибкости индивидуальной системы ценностей и установок» [14]. Как правило, для успешной адаптации мигрантов необходимо наличие как минимум двух условий:

- 1) удовлетворение жизненно важных потребностей (личных и семейных);
- 2) удовлетворение потребности в самореализации. Ни то ни другое невозможно без удачного трудоустройства – проблемы номер один для переселенцев на новом месте. На местах своего прежнего жительства многие беженцы и вынужденные переселенцы, как правило, имели налаженный быт, дома, квартиры, работу. В одночасье, оказавшись бездомными и обездоленными, они пытались вернуть потерянное, и во многих случаях любыми средствами. Некоторые переселенцы, оказавшись более «расторопными», чем

местные жители, в строительстве домов, покупке квартир, занятии частным бизнесом, на новом месте сумели быстро приспособиться и даже «почувствовать себя хозяевами положения» Большое значение в данном случае имеют национально-этнические факторы, культурно-исторические различия. Мигранты, обладая своими обычаями, традициями, языком, привозят с собой ту атмосферу, которая царила на прежнем месте их жительства. Естественно, они «привозят» и те образцы поведения, к которым они привыкли, к этому можно отнести и особенности преступности, которая существовала в их среде до переезда. Если, например, для населения той территории, откуда они прибыли, была характерна корыстная преступность, связанная с разбойными нападениями, грабежами и т. д., то можно проследить увеличение этой же преступности в том регионе, в который они прибыли. Получается, что мигранты едут не только «со своим уставом», но и привозят с собой те характерные черты криминального поведения, которые были распространены в их среде до переезда. Проблема не в уровне образования, а в возможности получения образования. В настоящее время многие учебные заведения и организации занимаются обучением молодых беженцев. Многие университеты в Европе начали принимать беженцев молодого и среднего возраста для продолжения высшего образования. Однако это долгая и дорогостоящая работа, но в конечном итоге награды чрезвычайно впечатляющие.

Европейское правительство должно активизировать свои усилия для тех беженцев, которые получили высшее образование, и как правительство может устроить их на подходящую работу в кратчайшие сроки и полностью задействовать их эффективность. **Надлежащее решение вопросов беженцев еще предстоит изучить,** страны ЕС были важными направлениями для привлечения иммигрантов. Привлечение качественных иммигрантов и заполнение рабочих мест в стране также является важной силой в содействии экономическому процветанию Европы. В будущем по-прежнему будет нуждаться в большом количестве иммигрантов. Некоторые европейские СМИ считают, что в целом доля иммигрантов и беженцев в ЕС невысока, и проблему беженцев не следует политизировать. Как правильно решать проблему беженцев в будущем, должен уравновесить необходимость экономического роста и социальных споров.

Сделаем шаг назад, даже если есть террористические нападения, вызванные небольшим количеством беженцев, религиозный терроризм не может быть решен за счет оттока беженцев. Мы должны решить, почему происходят террористические нападения, а не только отток беженцев. Потому что, возможно, один из миллиарда беженцев является террористом, но мы не можем наказывать всех остальных за то, что сделал один из них. Это бесчеловечно и неправильно, потому что другие не сделали ничего плохого. Таким образом, наличие террористической атаки может лишь свидетельствовать о том, что статус безопасности страны низок или проверка безопасности недостаточно хороша. Исключение беженцев с большей вероятностью сделает их террористами. Если развитые страны не примут беженцев, беженцы будут страдать от безработицы, голода и бедности; они с большей вероятностью станут отчаявшимися, радикальными и антиобщественными и таким образом, присоединятся к террористическим организациям, пропагандирующим антизападные настроения. Как отметил К. Токаев, «деятельность УВКБ ООН в Центральной Азии является чрезвычайно важной с учетом сложной геополитической ситуации, казахстанские парламентарии готовы оказывать всемерную поддержку деятельности УВКБ ООН в регионе» Актуальность, по мнению

К. Токаева, приобретает борьба с нелегальной формой миграции и злоупотреблением статусом беженца.[15].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Цитаты на день всемирного дня беженцев. [Электронный ресурс] – <https://www.columbansisters.org/world-refugee-day-2018-now-more-than-ever-we-need-to-stand-with-refugees/>
2. Конвенция о статусе беженцев. [Электронный ресурс] – https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml URL: [fms.gov.ru/upload/iblock/konvencia_o_bej.pdf](https://www.fms.gov.ru/upload/iblock/konvencia_o_bej.pdf)/ Дата обращения: 28.11.2012.
3. Состав членов Конвенции. [Электронный ресурс] – https://ru.wikipedia.org/wiki/Конвенция_о_статусе_беженцев
4. ООН последние новости о беженцах. [Электронный ресурс] – <https://news.un.org/ru/story/2020/06/1380352>
5. Газета «СЛОВО» эвакуация беженцев из лагерей. [Электронный ресурс] – <http://slovo.odessa.ua/news/44473-chubarov-obratilsya-k-zelenskomu-s-prosboy-evakuirovat-bolee-sta-ukraincev-iz-lagerya-dlya-bezh>
6. Миграционные маневры ЕС распределение беженцев.[Электронный ресурс] – <https://www.dw.com/ru/a-19239705>
7. Пожар в лагере Мориа. [Электронный ресурс] – <https://www.dw.com/ru/a-54882465>
8. Комментарии Министра иностранных дел ФРГ Хайко Мас касательно катастрофы в лагере Мориа. [Электронный ресурс] – <https://www.bbc.com/russian/news-54085890>
9. Статистические данные рождаемости в странах Европы <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/total-fertility-rate>
10. Нехватка рабочей силы, информационный портал о Германии. [Электронный ресурс] – <http://www.de-portal.com/ru/default/articles/germanija-vymiraet.html>
11. Психологическая помощь мигрантам. [Электронный ресурс] – <http://www.bestreferat.ru/referat-3021>.
12. Декларация принципов терпимости. [Электронный ресурс] –
13. http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/toleranc
14. Oberg K. Culture shock: Adjustment to new cultural environments // Practical Anthropology, 1960, 7. – P. 177- 182.
15. Гриценко В. В. Русские среди русских: проблемы адаптации вынужденных мигрантов и беженцев С.134
16. Обзорно аналитический портал. [Электронный ресурс] – <https://strategy2050.kz/ru/news/8618/>

МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ ЖАҢА ТЕОРИЯЛЫҚ МОДЕЛІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Даулетбаев Е.

Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық заң академиясының магистранты, Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы

Түйіндеме. Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы өзінің даму кезеңіндегі жаңа сатысына көтерілді. Елбасы өзінің 2018 жылғы Қазақстан халқына арнаған жолдауында атап өткендей, біз өзіміздің азаматтарымыздың әлеуметтік қажеттіліктеріне, оның ішінде халықтың өмірі және денсаулығы мәселелеріне көңіл аударуымыз қажет. Осыған орай азаматтарға сапалы заманауи медициналық қызмет көрсетуді уақтылы қамтамасыз ету мәселесі аса өзекті болып табылады. Осы мәселеге сәйкес, медициналық мекемелердің және онда жұмыс істейтін қызметкерлердің рөлі аса маңызды екені анық. Медициналық қызметкерлердің кәсіби қызметі тек пациенттер үшін ғана емес, медициналық қызметкерлердің өздері үшін де маңызды мәселе болып табылады. Бұл мәселе тек қана диагностика, емдеу және оңалту барысында туындаған дауларда ғана емес, медициналық-құқықтық қарым-қатынастар субъектілерінің мәртебесімен де түсіндіріледі. Медициналық қызметкердің қызметі өзінің бастамасы ретінде адамның денсаулық сақтау саласындағы конституциялық құқықтарын, сонымен қатар пациенттердің құқықтарын қамтитын ерекше сала болып табылады.

Түйін сөздер: медицина, пациент, құқық, заң, теория, персонал.

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ НОВОЙ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА

Аннотация. Сегодня Казахстан выходит на новый уровень своего развития в период. Как отметил глава государства в своем послании к народу Казахстана 2018 года, мы должны обратить внимание на социальные потребности наших граждан, в том числе вопросы жизни и здоровья населения. В этой связи наиболее актуальным является вопрос своевременного обеспечения качественного современного медицинского обслуживания граждан. В соответствии с этой проблемой, роль медицинских учреждений и сотрудников, работающих в них, очень важна. Профессиональная деятельность медицинских работников является важной проблемой не только для пациентов, но и для самих медицинских работников. Данный вопрос объясняется не только в спорах, возникающих в ходе диагностики, лечения и реабилитации, но и статусом субъектов медико-правовых отношений. Деятельность медицинского работника в качестве своей инициативы является особой сферой, включающей конституционные права человека в области здравоохранения, а также права пациентов.

Ключевые слова: медицина, пациент, право, закон, теория, персонал.

**PROBLEMS OF FORMATION OF A NEW THEORETICAL MODEL OF
MEDICAL LAW**

Abstract. Today Kazakhstan is entering a new level of its development in the period. As the head of state noted in his address to the people of Kazakhstan in 2018, we must pay attention to the social needs of our citizens, including issues of life and health of the population. In this regard, the most urgent issue is the timely provision of high-quality modern medical services to citizens. In accordance with this problem, the role of medical institutions and employees working in them is very important. The professional activity of medical professionals is an important issue not only for patients, but also for medical professionals themselves. This issue is explained not only in disputes arising during diagnosis, treatment and rehabilitation, but also by the status of subjects of medical and legal relations. The activity of a medical professional as an initiative is a special area that includes constitutional human rights in the field of health care, as well as the rights of patients.

Keywords: medicine, patient, law, law, theory, personnel.

Медицина қызметкерлері мен пациенттер арасындағы медициналық-құқықтық қатынастардың теориялық жүйесін қарастыра отырып, құқықтық ақпарат белгілі бір құқықтық актідегі осындай нормалардың өзара байланысының көптеген көздерімен реттелетін құқықтың кешенді саласы сияқты құқықтық қатынастарға қолданылатын қарау критерийлерін бөлу қажет. Соңғы он жыл ішінде Қазақстан Республикасында бұл мәселеге көптеген зерттеулерде, конференциялардың тезистерінде, монографияларда, диссертацияларда, оқу-әдістемелік құралдарда және т. б. көрініс тапқан көптеген зерттеулер арналғаны сөзсіз [1].

Медициналық құқықты қазіргі заманғы юриспруденцияның жаңа және салыстырмалы түрде зерттелмеген саласы ретінде қарастыра отырып, көптеген елдерде бұл юриспруденцияның маңызды саласы екенін атап өтуге болады. Алайда, "медициналық құқық" Қазақстандағы қазіргі заманғы юриспруденцияның жеке, жоғары мамандандырылған және жеке саласы ма, әлде бұл әлі де құқықтың күрделі саласы ма деген мәселе даулы болып қала береді. Бұл мәселені ең алдымен талдау қажет, өйткені құқықтық зерттеу әрқашан субъектінің осы немесе басқа қызметі реттелетін ережелерді анықтайтын заңға негізделген. Бұл жаңа теориялық модель ретінде медицина қызметкерлері мен пациенттердің азаматтық-құқықтық бағыттағы құқықтық қатынастарын реттейтін медициналық құқықтың ұғымдары мен жалпы сипаттамаларын зерттеуді анықтайды. Мұндай талдау жүргізу үшін қазіргі заманғы қазақстандық заңнаманың белгіленген нормаларын әкімшілік құқық, қылмыстық құқық, азаматтық-құқықтық реттеу және медициналық қызмет саласында ғана емес, сондай-ақ құқықтық реттеудің жалпы тұжырымдамасында да талдау қажет. Осыдан кейін ғана Қазақстан Республикасының медициналық құқығы қазіргі заманғы юриспруденцияның жеке саласы немесе кешенді заңнаманың бір саласы ретінде қабылданады деп қарастыруға болады. бұл анықтама пациенттермен Азаматтық құқық бағытында құқықтық қатынастарда медицина қызметкерлерінің қызметін құқықтық реттеу мәселесін қай векторда қарастыруға болатындығын анықтауға мүмкіндік беретіндердің бірі болып табылады. Медицина қызметкерлерінің құқықтық қатынастары азаматтық құқық бағытында ғана қаралуға тиіс не олар Қазақстан Республикасының қылмыстық, әкімшілік және өзге де заңдарының нормаларымен үйлесуге тиіс [2].

Қазақстан Республикасында медициналық персонал қызметінің барлық аспектілерін қамтитын бірыңғай медициналық кодекс болмағандықтан, медициналық персоналдың кәсіби қызметі қылмыстық, азаматтық және әкімшілік құқықта және "денсаулық сақтау және халықтың денсаулық сақтау жүйелері туралы" заңда көрсетілген нормаларға сәйкес қаралады. Алайда, англо-саксондық құқықтық жүйесі бар көптеген елдерде және романо-германдық құқықтық жүйесі бар кейбір елдерде медициналық заңдар медициналық заңмен медициналық Кодекспен орталықтандырылған. Осы медициналық кодекс элементтері басқа құқықтық актілерде жоқ немесе медициналық құқықтың негізгі көзі болып табылатын медициналық кодекске сілтеме жасай отырып көрсетілген медициналық қызмет туралы барлық ережелерді біріктіреді. Сонымен бірге медициналық құқық медициналық зерттеу объектілерінің қылмыстық, азаматтық және әкімшілік құқық нормалары жатқызылуы мүмкін құқықтық қағидаттармен, құқықтық тетіктермен және медицина саласындағы қолданыстағы құқықтың негізгі принциптерімен байланысты пәнаралық тәсіліне бағдарланады. Алайда, жоғарыда айтылғандардың бәрі емдеу әдісінің тікелей компоненттерінің қатысуын талап етеді. Медицинаның нақты құрамдас бөлігі-денсаулық сақтау. Егер біз медициналық көмекті заң ғылымы тұрғысынан жіктейтін болсақ, онда бұл термин пациентпен тікелей байланыста осындай көмек көрсететін ұйымдар жүзеге асыратын медициналық қызметтің функционалды бағыттарын білдіреді. бұл субъектілер медициналық қызметкерлер[3].

Пациенттер мен медициналық персоналдың медициналық-құқықтық қатынастарының қазақстандық жүйесі "Халық денсаулығы және медициналық жүйелер туралы" ҚР Кодексіне негізделеді, өйткені ол медициналық - құқықтық қатынастармен айла-шарғы жасаудың жекелеген жағдайларында диспозициялар тұжырымдайды. Бұл заң ғылымын медицинадан ерекшелендіреді, оның саласында Қазақстан Республикасы Медициналық құқықты медициналық реттеуді реттеу кезінде барлық басқа нормативтік құқықтық актілер сілтеме жасайтын Бірыңғай медициналық Кодексте шоғырланбаған заң ғылымының саласы ретінде қарастырады. Алайда, теориялық модель ретінде медициналық әдістердің өмір сүру негізі бар, бірақ қазіргі уақытта көптеген жұмыстар, соның ішінде оқу-әдістемелік құралдар жазылды, өйткені көптеген зерттеулер осы салаға арналған.

Теориялық тұрғыдан, жіктеу процесінде көрсетілетін медициналық қызметтерге медициналық қызмет көрсетушілер елдің кейбір құқықтық жүйелерін ажыратуы керек, оған сәйкес медициналық қызмет өмір, денсаулық, мүліктік немесе мүліктік емес зиян элементтерін және сіз көрсеткен ұстанымнан қамтамасыз етеді, бірақ сонымен бірге елдер де бар. тиісті доктринадан тәуекелдерді сипаттау үшін жауапкершілік тараптарының қатынастарына қатысты медициналық құқық тұжырымдамасы. Басқа елдер медициналық-құқықтық қатынастарды азаматтар мен заңды тұлғалар өздерінің іс-әрекеттері мен әрекетсіздігімен азаматтық құқықтар мен міндеттерді белгілейтін, өзгертетін және тоқтататын мәмілелер тұрғысынан сипаттайды. Екі ұқсастық өте өзекті және қазіргі заманғы медициналық жүйеде тек Украинада ғана емес, сонымен қатар Қазақстан Республикасының Мемлекеттік-аумақтық бірлігінде де қолданылады. Алайда, медицина қызметкерлері мен пациенттер арасындағы медициналық-құқықтық қатынастардың доктриналарының бірінің қолданылу дәрежесі туралы мәселе көптеген құқықтық зерттеулерде өте қайшылықты. Азаматтық құқық нысанына сәйкес "мемлекет денсаулығы туралы Заңның және медициналық жүйенің" нормаларына негізделген медицина қызметкерлері мен пациенттер арасындағы медициналық қатынастар тетіктерінің жұмыс істеу процесінде әртүрлі құқық нормаларын үйлестіру бүгінгі күні

мүмкін болатын шешім болып табылады. Алайда, Қазақстан Республикасындағы қолданыстағы заңнаманың деңгейін бағалау үшін медициналық кодексті тар мағынада қолданудың орындылығын атап өту маңызды, қазіргі уақытта оның күрделілігіне байланысты мүмкін емес. Алайда, англо-саксондық құқықтық жүйелері бар көптеген елдерде және романо-германдық құқықтық жүйелері бар кейбір елдерде қабылданған медициналық құқықтың кейбір элементтері медицина қызметкерлері мен пациенттер арасындағы медициналық-құқықтық қатынастар жүйесі құқықтың неғұрлым күрделі саласы болып табылатын Қазақстанның және басқа мемлекеттердің құқықтық кеңістігінде пайдаланылуы мүмкін. Мұндай жағдайлар "мемлекет денсаулығы және медициналық жүйе туралы" ҚР Заңының негізгі нормаларына негізделген.

Сондықтан, медицина қызметкерлері мен пациенттер арасындағы медициналық-құқықтық қатынастарды азаматтық-құқықтық бағытта жаңа теориялық модель ретінде қорытындылай келе, "медициналық құқық" деп аталатын қазіргі заманғы юриспруденцияның даму бағытын бөліп көрсету қажет. Бұл модель қазірдің өзінде көптеген елдерде юриспруденцияның жоғары мамандандырылған саласы ретінде қызмет етті және Қазақстан Республикасында барлық ережелер бірыңғай заңның мәтініне енгізілген деген ұғым жоқ. Қазақстан Республикасында медициналық-құқықтық қатынастардың нормаларын бірыңғай көзде шоғырландырудың осындай саясатын іске асыру, кем дегенде, Денсаулық сақтау туралы заңды ғана емес, басқа да НҚА-ны толық реформалауды талап етеді. Сондықтан бұл Қазақстан Республикасының шегінде қолайлы шешім болып табылмайды. Алайда, "медициналық Кодексте" шоғырланған елдерде медициналық-құқықтық қатынастарды қарау элементтерін қолдану әдіснамаларын пайдалана отырып, белгілі бір құқықтық Талдамалық тетіктерді қалыптастыру үшін теориялық базаны әзірлеу мұндай нормалар бар қазақстандық модельді жетілдіру үшін әбден қолайлы [4].

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Каудыров Т.Е. Концепция правовой политики РК о дальнейшем развитии гражданского законодательства - Алматы: Атамұра, 2011. – 314 с.
2. Айдарбаев С.Ж. Основной закон – гарантия стабильности - Алматы: Жеті Жарғы, 2009. – 137 с.
3. Толеубаев М. Отношение к врачебным ошибкам в Казахстане и мире. - Алматы: Атамұра, 2009. – 219 с.
4. Литовка А.Б., Литовка П.И. Медицинское право - комплексная подотрасль национального права России: Становление, перспективы развития. - Москва: НОРМА, 2009. – 426 с.

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФРАНЧАЙЗИНГА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН: ОСОБЕННОСТИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ФРАНШИЗНЫХ СИСТЕМ

Ержанұлы Азамат

магистрант 2 курса Евразийской юридической академии им.Д.А.Кунаева

Аннотация: Франчайзеры заинтересованы в расширении своего присутствия на новых рынках, предлагая европейские, американские и японские товары и услуги, которые пользуются высоким спросом по всему миру. По данным главного американского портала по продвижению франчайзинга Franchise Direct, в 2015 году в целом было зафиксировано увеличение доли франчайзинга на глобальном рынке, что прямо и косвенно способствовало уменьшению посткризисной безработицы и росту ВВП.

По состоянию на начало 2015 года, франчайзинг успешно развивается в более чем 80 странах мира: свыше 2,5 млн. франчайзинговых предприятий принадлежат более чем 30 тыс. франчайзеров, среди которых доля азиатских достигает 32%, европейских - 36%, североамериканских - 12%, латиноамериканских - 10%. По количеству франчайзеров, оперирующих на рынке, долгие годы лидером являлись США. Но в последние три года тенденция изменилась. Первенство возглавил Китай с 4530 франчайзинговыми сетями.

Ключевые слова: франчайзинг, договор, лицензиар, комплексной предпринимательской лицензии, стороны, юридическое лицо.

ФРАНЧАЙЗИНГТІ ШЕТ ЕЛДЕРДІҢ ЗАҢНАМАСЫНДА ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ: ФРАНШИЗА ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Аннотация: Франчайзерлер бүкіл әлемде жоғары сұранысқа ие еуропалық, американдық және жапондық тауарлар мен қызметтерді ұсына отырып, жаңа нарықтарда өздерінің қатысуын кеңейтуге мүдделі. Франчайзингті ілгерілету жөніндегі американдық басты Franchise Direct порталының мәліметтері бойынша, 2015 жылы жаһандық нарықтағы Франчайзинг үлесінің артуы тіркелді, бұл дағдарыстан кейінгі жұмыссыздықтың азаюына және ЖІӨ-нің өсуіне тікелей және жанама ықпал етті.

2015 жылдың басындағы жағдай бойынша франчайзинг әлемнің 80 - нен астам елінде табысты дамып келеді: 2,5 млн. астам франчайзингтік кәсіпорындарға 30 мыңнан астам франчайзер тиесілі, олардың ішінде азиялықтардың үлесі 32% - ға, еуропалықтардың үлесі 36% - ға, Солтүстік Американың үлесі 12% - ға, латынамерикандықтардың үлесі 10% - ға жетеді. Нарықта жұмыс істейтін франчайзерлер саны бойынша АҚШ ұзақ жылдар бойы көшбасшы болды. Бірақ соңғы үш жылда тренд өзгерді. Чемпионатты Қытай 4530 франчайзингтік желімен басқарды.

Кілтті сөздер: франчайзинг, шарт, лицензиар, кешенді кәсіпкерлік лицензия, тараптар, заңды тұлға.

**LEGAL REGULATION OF FRANCHISING IN THE LEGISLATION OF
FOREIGN COUNTRIES: FEATURES AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF
FRANCHISE SYSTEMS**

Abstract: Franchisors are interested in expanding their presence in new markets, offering European, American and Japanese products and services that are in high demand around the world. According to the main American portal for the promotion of franchising Franchise Direct, in 2015, as a whole, there was an increase in the share of franchising in the global market, which directly and indirectly contributed to the reduction of post-crisis unemployment and GDP growth.

As of the beginning of 2015, franchising is successfully developing in more than 80 countries: more than 2.5 million franchising enterprises belong to more than 30 thousand franchisors, among which the share of Asian companies reaches 32%, European - 36%, North American - 12%, Latin American - 10%. In terms of the number of franchisors operating in the market, the United States has been the leader for many years. But in the last three years, the trend has changed. The championship was led by China with 4,530 franchise networks.

Keywords: franchising, contract, licensor, comprehensive business license, parties, legal entity.

Зародившись в Европе и получив мощный бизнес-толчок в США, рынок франчайзинга давно стал глобальным, так как получил повсеместное развитие. Общей тенденцией глобального рынка франчайзинга последних лет является тот факт, что он демонстрирует положительные факторы роста благодаря растущему среднему классу в развивающихся странах Южной Америки, Восточной Европы и Азии.

Основными движущими силами в создании новых рабочих мест в секторе франчайзинга стали бизнес услуги, торговля, услуги риэлторских компаний, и сети ресторанов быстрого питания (фаст-фуд). Самыми быстрыми темпами растет рынок франчайзинга в секторе оказания бизнес услуг, который увеличится, как ожидается, на 35109 рабочих мест в 2017 году. Сетевые рестораны быстрого питания (самый большой сектор во франчайзинге), как ожидается, создадут 75596 новых рабочих мест.

Несмотря на то, что развивающиеся рынки (Китай, Индия, Бразилия, Турция, Тайвань) вышли в лидеры в глобальном рейтинге в количественном отношении (по числу франчайзеров, оперирующих на рынке), лидерами по выручке являются страны, которые традиционно отличаются как высоким уровнем законодательного регулирования данного сегмента, так и развитостью экономик и поддержкой малого предпринимательства: США, Канада, Япония, Австралия, Республика Корея, Германия, Франция.

В 2015 году объем мирового рынка франчайзинга увеличился до \$7,8 трлн., рост мирового рынка составил ориентировочно 36,8%.

Наиболее наглядными индикаторами успешности бизнеса в данном секторе являются публичные рейтинги глобальных франшиз от Международной франчайзинговой ассоциации (далее - IFA), а также крупнейших франчайзинговых интернет-порталов: FranchiseDirect, AllBusiness, Entrepreneur Magazine Franchise Zone и от журнала Entrepreneur. Если сравнить рейтинговый список Топ-100 мировых франшиз 2015 года по версии американского портала Franchise Direct и рейтинговый список Топ-10 мировых франшиз 2015 года IFA, то следует обратить внимание на то, что они, во многом, идентичны, а также на то, что в верхней части списка не произошло больших изменений по сравнению с 2014 годом [1].

По-прежнему, список возглавляет Subway с самым большим количеством франчайзинговых точек. После небольшого перерыва на второе место вновь поднялся McDonald's. Подытоживают лучшую пятерку списка - KFC, Burger King и 7-Eleven. К лучшим франшизам мира, которые вошли в первую десятку, как и в 2014 году, например, Pizza Hut и Wyndham Hotel Group, присоединились три новичка этого года: GNC, Dunkin' Donuts и Dia.

Необходимо отметить, что почти 90% франшиз, вошедших в рейтинговый список Топ-100 в 2014 году, остались в нем и в 2015 году.

В американской доктрине франчайзинга его понятие определено Постановлением № 436 «Требования о раскрытии информации, запретах, касающихся франчайзинга, и благоприятных условиях франчайзинга» от 1978 г., принятого Федеральной комиссией по торговле США (Federal Trade Commission (далее - FTC)) [33, с. 66].

Оно раскрывает франшизу как длительные коммерческие отношения, возникающие по любому соглашению в соответствии с которым:

1. Франчайзи продает другому лицу (но не франчайзеру) товары или оказывает услуги, которые идентифицированы торговой маркой, знаком обслуживания, фирменным наименованием, рекламой или иным коммерческим символом, определяющим фирму-франчайзера; или отвечают стандартам качества, прямо или косвенно предписанным франчайзером; или поставляются франчайзером; или поставляются третьим лицом (поставщиком), с которым франчайзи ведет дело и который прямо или косвенно рекомендован франчайзером и связан с ним.

2. Франчайзи при условии приобретения права на франшизную деятельность или на открытие деятельности в рамках франшизной системы обязан произвести оплату франчайзеру или его филиалу. В Соединенных Штатах, Федеральная комиссия по торговле осуществляет надзор за франчайзингом, также как и по ценным бумагам и биржам США. FTC администрирует надзор за франшизами посредством Правил франчайзинга FTC. FTC требует, чтобы франчайзи был снабжен франчайзером Документом раскрытия франшизы по крайней мере, за четырнадцать дней до оплаты или подписания соглашения о франшизе. Окончательное соглашение всегда является согласованным документом с изложением сборов и других условий. В то время как элементы раскрытия могут быть доступны и через третьи лица, только те, что представлены франчайзером, могут быть рассмотрены. Документ раскрытия франшизы является пространственным (300-700 страниц и более) и подробным.

Предложения франчайзинга, как правило, требуют проверенных финансовых отчетов от франчайзера в определенном формате, за исключением некоторых обстоятельств, где франчайзер является новичком. Они должны включать такие данные, как имена, адреса и номера телефонов франчайзи на лицензионной территории (к которым можно обращаться и получать консультации перед началом переговоров), оценку общей выручки и рентабельности франшизы.

Отдельные штаты могут требовать Документ раскрытия франшизы, который содержит свои специфические требования, но требования штата в документах раскрытия должны соответствовать федеральным правилам, которые управляют федеральной регуляторной политикой. Нет никакого частного права на действие по правилу FTC для фирмы, предоставляющей франшизу, но пятнадцать или больше штатов приняли уставы, которые обеспечивают это право на действие лицам, получившим франшизу, когда мошенничество может быть доказано в соответствии с этими специальными уставами.

Большинство франчайзеров вставили обязательные арбитражные оговорки в свои соглашения с франчайзи, некоторыми из которых занимался Верховный суд США. Нет никакого федерального реестра франшиз или любых федеральных требований предоставления информации. Штаты являются основными операторами сбора данных франчайзинговых компаний и применяют законы и нормативные акты, касающиеся присутствия распространения в пределах их юрисдикции.

Если у франчайзера много партнеров, соглашение может принять формат бизнес франшизы - соглашения, которое идентично для всех франчайзи.

Этап современного франчайзинга в США относят к концу 50-х - началу 60-х годов прошлого века. По мнению американских специалистов, франчайзинг стимулирует национальную экономику и увеличивает возможность выхода и развития на территории других государств. С точки зрения интересов национальной экономики - это возможность «покупки рабочего места» для населения и предсказуемость развития бизнеса, с точки зрения выхода за пределы страны - это репутация американского бизнеса, возврат денежных средств в страну, дополнительные коммерческие возможности для бизнеса, дополнительные политические рычаги для государства [2].

В Соединенных Штатах Америки франчайзинг впервые начал использоваться компанией Зингера по производству швейных машин (Singer Sewing machine company). Многие исследователи называют именно Исаака Зингера (Isaak Singer), основателя всемирно известной компании – производителя швейных машин, родоначальником современного франчайзинга. С 1851 года его фирма заключала с дистрибьюторами товара письменный договор на передачу франшизы - предтечу современного франчайзингового контракта.

Вплоть до 1950-х годов большинство компаний, использовавших франчайзинговую систему, рассматривали франчайзинг как эффективный метод распределения продукции и услуг. Это примеры традиционного франчайзинга, или франчайзинга первого поколения.

В США бурному развитию франчайзинга способствовал принятый в 1946 году Закон о товарных знаках.

Дополнительную прибыль предприниматели получали уже благодаря тому, что предоставление права другим предприятиям на использование своих товарных знаков под разносторонним контролем и защитой закона позволяла владельцам без больших дополнительных затрат расширять границы своего бизнеса.

Американское правительство рассматривает франчайзинг как одну из предпочтительных форм международной активности и поддерживает выход франчайзеров на территорию других государств. По мнению Американского министерства торговли, из всех возможных способов выхода на зарубежные рынки «наиболее популярный, самый дешевый и самый быстрый метод- техника «франшизы».

Международный франчайзинг рассматривают в США как быстрое средство получения иностранной валюты с относительно маленькими финансовыми инвестициями за границей.

Основными причинами преимущества франчайзинга относительно других форм межнационального расширения называют меньшие затраты на исследования, продвижение и развитие инфраструктуры поддержание развития и управление. Возможности глобальной активности увеличиваются, появляются новые государства для выхода. Привлекательность американских франшиз во многом определяется проработанностью и четкостью концепций, а также качеством менеджмента.

Происходят изменения и в географии размещения франчайзинговых точек американских компаний. Такие гиганты как McDonald's, KFC, Dunkin Donuts все больше франчайзинговых точек открывают за рубежом, в то время ограничивая, либо

сокращая количество новых точек у себя на родине. Так, например, в 2015 году McDonald's открыл в США 59 новых точек, а в других странах - 718. Большое внимание компания уделяет странам Ближнего Востока, Азии, Африки. KFC в 2015 году закрыл 162 точки в США, а в других странах, в том числе в Казахстане (через субфраншизу) увеличил количество точек на 323 единицы [3].

Популярный американский журнал Entrepreneur составил рейтинг Топ- 500 лучших франшиз Америки на 2015 год. Рейтинг определялся на основе прибыльности, легкости построения бизнеса, окупаемости, количеству создаваемых рабочих мест. Согласно результатам ежегодного опроса Franchise Business Review-2015, наиболее популярными отраслями франчайзингового бизнеса в 2015 году в США были: общепит, фитнес, услуги для детей и услуги по уходу за пожилыми людьми. В 2015 году в данном опросе участвовало 26000 франчайзинговых компаний, в сети которых находится 125 тыс. точек, представляющих свыше 350 брендов.

В целом, можно констатировать, что США остаются лидерами в глобальном секторе франчайзингового бизнеса по уровню прибыли и доходности, а также темпам роста занятости в данном секторе. В США весьма либеральное законодательство и простые и четкие процедуры для открытия нового бизнеса, поэтому, как таковых, специальных федеральных льготных программ по субсидированию покупок франшиз нет. Некоторые банки инициируют специальные программы поддержки франчайзи, предоставляя займы под низкий процент, либо предоставляют финансового консультанта (например Bank of America).

Регулирование франчайзинга в США осуществляется двумя путями: федеральное регулирование и государственное регулирование на уровне Штатов. Между федеральными инструкциями и инструкциями штатов существуют различия, и требования штатов жестче федеральных. США - крупнейшая в мире «франчайзинговая» держава, отличающаяся наиболее высоким уровнем развития специального франшизного законодательства, богатой судебной практикой по франчайзингу, обширной франшизной правовой теорией. Длительный опыт франчайзинга в США позволил общественности страны и всем ветвям власти на всех ее уровнях лучше, чем в других странах, выявить преимущества франчайзинга и его слабые места.

Гигантские масштабы франшизного бизнеса в США (половина розничной торговли в стране) вовлекли в него обширные предпринимательские слои. В США, как в никакой другой стране мира, ярко проявляется поляризация позиций франчайзеров и франчайзи, как нигде франчайзеры многочисленны, мощны и влиятельны, и как нигде, общественное мнение поддерживает франчайзи. Федеральный законодатель в лице специализированных комитетов и комиссий Конгресса США периодически возвращается к обсуждению проблем франчайзинга [4].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Сулейменов М.К., Басин Ю.Г. Гражданское право. - Алматы, 2012. - 624 с.
2. Мауленов Д.С. Основы гражданского законодательства. Учебное пособие для ВУЗов. - Алматы: Жеты - Жаргы, 2011. - 160 с.
3. Тотьев К. Коммерческая концессия. Практикум по франчайзингу для Российских предпринимателей. - М., 2009. - 845 с.
4. Мендельсон М. Руководство по франчайзингу. - М., 2015. - 502 с.

О КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ, ЕЕ ОБЪЕКТАХ И ИХ ПРИЗНАКАХ

Ш.Р. Ирискулов

магистрант Евразийской юридической академии им. Д.А. Кунаева, Республика Казахстан, г. Алматы, shavkat-iriskulov@mail.ru

Аннотация. Изобретательность лиц, совершивших уголовное правонарушение, и тщательное сокрытие ими преступных следов, которые возможно обнаружить только благодаря особому методу познания расследования - криминалистической идентификации, осуществляемой по соответствующим отображениям устойчивых признаков идентифицируемых объектов. Что заставляет особое внимание обращать на развитие как теории, так и практики криминалистической идентификации. При этом развитие данного направления невозможно без понимания основ криминалистической идентификации, а именно ее предназначения, сущности, исследуемых объектов и их признаков, в отношении которых до сих пор дискусируют в криминалистической науке. В данной статье представлена авторская интерпретация понимания сути криминалистической идентификации на основе анализа подходов к классификации объектов криминалистической идентификации по разным основаниям, определения требований к признакам данных объектов. В результате чего автор приходит к выводу о том, что важно знать, каким может быть объект криминалистической идентификации со всеми его идентифицирующими признаками, благодаря наличию или отсутствию которых возможно будет установить либо тождество исследуемого объекта объекту, оставившему след на месте уголовного правонарушения, либо отсутствие такого тождества, что скорее заставит продолжить поиск объектов для идентификации с целью раскрытия уголовных правонарушений.

Ключевые слова: криминалистическая идентификация, объекты криминалистической идентификации, идентификационные признаки, классификация идентификационных признаков, расследование уголовного правонарушения.

ҚЫЛМЫСТЫҚ ИДЕНФИКАЦИЯ ТУРАЛЫ, ОНЫҢ ОБЪЕКТІЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БЕЛГІЛЕРІ

Түйіндеме. Қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамдардың тапқырлығы және оларды тергеу процестерін танудың арнайы әдісі - криминалистикалық идентификациялаудың арқасында ғана анықталатын қылмыстық іздерді мұқият жасыру, сәйкестендіретін объектілердің тұрақты белгілерінің сәйкес көрсетілімдері бойынша жүзеге асырылады. Бізді сот идентификациясы теориясының да, тәжірибесінің де дамуына ерекше назар аударуға мәжбүр ететін нәрсе. Сонымен қатар, бұл бағытты дамыту сот-сараптамалық идентификацияның негіздерін, атап айтқанда оның мақсатын, мәнін, зерттелетін объектілерді және олардың ерекшеліктерін түсінбей, мүмкін емес, олармен байланысты олар сот сараптамасында әлі күнге дейін пікірталасқа түсіп отыр. Бұл мақалада криминалистикалық сәйкестендіру объектілерін әр түрлі негіздер бойынша жіктеу тәсілдерін талдау негізінде, осы объектілердің сипаттамаларына қойылатын талаптарды анықтай отырып, сот идентификациясының мәнін түсінудің авторлық түсіндірмесі келтірілген.

Нәтижесінде автор криминалистикалық идентификациялау объектісі оның барлық идентификациялық белгілерімен не болуы мүмкін екенін білу маңызды деген қорытындыға келеді, бұның бар немесе жоқтығына байланысты зерттелетін объектінің не қылмыстық құқық бұзушылық болған жерде із қалдырған объектіге сәйкестілігін, не ондай болмауды анықтауға болады. сәйкестілік, бұл бізді қылмыстық құқық бұзушылықтарды анықтау үшін объектілерді іздеуді жалғастыруға мәжбүр етеді.

Түйін сөздер: криминалистикалық идентификация, криминалистикалық идентификация объектілері, сәйкестендіру белгілері, сәйкестендіру белгілерін жіктеу, қылмыстық құқық бұзушылықты тергеу.

ABOUT CRIMINALISTIC IDENTIFICATION, ITS OBJECTS AND THEIR SIGNS

Abstract. The ingenuity of persons who have committed a criminal offense, and their careful concealment of criminal traces, which can be detected only thanks to a special method of cognition of the investigation - forensic identification, carried out according to the corresponding displays of stable signs of identifiable objects. What makes us pay special attention to the development of both the theory and practice of forensic identification. At the same time, the development of this direction is impossible without understanding the foundations of forensic identification, namely, its purpose, essence, objects under study and their features, in relation to which they are still debated in forensic science. This article presents the author's interpretation of understanding the essence of forensic identification based on the analysis of approaches to the classification of objects of forensic identification on various grounds, determining the requirements for the characteristics of these objects. As a result, the author comes to the conclusion that it is important to know what the object of forensic identification can be with all its identifying features, due to the presence or absence of which it will be possible to establish either the identity of the object under study to the object that left a trace at the scene of the criminal offense, or the absence of such identities, which will rather force the search for objects to be identified in order to disclose criminal offenses.

Keywords: forensic identification, objects of forensic identification, identification signs, classification of identification signs, investigation of a criminal offense.

В Стратегии «Казахстан - 2050» борьба с преступностью напрямую связывается с безопасностью государства. Решение задач борьбы с преступностью невозможно без совершенствования деятельности правоохранительных органов, постоянного использования ими достижений научно-технического прогресса, что выдвигает более высокие требования к науке, представляющей предметную область этой деятельности, - криминалистике, и к субъектам, ее осуществляющим. Особое значение в процессе доказывания по уголовным делам в таких условиях приобретает криминалистическая идентификация. Процесс раскрытия и расследования уголовных правонарушений невозможен без действий и процессов, в основе которых заложена задача идентификации объектов. Способы совершения и сокрытия факта преступления, его следов и личности преступника, сложное, и до настоящего времени все еще недостаточно изученное, социально-опасное явление. При этом на сегодняшний день нет достаточно удовлетворительного объяснения закономерностей преступной тактики и техники некоторых способов сокрытия, превосходящих по своей жестокости,

садизму, уловкам, вследствие чего, многие преступления образуют новые тяжкие деяния [1, с. 58].

Понимание криминалистической идентификации, связанное с пониманием объектов окружающего мира, характеризуется определенной сложностью, связанной в свою очередь с философскими понятиями.

В силу того, что криминалистическая идентификация - это процесс установления единого конкретного объекта по различным его отображениям из множества других аналогичных ему объектов в целях расследования и предупреждения уголовных правонарушений, и преступлений в особенности, основными положениями криминалистической идентификации являются теории познания об индивидуальности, относительной устойчивости объектов материального мира и их способности отражать свои признаки на других объектах [2, с.90].

Объектами криминалистической идентификации могут быть любые объекты материального мира, обладающие материально-фиксированным строением, связанные с событием криминального деяния, которые могут играть важную роль в процессе раскрытия, расследования уголовного правонарушения. Именно поэтому научной основой криминалистической идентификации являются положения теории познания об индивидуальности, относительной устойчивости и способности объектов материального мира отражать признаки на других объектах [3, с. 12].

Признанным в теории криминалистической идентификации является определение различных форм, в которых существуют отображения объектов, а именно:

отображение в виде мысленных образов, возникающих в сознании людей как результат зрительных или иных восприятий (приметы преступника в памяти потерпевшего, особенности звука выстрела) [4, с. 103].

отображение в виде описания, рисунков, сделанных в момент или после зрительного восприятия объектов самими наблюдаемыми или по их показаниям другими лицами (следователем, художником и т.п.) (ориентировки, субъективные портреты) [4, с. 103].

отображения, как фиксирование воспроизведения выработанных навыков, например, навыков письменной речи и почерка в рукописях, способа преступных действий в окружающей среде.

отображение в виде различного вида следов (следы рук, ног, орудий взлома, транспортных средств) [4, с. 105].

фотографические отображения и отображения в виде механических записей человеческой речи, голоса (фонограммы) [4, с. 106].

отображение в виде частей предметов и частиц вещества (части орудия взлома, осколки фарного стекла на месте происшествия).

Таким образом, в любом процессе криминалистической идентификации обязательно участвуют не менее двух объектов, которые подразделяются на:

идентифицируемые (те, которые необходимо установить, иначе говоря, отождествляемые или искомые);

идентифицирующие (устанавливающие или отождествляющие).

В идентифицируемом объекте изучаются его индивидуальные признаки и свойства; в идентифицирующем - отобразившиеся на нем признаки, свойства устанавливаемого объекта. В тоже время нельзя не обратить внимание на мнение Е.Е. Цетрова о том, что идентификация имеющегося в распоряжении следствия объекта по некоторой совокупности признаков, содержащихся в следах и иных отображениях, можно определить проявление индивидуально неповторимого качественного

своеобразия этого объекта [2, с. 96]. В качестве примера этому он приводит идентификацию при установлении личности погибшего, при которой «понятия «искомый» и «проверяемый» объект, обычно используемые в идентификационных исследованиях, не подходят, поскольку объект, подлежащий идентификации, имеется в нашем распоряжении. Точнее говорить об искомом и проверяемом состояниях такого объекта исследования. Проверяемым здесь будет состояние имеющегося в нашем распоряжении объекта, которое предполагается состоянием искомым. Подлежит поиску и установлению одно или несколько различных его состояний, в которых проявилась, отобразилась определенная совокупность свойств и признаков, характеризующих его индивидуально неповторимое качественное своеобразие» [2, с.96].

Особенностью криминалистической идентификации является то, что ею изучаются не все свойства и признаки, а главным образом их внешние признаки, особенности внешнего строения объектов. Эти особенности внешнего строения объектов при определенных условиях отображаются на других объектах. Например, особенности лезвия топора (неровности) отображаются в следе разруба на дереве, особенности внешности человека - в памяти другого человека, на фотографии и т.д. Тогда, когда каждый объект имеет множество свойств и признаков (форма, размер, цвет, состав и т.д.) [5].

Вот почему научной основой криминалистической идентификации являются положения теории об индивидуальности и относительной устойчивости объектов материального мира и их способности отражать свои признаки на других объектах.

В связи с тем, что признаков и свойств любых объектов великое множество и не все они могут быть использованы при идентификационном исследовании, идентификационные признаки должны отвечать определенным требованиям:

Выраженность - признак идентифицируемого объекта должен достаточно четко отобразиться на идентифицирующем;

Признак объекта должен обладать специфичностью - он должен отклоняться от типичных признаков. Чем специфичнее идентификационный признак, тем более важную роль он играет в процессе идентификации;

Поскольку, как уже отмечалось, все объекты материального мира подвержены изменениям, но имеется некоторый период времени, в течение которого признаки объекта сохраняются в относительно неизменном состоянии, то идентификационный признак должен отличаться относительной устойчивостью. Относительная устойчивость признака означает его относительную неизменяемость в пределах идентификационного периода. Неустойчивые признаки не могут использоваться при сравнении, и соответственно их нельзя считать идентификационными [6, с.24];

Некоторые признаки при их наличии на объекте могут закономерно вызывать существование иных признаков. Такая взаимозависимость признаков в науке называется корреляцией. Чем больше зависимость существования одних признаков от других, тем больше коэффициент корреляции (взаимозависимости). Для идентификационного исследования пригодны только признаки с малым коэффициентом корреляции, т.е. относительно самостоятельные, независимые;

Идентификационный признак не должен часто встречаться у сходных объектов. В отличие от второго требования, основное значение здесь приобретает не качественный, а количественный показатель [6, с.20];

Свойство объекта, чтобы стать идентификационным признаком, должно быть доступно для современных методов и средств исследования [6, с.20].

Важное значение в теории идентификации играет также категория «идентификационное поле» - совокупность идентификационных признаков, отобразившихся на идентифицирующем объекте, которые могут быть использованы при исследовании.

Классификация идентификационных признаков может быть произведена по различным основаниям.

В первую очередь в зависимости от того, характеризуют ли признаки объект в целом или его отдельные свойства, выделяют общие и частные идентификационные признаки. Признаки объектов, которые могут быть использованы для их отождествления, называются идентификационными. Они делятся на общие и частные.

Общие признаки присущи не только данному объекту, но и всем объектам той или иной конкретной группы (вида, рода). Например, всем топорам присущ определенный размер и форма лезвия, любому почерку - выработанность, размер, наклон, связанность и т.д. [7]. Отождествление по ним не может быть осуществлено, они служат для сужения круга искомых объектов.

Частные признаки — это такие, которые присущи объектам одной группы и характеризуют детали каждого объекта. Например, частными признаками лезвия топора могут быть зубуринки, вмятины, частными признаками подошвы обуви - трещинки, царапины, заплатки и т.д. [7]. Они являются основой для идентификации. Иногда частный признак может быть присущ и некоторым иным объектам подобного вида. Поэтому при идентификационном исследовании используется совокупность как общих, так и частных признаков. Каждый признак характеризуется: величиной, формой, цветом, положением, особенностями. Иначе говоря, общий идентификационный признак показывает свойство, характерное для определенной ограниченной однородной классификационной группы объектов. Общие признаки часто называют еще групповыми. Они используются при установлении групповой принадлежности. К ним можно отнести, например, калибр пистолета, тип папиллярного узора, модель обуви и т.д. Частные признаки отражают индивидуальные свойства, характерные только для одного, конкретного объекта, позволяющие его идентифицировать.

По характеру признаки классифицируются на качественные и количественные.

По длительности периода неизменяемости выделяют устойчивые и относительно устойчивые признаки (как уже отмечалось, неустойчивое свойство объекта не может считаться идентификационным признаком).

В зависимости от того, какую сторону объекта характеризует признак, идентификационные признаки подразделяются на признаки внутреннего строения и признаки внешнего строения.

По природе дифференцируют закономерные и случайные признаки. Закономерные (основные) признаки составляют суть исследуемого объекта. Без них объект не был бы собой. Случайные признаки сущности объекта не затрагивают.

По происхождению идентификационные признаки делятся на собственные и приобретенные. Собственные признаки необходимо присущи объекту. Приобретенные признаки возникают в процессе его хранения, эксплуатации и т.д.

Соответственно идентификационные признаки вследствие неодинаковой передачи признаков в отдельных идентифицирующих объектах того же происхождения могут быть различными. Как отмечает Н.В. Терзиев-Порошин, «те или иные признаки отождествляемого объекта могут, в зависимости от условий возникновения следов, отображаться в идентифицирующих объектах более или менее четко, или передаваться

с различиями, или даже вовсе не передаваться» [8, с.165]. Так, например, отображение микрорельефа канала ствола на стреляной пуле в известной мере зависит от качества металла, величины давления, развивающегося при выстреле (что определяется сортом пороха, качеством данной его партии, состоянием его и т.п.), а также от некоторых других факторов [8, с.165]. Вообще при оценке значимости различий в идентификационных признаках нельзя удовлетворяться простой констатацией некоторых различий, как основанием для отрицательного заключения, но следует выяснять степень устойчивости различий и проверять их происхождение. При оценке обнаруженных совпадений и различий в идентификационных признаках вывод должен базироваться не на поверхностной констатации «наглядности», не на механическом подсчете числа совпадений и различий, а на рассмотрении всех наблюдаемых признаков в их взаимообусловленности и единстве.

Идентификация признаков строится в криминалистике на научном установлении определенных закономерностей. Остановимся на некоторых дискуссионных моментах. С.М. Потапов истолковывает понятие идентификации весьма широко. По его мнению, объектами идентификации могут быть «всевозможные материальные предметы и явления, их роды и виды, количества и качества, участки пространства и моменты времени, человеческая личность в целом и ее отдельные признаки, физические свойства человека и его умственные способности, его внешние действия и внутренние психические акты» [9]. Он считает возможным говорить об идентификации мотива преступления, об установлении «...тождества действия или бездействия с определенным преступлением», об установлении тождества или отсутствия «...тождества того или иного факта с доказательством истины по данному делу» [9]. Если ставится задача выявить записи, выполненные преступником невидимыми чернилами, по С.М. Потапову, должна быть произведена идентификация наличия или отсутствия скрытых записей на данном листе бумаги и идентификация их содержания. Если требуется установить причину пожара, происходит отождествление «...искомой причины с некоторым фактом, например, с фактом поджога или фактом неосторожного обращения с огнем или случайным фактом» [9]. При построении гипотез, по С.М. Потапову, применяется идентификация, при которой «идентифицируемым объектом является индивидуально-неопределенный факт или совокупность фактов как причина имеющегося налицо результата, подлежащая узнаванию среди однородных причин, вызывающих аналогичные результаты» [9].

Таким образом, в понимании С.М. Потапова, рамки идентификации раздвигаются так далеко, что понятие идентификации охватывает все познавательные акты. Получается, что всякое суждение, всякое исследование представляет собой идентификацию. Это построение представляется нам искусственным и ненужным. Понятие идентификации теряет присущий ему ясный смысл и становится весьма расплывчатым. По нашему мнению, объектами идентификации могут быть только вещи, лица, животные.

Следует особо обратить внимание на то, что обязательным условием идентификации является исследование нескольких объектов и минимум двух. Причем они необходимы для установления не только общих, объединяющих, но и различающих признаков [10, с. 41]. Анализ данных различий принципиален и важен, «ибо в соответствии с положениями диалектической логики тождество объекта изменчиво, подвижно» [11, с. 54]. В.А. Образцов очень точно подметил, что «установить тождество объекта в уголовном производстве – это значит получить

опирающееся на доказательства знание, что данный след (или группа следов) оставлен данным, а не каким-то другим объектом» [12, с. 115-122].

Таким образом, анализ специальной литературы позволяет сделать определенные выводы: в процессе криминалистической идентификации исследуются различные объекты, которые делятся на две основные группы: идентифицируемые и идентифицирующие. Идентификация объектов осуществляется совокупностью признаков только ему признаков, которые делятся на общие и частные.

Практическая цель идентификации заключается в оказании помощи при расследовании уголовных правонарушений путем установления точных, достоверных данных о том, что объект идентификации является действительно объектом, оставившим след на месте совершения уголовного правонарушения, в том числе и на предмете, орудии уголовного правонарушения. Цель практической идентификации может быть достигнута только если будут установлены идентификационные признаки объекта в своей совокупности, благодаря чему будет установлено либо абсолютное тождество проверяемого объекта со следообразовавшим объектом, либо отсутствие такого тождества, которое будет свидетельствовать о недостаточности обнаруженных или вовсе необнаруженных идентификационных признаков, чтобы признать идентифицируемый объект искомым следообразовавшим объектом. Соответственно важно знать каким может быть объект криминалистической идентификации со всеми его идентифицирующими признаками, благодаря наличию или отсутствию которых будет установлено либо тождество исследуемого объекта объекту, оставившему след на месте уголовного правонарушения, либо отсутствие такого тождества, что, возможно, станет основанием для продолжения поиска других объектов идентификации.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Зинкевич Т.И. Криминалистическое значение способа совершения и сокрытия преступления в уголовном процессе // Союз криминалистов и криминологов. - 2013. - № 1. - С.58-64.
2. Центров Е.Е. Истоки, некоторые понятия и типовые ситуации криминалистической идентификации // Вестник Московского ун-та. Сер. 11. Право. - 2015. - № 4. – С.86-96.
3. Криминалистика. Ч. I: Общая теория криминалистики и криминалистическая техника: учебное пособие / Е.В. Бурцева, И.П. Рак, А.В. Селезнев, Э.В. Сысоев. Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. унта, 2006. 96 с.
4. Князьков А.С. Криминалистика: Курс лекций / Под ред. проф. Н.Т. Ведерникова. Томск: Изд-во «ТМЛ-Пресс», 2008. 1128 с.
5. Абдулаев М.А. Научные основы криминалистической идентификации // Современная криминалистическая наука в уголовном судопроизводстве: сборник материалов конференции. Нижний Новгород, 2016. URL: <http://arbir.ru/miscellany> (дата обращения 09.10.2020)
6. Савельева М.В., Смушкин А.Б. Криминалистика: учебное пособие. Москва: Юстиция, 2017. 236 с.
7. Криминалистическая идентификация. URL: <https://uristy.ucoz.ru/publ/27-1-0-1381>(дата обращения 09.10.2020)
8. Терзиев-Порошин Н.В. Идентификация в криминалистике // Вестник университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА). – 2016. - №8. – С.158-167.
9. Потапов С.М. Принципы криминалистической идентификации. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/printsipy-kriminalisticheskoy-identifikatsii> (дата обращения 09.10.2020)

10. Горбатый Р.Н. Понятие и особенности криминалистической идентификации и диагностики // Инициатива в образовании: проблема интерпретации знания в современной науке: сборник научных трудов. - Казань: ООО "СитИвент", 2019. - С.40-45.

11. Фролова Е.Ю., Ковалева А.В. Криминалистика: курс лекций. Ростов-на-Дону: ДГТУ, 2018. 175 с.

12. Образцов В.А. Криминалистика: модели средств и технологий раскрытия преступлений: курс лекций. М.: ИМПЭ–ПАБЛИШ, 2004. 400с.

УДК 347.4(574)

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ ПӘНІ РЕТІНДЕ КӘСІПКЕРЛІК ҚЫЗМЕТ ҰҒЫМЫ МЕН БЕЛГІЛЕРІ

Кожатаева Э.

*Магистрант Евразийской юридической академии им. Д.А. Кунаева, Республика
Казахстан, г.Алматы*

Түйіндеме. Кәсіпкерлік-бұл адам қызметінің бір саласы, ал кәсіпкерлік – бұл кәсіпкерлікті ұйымдастыру және жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар жиынтығы. Кәсіпкерлікті дамытудың алғышарттары тауар-ақша қатынастарына делдал болатын объективті экономикалық заңдар, ел, өңір экономикасының тұрақты дамуының экономикалық заңдылықтары болып табылады. Кәсіпкерлік қызмет-бұл кәсіпкерлік қызмет субъектісінің пайда (кіріс) алуға бағытталған дербес, бастамашылық қызметін білдіретін шаруашылық қызмет түрі. Өз кезегінде, Экономикалық қызмет-бұл мемлекеттік билік және басқару органдары, сондай-ақ шаруашылық жүргізуші субъектілер белгілеген ережелерге сәйкес жүзеге асырылатын экономикалық қызмет түрлерінің бірі.

Барлық жеке құқықтық қатынастардың, оның ішінде кәсіпкерлік заңнаманың негізі болуға арналған Азаматтық кодекс қазіргі экономикадағы негізгі құқықтық қатынастардың барлық алуан түрлілігін көрсете алмайды, әсіресе кәсіпкерлік саласындағы қоғамдық қатынастарды реттей алмайды.

Түйін сөздер: кәсіпкерлік қызмет, субъект, объект, Ережелер, меншік нысаны.

ПОНЯТИЕ И ПРИЗНАКИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ПРЕДМЕТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ

Аннотация. Предпринимательство представляет собой одну из сфер человеческой деятельности, тогда как предпринимательская деятельность – это совокупность действий по организации и осуществлению предпринимательства. Предпосылками развития предпринимательства являются объективные экономические законы, опосредующие товарно-денежные отношения, экономические закономерности стабильного развития экономики страны, региона. Предпринимательская деятельность

– это вид хозяйственной деятельности, представляющей собой самостоятельную, инициативную деятельность субъекта предпринимательской деятельности, направленную на получение прибыли (дохода). В свою очередь, хозяйственная деятельность – это один из видов экономической деятельности, осуществляемый в соответствии с правилами, установленными органами государственной власти и управления, а также хозяйствующими субъектами.

Гражданский кодекс, призванный быть основой для всех частноправовых отношений, в том числе предпринимательского законодательства, не в состоянии отразить все многообразие базовых правоотношений в современной экономике, и тем более регламентировать публичные отношения в сфере предпринимательства.

Ключевые слова: Предпринимательская деятельность, субъект, объект, правила, форма собственности.

THE CONCEPT AND SIGNS OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY AS A SUBJECT OF LEGAL REGULATION IN KAZAKHSTAN

Abstract. Entrepreneurship is one of the spheres of human activity, whereas entrepreneurial activity is a set of actions for the organization and implementation of entrepreneurship. Prerequisites for the development of entrepreneurship are objective economic laws that mediate commodity-money relations, economic patterns of stable development of the economy of the country and region. Entrepreneurial activity is a type of economic activity that is an independent, initiative activity of a business entity aimed at generating profit (income). In turn, economic activity is one of the types of economic activity carried out in accordance with the rules established by state authorities and management, as well as economic entities.

The civil code, which is intended to be the basis for all private law relations, including business legislation, is not able to reflect all the diversity of basic legal relations in the modern economy, and even more so to regulate public relations in the field of entrepreneurship.

Keywords: Business activity, subject, object, rules, form of ownership.

В Послании Президента Республики Казахстан - Лидера Нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» всесторонняя поддержка предпринимательства определена как ведущая сила национальной экономики: «Частный бизнес всегда и повсюду действует эффективнее государства. Поэтому мы должны передать в частные руки предприятия и услуги нестратегического характера. Это принципиально важный шаг для укрепления отечественного предпринимательства» [1].

Необходимость, полезность и логичность такой активной позиции разделяют практически все юристы не только Казахстана, но и всех постсоветских государств, так или иначе озаботившиеся разнородностью и безбрежностью законодательства о предпринимательстве. Так, известный российский правовед, профессор С. С. Алексеев отмечает, что охватить в единстве все правовое регулирование самой основы общества - народного хозяйства - представляется полезным [2].

После распада Советского союза в Казахстане, как и в других странах СНГ, не только в теории и науке, но и на практике очень большое внимание уделяется понятию предпринимательской деятельности.

Это связано с тем, что для субъектов предпринимательской деятельности создается особый правовой режим [3].

В период развития и становления независимого Казахстана в обиход вошло относительно новое понятие - предпринимательская деятельность. Однако место понятия «предпринимательская деятельность» в законодательстве закрепился термин «предпринимательство». Так ст. 10 ГК РК гласит: «Предпринимательство - это инициативная деятельность граждан и юридических лиц, независимо от формы собственности, направленная на получение чистого дохода путем удовлетворения спроса на товары (работы, услуги), основанная на праве частной собственности (частное предпринимательство) либо на праве хозяйственного ведения или оперативного управления государственного предприятия (государственное предпринимательство). Предпринимательская деятельность осуществляется от имени, за риск и под имущественную ответственность предпринимателя». На сегодня предпринимательская деятельность в Казахстане уже давно стала одной из основных сфер деятельности граждан и юридических лиц [4].

При этом следует отметить, что в отечественной и зарубежной юридической науке нет единого общепринятого определения понятия предпринимательства. Объясняется это тем, что предпринимательство представляет из себя сложную категорию и неоднозначную сферу деятельности. Как отмечает Петер Верхан, предпринимательство реализуется на перекрестке экономики, политики, техники, юриспруденции, психологии и этики.

Кроме того, понятие "предпринимательская деятельность" рассматривается с различных позиций и в разных аспектах. Например, российский ученый В. С. Белых предпринимательскую деятельность рассматривает в организационном, экономическом, юридическом, а также в историческом, социологическом, психологическом, нравственном аспектах.

Научные определения понятий «предпринимательство», «предпринимательская деятельность» содержатся как в юридической, так и в экономической литературе, и, как правило, они отличаются существенными расхождениями. Например, ученые М. Б. Кенжегузин, С. С. Сатубалдин и ряд других экономистов Казахстана, давая определения понятий «предпринимательская деятельность», «предпринимательство», на первое место выдвигают такой признак, как прибыль.

Так, считается, что предпринимательство - это деятельность, направленная на максимизацию прибыли, ее содержание заключается в нахождении или формировании спроса на продукты, работу, услуги и в удовлетворении его путем продажи соответствующих продуктов, работ, услуг в качестве товара [5].

Интересными представляются определения российских ученых, где предпринимательство - особый тип экономического мышления, характеризующийся совокупностью оригинальных взглядов и подходов к принятию решений. Центральное место здесь принадлежит личности предпринимателя. Ему присущи особый склад ума, воля к победе, желание борьбы, стремление к творчеству.

Существуют определения предпринимательства, выделяющие творческий, инновационный его характер, например: «Предпринимательство - творческая деятельность деловых людей, направленная на поиск новых сфер приложения капитала, создание новых и совершенствование имеющихся продуктов, производств, организаций, развитие собственных преимуществ, эффективное использование различных возможностей для получения прибыли» [6].

Таким образом, с экономической позиции предпринимательство определяется как: деятельность, направленная на максимизацию прибыли; инициативная деятельность, заключающаяся в выработке товаров и услуг; процесс организационной новации в целях извлечения прибыли; действия, направленные на возрастание капитала, развитие производства и присвоение прибыли; специфический вид деятельности, направленный на поиск изменений в существующих формах жизни предприятий и общества и реализацию этих изменений. Основной целью предпринимательской деятельности является производство и предложение рынку такого товара, на который имеется спрос и который приносит прибыль.

В научной юридической литературе, в отличие от экономической, большее внимание уделено определению признаков предпринимательства и его отличиям от других видов деятельности, в то время как определения этого понятия встречаются нечасто. Приведем несколько емких определений, отражающих юридические аспекты предпринимательства.

Так, В. Ф. Попондопуло считает, что «предпринимательская деятельность — это совокупность правомерных волевых действий, совершаемых профессионально, систематически и на свой риск лицом, зарегистрированным в качестве предпринимателя, в целях получения прибыли».

О. В. Тишанская определяет предпринимательскую деятельность из нескольких ее проявлений: способ использования имущества и других благ на свой риск для извлечения прибыли; форма реализации способностей граждан к трудовой деятельности, партнерской деятельности либо работе управляющего по договору с собственником; самостоятельная деятельность, тождественная предприимчивости, т.е. способности к самостоятельным активным поступкам.

Г. Ф. Ручкина предпринимательскую деятельность характеризует как самостоятельную, профессиональную деятельность лиц, осуществляемую на свой риск с целью систематического извлечения прибыли от пользования имуществом, продажи товаров, выполнения работ и оказания услуг, а также от иной законной деятельности, не нарушающей права и интересы других лиц.

С. О. Куанышбаева отмечает, что предпринимательская деятельность возникает в сфере имущественных отношений, а взаимодействие предпринимателей в процессе осуществления своей деятельности можно охарактеризовать прежде всего, как взаимодействие между равноправными, неподчиненными друг другу субъектами.

Анализируя приведенные определения понятия "предпринимательство", следует отметить, что, несмотря на существенные различия легальных и научных определений, а также определений, предлагаемых учеными-экономистами и учеными-юристами, им свойственно единодушие в определении предпринимательства как деятельности.

Т.Т. Шиктыбаев предлагает институциональный подход к исследованию предпринимательства. Сегодня экономические и юридические науки, являющиеся базовыми для предпринимательства, идут как бы параллельными путями, не делая необходимых шагов навстречу друг другу. Экономические знания не учитывают той важности, можно сказать, институционального характера правовых норм, посредством которых и происходит регулирование экономических отношений. В свою очередь и правовая наука забывает, что право — это главным образом форма экономических отношений, а правовые нормы должны служить экономическим интересам предпринимателей, потребителей и обществу в целом. В итоге право, как механизм, регулирующий распределение ограниченных ресурсов, не выполняет в необходимой мере своей экономической функции содействия эффективному функционированию

предпринимательства. В данном случае институциональный подход позволяет объединить усилия экономических и юридических наук в исследовании предпринимательства как сложного социально-экономического феномена [7].

На наш взгляд институциональный подход — это хороший способ всестороннего познания, который позволяет выйти на первичные и взаимосвязанные отношения между экономикой и правом.

В философии и социологии деятельность традиционно трактуется как внешняя, в той или иной степени осознанная активность индивидов, их объединений, направленная на внешний мир и друг на друга. Кроме того, деятельность рассматривается как совокупность элементов, к которым относятся:

- субъект, наделенный активностью и направляющий ее на объекты или на других субъектов;

- объект, на который направлена активность субъекта;

- и сама активность, выражающаяся в том или ином способе овладения объектом или в установлении коммуникативного воздействия между субъектами. Свойство деятельности имеет место при наличии таких признаков, как системность, постоянство и целенаправленность всех действий (внутренних, внешних), вместе взятых [8].

Таким образом, если исходить из того, что деятельностью можно назвать любую активность субъекта права, то предпринимательство — это процесс (процессы) активного взаимодействия субъекта с объектом, во время которого субъект удовлетворяет какие-либо свои потребности, достигает цели на основе своей деятельности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Созанбаев С. Абай о бизнесе и свободе предпринимательства // Мысль. -1994. - № 11. - С. 73-75.
2. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана "Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства" (14 декабря 2012 года) [Электронный ресурс] // www.akorda.kz: 20.09.2015
3. Алексеев С.С., Гонгало Б.М., Мурзин Д.В. Гражданское право: учебник /под общ. ред. С.С. Алексеева. - 3-е изд., перераб. и доп. - Екатеринбург: Институт частного права, 2012. - 536 с.
4. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая и Особенная части). - Алматы: Юрист, 2016. 356 с.
5. Балкен М.Т. Правовое регулирование банкротства индивидуальных предпринимателей: автореф. ... канд. юрид. наук. - Алматы, 2001. - 28 с.
6. Werhahn, Peter H. Der unternehmer. Seine ökonomische funktion und gesellschaftspolitische erantwortung // Editor: ordo socialis Paulinus-Verlag, Trier, 2.- Auflage, 1990. – P. 5.
7. Белых В. С. Отношения в сфере предпринимательства как предмет предпринимательского права //Актуальные проблемы науки и практики коммерческого права: сборник научных статей. - М.: Волтерс Клувер, 2005. - Вып. 5. - 193 с.

8. Бельгибаев К.М., Бельгибаева Ж.Ж., Бельгибаев А.К. Франчайзинговая система и ее роль в развитии предпринимательства в Казахстане [Электронный ресурс] // www.old.group-global.org: 17.02.2016

УДК 347.78(574)

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЪЕКТОВ АВТОРСКОГО ПРАВА

Қаратас Д.

*магистрант Евразийской юридической академии им. Д.А. Кунаева, Республика
Казахстан, г.Алматы*

Аннотация: В статье дана характеристика объектов авторского права и, прежде всего, произведений науки, литературы и искусства. Раскрывается понятие творческой деятельности человека, результатом которой и является произведение в конкретной области. В статье обосновывается неразрывная связь формы и содержания произведения. Подчеркивается определяющее значение содержания, от которого зависит и форма произведения. Именно содержание произведения охраняется законом как неимущественное право автора.

Авторское право в объективном смысле – это совокупность норм гражданского права, регулирующих отношения, возникающие в связи созданием и использованием произведений науки, литературы и искусства. Оно является самостоятельным институтом гражданского права.

Согласно ч. 1 ст. 6 Закона «Об авторском праве и смежных правах» как и ч.1 ст. 971 ГК РК: Авторское право распространяется на произведения науки, литературы и искусства, являющиеся результатом творческой деятельности, независимо от назначения, содержания и достоинства, а также от способа и формы их выражения.

Ключевые слова: автор, объекты авторского права, интеллектуальная собственность, закон, имущественные правоотношения, неимущественные права.

АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ОБЪЕКТІЛЕРІНІҢ ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ

Аннотация: Мақалада авторлық құқық объектілеріне және, ең алдымен, ғылым, әдебиет және өнер туындыларына сипаттама берілген. Адамның шығармашылық іс-әрекеті туралы түсінік ашылады, оның нәтижесі белгілі бір саладағы жұмыс болып табылады. Мақаласында негізделеді неразрывная связь нысанын және мазмұнын шығармалары. Жұмыстың формасы байланысты болатын мазмұнның шешуші мәні атап өтіледі. Автордың мүліктік емес құқығы ретінде заңмен қорғалатын шығарманың мазмұны.

Объективті мағынада авторлық құқық-бұл ғылым, әдебиет және өнер туындыларын жасауға және пайдалануға байланысты туындайтын қатынастарды реттейтін азаматтық құқық нормаларының жиынтығы. Бұл тәуелсіз Азаматтық құқық институты.

"Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы" Заңның 6-бабының 1-бөлігіне, ҚР АҚ 971-бабының 1-бөлігіне сәйкес: авторлық құқық мақсатына, мазмұны мен қадір-

қасиетіне, сондай-ақ оларды білдіру тәсілі мен нысанына қарамастан, шығармашылық қызметтің нәтижесі болып табылатын ғылым, әдебиет және өнер туындыларына қолданылады.

Кілтті сөздер: автор, авторлық құқық объектілері, зияткерлік меншік, заң, мүліктік құқықтық қатынастар, мүліктік емес құқықтар.

GENERAL CHARACTERISTICS OF COPYRIGHT OBJECTS

Abstract: The article describes the objects of copyright and, above all, works of science, literature and art. The article reveals the concept of human creative activity, the result of which is a work in a specific field. The article substantiates the inseparable connection between the form and content of the work. The author emphasizes the defining meaning of the content, on which the form of the work depends. It is the content of the work that is protected by law as a non-property right of the author.

Copyright in the objective sense is a set of civil law rules that regulate relations arising in connection with the creation and use of works of science, literature and art. It is an independent institution of civil law.

According to part 1 of article 6 of the Law "On copyright and related rights" as part 1 of article 971 of the civil code of RK: Copyright applies to works of science, literature and art resulting from creative activity, regardless of the purpose, content and dignity, as well as the method and form of their expression.

Keywords: author, objects of copyright, intellectual property, law, property relations, non-property rights.

Авторское право в объективном смысле – это совокупность норм гражданского права, регулирующих отношения, возникающие в связи созданием и использованием произведений науки, литературы и искусства. Оно является самостоятельным институтом гражданского права.

Согласно ч. 1 ст. 6 Закона «Об авторском праве и смежных правах» как и ч.1 ст. 971 ГК РК: Авторское право распространяется на произведения науки, литературы и искусства, являющиеся результатом творческой деятельности, независимо от назначения, содержания и достоинства, а также от способа и формы их выражения.

Все нормативные акты, являющиеся источниками авторского права оперируют одним понятием – «Произведение». При этом законодательство Республики Казахстан, впрочем, как и законодательства многих других стран, не содержит официального или как принято выражаться «легального» определения произведению, и это не случайно. Любая попытка дать легальное определение понятию «произведение», очевидно, не даст желаемого результата исчерпывающим образом определить данный объект правовой охраны. В юридической литературе предложено немало научных определений произведения, однако наибольшее распространение получило определение, сформулированное В. И. Серебровским. Произведение, - писал он в 1965 году, это совокупность идей, мыслей и образов, получивших в результате творческой деятельности автора свое выражение в доступной для восприятия человеческими чувствами конкретной форме, допускающей возможность воспроизведения [1]. В этом и иных определениях подчеркивается, что произведение – благо нематериальное. Произведение как реально существующее явление окружающего нас мира выступает в качестве комплекса идей и образов, получивших свое объективное выражение в готовом труде, индивидуальное и неповторимое отражение объективной

действительности. Произведение является результатом мыслительной деятельности человека, человеческий мозг может производить только нематериальные объекты [2]. В связи с этим всегда важно различать само произведение, имеющее нематериальную сущность, и форму его воплощения, т. е. ту вещественную форму, которая является материальным носителем произведения (например, рукопись, рисунок, нотная запись и т. д.) ст. 6 Закона РК «Об авторском праве и смежных правах». Связь произведения со своим материальным носителем может быть неразрывной. Так, картина или скульптура, как результат труда художника настолько тесно связаны с формой, в которую они облечены, что составляют с ней одно неразделимое целое. Е. Л. Вакман и И. А. Григолец совершенно справедливо отмечали, что не существует даже двух разных понятий для обозначения картины как продукта духовного творчества и как покрытого красками холста. Но, несмотря на это единство, картина и скульптура выступают одновременно как объекты авторского права и как объекты права собственности [3].

Материальные носители – могут быть уникальны. Но авторское право охраняет произведение как систему идей, мыслей и образов именно в связи с возможностью его воспроизведения. Поэтому авторское право на произведения науки, литературы и искусства сохраняется даже в случае гибели того материального носителя, в котором оно было воплощено. Конечно, практического значения это имеет лишь тогда, когда, например, сохранилась копия или репродукция утраченного произведения искусства, когда литературное или музыкальное произведение может быть кем-либо воспроизведено по памяти и т. д.

Таким образом, произведениями являются «не материальные продукты, а творческая мысль, ставшая в них объективной реальностью» [4]. Однако не всякое произведение как результат мыслительной деятельности человека охраняется нормами авторского права. Хотя действующее законодательство не содержит легального определения понятия произведения, оно указывает на те признаки, которыми должно оно обладать, чтобы пользоваться правовой охраной. Такими признаками являются творческий характер произведения и объективная форма его выражения.

Согласно ст.6 Закона РК «Об авторском праве и смежных правах» авторское право распространяется на произведения науки, литературы и искусства, являющиеся результатом творческой деятельности независимо от назначения и достоинств произведения, а также способа его выражения. Кроме того, подчеркивается, что законом охраняются как обнародованные, так и необнародованные произведения, существующие в какой-либо объективной форме.

Авторское право распространяется на произведения, обнародованные или необнародованные, но выраженные в какой-либо объективной форме, позволяющей воспроизводить результат творческой деятельности автора.

В юридической литературе, в том числе учебной, объект авторского права (произведение) определяют как нематериальный продукт духовного творчества человека, имеющий объективную форму. В определении объекта авторского права, которое давалось в законе, не содержалось прямого указания на творческий характер труда авторов произведений, что давало некоторым авторам основания утверждать, что «новые, творчески самостоятельные произведения – это лишь часть охраняемых авторским правом произведений» [5]. Новое определение объекта авторского права является более четким и согласуется с определением, приведенным в Типовом законе ВОИС.

Понятия науки, литературы и искусства имеют разное смысловое значение. Однако четкая классификация произведений на научные, литературные и произведения искусства и не требуется.

Отнесение произведения к категории исключительно научных, литературных или произведений искусства для признания его объектом авторского права не имеет значения. Важен лишь творческий характер труда, в результате которого создано произведение. Если нет творчества, нет и объекта авторского права. Например, не может быть объектом авторского права простой список телефонов, простая компиляция и т.д.

В случае спора о наличии или отсутствии творчества назначается экспертиза, с помощью которой суд может решить этот вопрос.

Творчество может быть выражено и в систематизации, и в объединении уже известного материала (сборники, справочники, словари и т.д.). Охране в этих случаях подлежит форма изложения материала.

Продукт творческой деятельности автора может быть объектом авторского права, если он выражен в какой-либо объективной форме, так как авторским правом защищаются именно те структурные элементы произведения, которые определяют его форму. Наличие элементов новизны в произведении не является обязательным для предоставления ему авторско-правовой охраны.

Произведение считается имеющим объективную форму, если оно выражено в одной из следующих форм:

- письменной (рукопись, машинопись, нотная запись и т.д.);
- устной (публичное произведение, публичное исполнение и т.д.);
- звуко- или видеозаписи (механической, магнитной, цифровой, оптической и т.д.);
- изображения (рисунок, эскиз, картина, план, чертеж, кино-, теле-, видео- или фотокадр и т.д.);
- объемно-пространственной (скульптура, модель, макет, сооружение и т.д.);
- в других формах.

Авторское право распространяется как на обнародованные, так и необнародованные произведения, но выраженные в какой-либо объективной форме.

Под обнародованием произведения понимается осуществленное с согласия автора действие, которое впервые делает произведение доступным для всеобщего сведения путем его опубликования, публичного показа, публичного исполнения, передачи в эфир или иным способом (ст.4 Закона РК «Об авторском праве и смежных правах»).

Из этого определения следует, что для признания произведения обнародованным достаточно наличия самой возможности для неопределенного круга лиц ознакомиться с произведением. Фактическое ознакомление публики с выпущенным в свет произведением необязательно.

Практические и правовые последствия признания произведения обнародованным значительны. Автор может реализовать свое право на обнародование только один раз, после чего произведение получает иной правовой режим. До момента обнародования никто не может давать оценку произведению, цитировать его и осуществлять иные действия, которые допускаются законом в отношении правомерно обнародованных произведений.

Если произведение не подпадает под категорию обнародованных, оно считается необнародованным. Не считается обнародованием информация о произведении с изложением его содержания.

Появление за последние годы новых технических средств, с помощью которых стало возможным достижение новых творческих результатов, значительно расширило список объектов авторского права.

Наиболее полный их перечень рекомендован к воспроизведению в национальных законодательных актах об авторском праве Типовым законом ВОИС и приведен в ст.7 закона РК «Об авторском праве и смежных правах».

Согласно этой статье к объектам авторского права относятся:

- литературные произведения (литературно-художественные, научные, учебные, публицистические и т.п.);
- драматические и сценарные произведения;
- музыкальные произведения с текстом и без текста;
- музыкально-драматические произведения;
- хореографические произведения и пантомимы;
- аудиовизуальные произведения (кино-, теле-, видеофильмы, слайд-фильмы, диафильмы и другие кино-, теле- и видеопроизведения);
- произведения живописи, скульптуры, графики, дизайна и другие произведения изобразительного искусства;
- произведения декоративно-прикладного и сценографического искусства;
- произведения архитектуры, градостроительства и садово-паркового искусства;
- фотографические произведения и произведения, полученные способом, аналогичным фотографии;
- географические, геологические и другие карты, планы, эскизы и пластические произведения, относящиеся к географии, топографии и другим наукам;
- программы для ЭВМ всех видов, включая прикладные программы и операционные системы;
- другие произведения, удовлетворяющие требованиям предоставления охраны.

Часть произведения (включая его название), которая обладает перечисленными в законе признаками и может использоваться самостоятельно, также признается объектом авторского права.

К объектам авторского права также относятся:

- производные произведения (переводы, обработки, аннотации, рефераты, резюме, обзоры, инсценировки, музыкальные аранжировки и другие переработки произведений науки, литературы и искусства);
- сборники произведений, также как энциклопедии, антологии, базы данных, другие составные произведения, представляющие собой по подбору или расположению материалов результат творческого труда.

Охрана предоставляется производным и составным произведениям независимо от того, являются ли объектами авторского права произведения, на которых они основаны или которые они включают. Переход права собственности или права владения каким-либо материальным объектом сам по себе не влечет перехода каких-либо авторских прав на произведение, выраженное в этом объекте. Исключения составляют лишь произведения изобразительного искусства, исключительное право на которые переходит от авторов к другим лицам одновременно с переходом права собственности на материальные объекты, в котором выражены эти произведения.

Авторское право не распространяется на идеи, принципы, методы, процессы, системы, способы, концепции, сообщения о событиях и фактах, лежащих в основе

охраняемых авторским правом произведений (п.4 ст.6 Закона РК «Об авторском праве и смежных правах»).

Не являются объектами авторского права, а значит и не подлежат охране произведения, которые не обладают какими-либо признаками произведения, например, объекты, не выраженные в материальной форме, или не являющиеся результатом творческой деятельности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1 Серебровский В.И. Вопросы советского авторского права. - М.: Изд-во академии наук СССР, 1956. – 109 с.

2 Гаврилов Э. П. Авторское право. Издательские договоры. Авторский гонорар. - М., 1998. – 57 с.

3 Никитина М.И. Авторское право на произведения науки, литературы и искусства. – М: Издательство «Юридическая литература», 1989. – 62 с.

4 Мартынов Б.С. Права авторства в СССР. – М.: Издательство «Просвещение», 1974. – 168 с.

5 Э.П. Гаврилов. Советское авторское право. Основные положения. Тенденция развития. - М.: «Наука», 1984. – 114 с.

УДК 347.78(574)

СУБЪЕКТИВТІ АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ МАЗМҰНЫ МЕН ОБЪЕКТІСІНІҢ АРАҚАТЫНАСЫ

Мамыров Е.

Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық заң академиясының магистранты, Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы

Түйіндеме: Авторлық құқық тұтастай алғанда туынды және оның жеке элементтерін туынды авторы нақты көрсетеді (шығарманың кейбір элементтері айрықша құқықтар объектілері ретінде танылмауы мүмкін екенін ескере отырып) деп қорытынды жасауға болады. Сонымен бірге, бұл объект ұғымын әр авторлық құқыққа қатысты анықтау керек деген идеяға негізделген әрі қарайғы зерттеулердің алғышарты болып саналады, бұл авторлық құқық объектісі ұғымы туралы түпкілікті тұжырымды тұжырымдау үшін жеткіліксіз. Бұл мәлімдемені субъективті азаматтық кодекстің өз объектісі ретінде заңды түрде немқұрайлы құбылыс бола алмайтындығымен негіздеуге болады.

Заңның объектісі тек заңның мазмұнын құрайтын әрекеттер қолданылатын объект бола алады. Сондықтан авторлық құқық объектісі ұғымын қалыптастыру үшін әр авторлық құқықтың мазмұнын талдап, тиісті өнімді объект ретінде анықтау қажет. Осылайша, Заңның мазмұны осы құқықтың мақсатын анықтайды деп қорытынды жасауға болады. Мысалы, құқықтық қатынастардағы Тараптардың құқықтары мен міндеттерінің мазмұны шығарманың сипаттамаларын жеке анықталған объект ретінде өзгерте алады, оған жалпы мән береді: "екінші жағынан, музыканттың белгілі бір уақыт аралығында белгілі бір туындыларды орындау міндеті ортақ, ал сол музыканттың

белгілі бір атауды орындау міндеті және алдын-ала келісілген шығарма жеке, түпнұсқамен бірдей.; суретшінің белгілі бір тақырыпта сурет салу міндеті-бұл жалпы міндет, ал белгілі бір сюжеттің міндеті (әсіресе портретті табиғаттан жазу)-бұл жеке міндет."

Кілтті сөздер: Авторлық құқық, әдебиет, азаматтық құқық, заң, конвенция.

СООТНОШЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ И ОБЪЕКТА СУБЪЕКТИВНОГО АВТОРСКОГО ПРАВА

Аннотация: Можно сделать вывод, что авторское право в целом и его отдельные элементы четко указываются автором произведения (учитывая, что некоторые элементы произведения могут не признаваться объектами исключительных прав). При этом понятие объекта считается предпосылкой дальнейших исследований, основанных на идее, что следует определить в отношении каждого авторского права, что недостаточно для выработки окончательного заключения о понятии объекта авторского права. Это заявление можно обосновать тем, что субъективный Гражданский кодекс не может быть юридически небрежным явлением своего объекта.

Объектом закона могут быть только действия, составляющие содержание закона. Поэтому для формирования понятия объекта авторского права необходимо проанализировать содержание каждого авторского права и определить соответствующий продукт как объект. Таким образом, можно сделать вывод, что содержание закона определяет цель этого права. Например, содержание прав и обязанностей сторон в правоотношениях может изменить характеристики произведения как отдельно определенный объект, придавая ему общее значение: "с другой стороны, музыкант в течение определенного периода времени обязан выполнять определенные произведения, а тот же музыкант обязан выполнять определенное название и заранее согласованное произведение как отдельное, так и идентичное оригиналу. quot; Задача художника рисовать на определенную тему-это общая задача, а задача определенного сюжета (особенно написание портрета из природы)-это отдельная задача."

Ключевые слова: Авторское право, литература, гражданское право, закон, конвенция.

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CONTENT AND THE OBJECT OF SUBJECTIVE COPYRIGHT

Annotation: It can be concluded that copyright is clearly indicated by the author of the work as a whole and its individual elements (taking into account the fact that some elements of the work may not be recognized as objects of exclusive rights). At the same time, it is considered a prerequisite for further research, based on the idea that the concept of an object should be defined in relation to each copyright, which is not enough to formulate a final conclusion about the concept of a copyright object. This statement can be justified by the fact that the subjective Civil Code as its object cannot be a legally indifferent phenomenon.

An object of law can only be an object to which actions that make up the content of the law are applied. Therefore, in order to form the concept of a copyright object, it is necessary to analyze the content of each copyright and identify the corresponding product as an object. Thus, we can conclude that the content of the law determines the purpose of this right. For example, the content of the rights and obligations of the parties in legal relations

can change the characteristics of the work as an individually defined object, giving it a general meaning:"on the other hand, the obligation of a musician to perform certain works for a certain period of time is common, and the obligation of the same musician to perform a certain name and a pre-agreed work is individual, identical to the original.; the task of an artist to draw on a particular subject is a general task, and the task of a particular subject (especially painting a portrait from nature) is a personal task."

Key words: copyright, literature, Civil Law, Law, Convention.

Заңның объектісі тек заңның мазмұнын құрайтын әрекеттер қолданылатын объект бола алады. Сондықтан авторлық құқық объектісі ұғымын қалыптастыру үшін әр авторлық құқықтың мазмұнын талдап, тиісті өнімді объект ретінде анықтау қажет. Осылайша, Заңның мазмұны осы құқықтың мақсатын анықтайды деп қорытынды жасауға болады. Мысалы, құқықтық қатынастардағы Тараптардың құқықтары мен міндеттерінің мазмұны шығарманың сипаттамаларын жеке анықталған объект ретінде өзгерте алады, оған жалпы мән береді:"екінші жағынан, музыканттың белгілі бір уақыт аралығында белгілі бір туындыларды орындау міндеті ортақ, ал сол музыканттың белгілі бір атауды орындау міндеті және алдын-ала келісілген шығарма жеке, түпнұсқамен бірдей.; суретшінің белгілі бір тақырыпта сурет салу міндеті-бұл жалпы міндет, ал белгілі бір сюжеттің міндеті (әсіресе портретті табиғаттан жазу)-бұл жеке міндет."

Сонымен бірге субъективті заңдар мен олардың мақсаты арасындағы байланыс екі жақты. Басқаша айтқанда, құқық объектісінің мәні субъективті құқықтың мәні мен мазмұнын неғұрлым толық анықтау үшін маңызды:"құқық объектісінің проблемасы тікелей нақты құқықтық қатынастарды құру мақсатын анықтауға көмектеседі."Бұл мақсат міндетті түрде осы мақсатқа жетудің құралы емес, уәкілетті тұлғаның құқықтық бақылауын белгілеу кезінде құқықтардың мақсаты болып табылады" авторлық құқыққа қатысты бұл туындылар мен басқа да тауарлар авторлық құқықтың құқықтық табиғатын, мазмұнын және шектеулерін бәрінен бұрын субъективті түрде анықтайды дегенді білдіреді. Бұл тұжырымның дұрыстығын келесі мысалдармен дәлелдеуге болады:

Мысалы, зияткерлік меншік құқықтарына қатысты субъектінің сипаттамалары субъектінің құқықтары ерекше деп танылатындығын анықтайды. Авторлық құқықтың басты ерекшеліктерінің бірі-оның эксклюзивтілігі. Алайда, азаматтық құқық ғылымында айрықша құқықтардың құқықтық табиғаты туралы консенсус жоқ: осы категорияның мәнін басқаша қалай түсіндіруге болады. Ұсынылған айрықша құқықтар тұжырымдамасын ұсынуға кіріспес бұрын, осы мәселе бойынша азаматтық ғылым тұжырымдайтын ұстанымды қарастырыңыз.

Сондықтан, Г. Ф. Шершеневичтің пікірінше, " айрықша құқық-бұл барлық басқа имитацияларды болдырмайтын белгілі бір әрекеттерді жасаудың заңды мүмкіндігі. Шершеневич ұсынған анықтама абсолютті құқықты сипаттайды, бірақ ерекше, сондықтан абсолютті биліктің мәнін ашпайды

Б. С. Флейшиц: "Мен ешкімді жібермеймін, авторлық құқықтың айрықша сипатының негізгі белгілерін"өмір бойы немесе автордың ерекше жағдайлары үшін заңмен белгіленген кезең ішінде" көрді, бірақ қазіргі уақытта мүлдем қарама-қарсы жағдай қалыптасты: авторлық құқықтың ерекше меншігі, оны автор басқа адамдарға еркін иеліктен шығаруы мүмкін, сондықтан ол қазіргі шындыққа да қатысты

Авторлық құқықтың айрықша сипатын А.П. Сергеев "тек құқық иесі (яғни автор немесе оның заңды мұрагері) авторлық құқықты, әсіресе туындыны пайдалануға

байланысты құқықтарды жүзеге асыру туралы шешім қабылдай алатындығын мойындауда" деп санайды. "Бұл анықтама ұсынылған сипаттамалардың ішінен онымен келісу қиын сияқты. Бұл субъективті заңға субъектінің белгілі бір жолмен әрекет етудің заңды бекітілген қабілеті ретінде тән. Тек субъективті құқықтардың иесі (тек авторлық құқық қана емес) құқықтардың орындалуын анықтай алады.

У. М. Хамзиннің пікірінше, айрықша құқықтарға тән Конституциялық ерекшелік "зияткерлік меншік объектілерін өз қалауы бойынша пайдалану және барлық үшінші тұлғаларға осы объектілерді құқық иеленушінің рұқсатынсыз пайдалануға тыйым салу" мүмкіндігі болып табылады."

К.Е.ин Бейсембиннің көзқарасына сәйкес, "авторлық құқықтың эксклюзивтілігі" термині сол туындыны сол әдіспен пайдалануға құқығы бар субъектілердің шеңберін анықтайды. Меншік құқығын меншік құқығы ретінде сипаттау туынды жасалған сәттен бастап оны пайдалануға тек автордың құқығы бар екенін білдіреді. Егер автор кейіннен туындыны пайдалану құқығын беретін болса, онда егер туындыны басқа адам айрықша құқық иесімен тең дәрежеде пайдаланса, бұл құқықтар айрықша болмауы мүмкін" [1].

Р.Ж. Мартыновтың айтуынша, "айрықша құқықтар-бұл материалдық емес объектілерге қатысты функцияларды орындайтын, материалдық объектілерге мүліктік құқықтар функцияларына ұқсас мүліктік құқықтардан басқа құқықтар тобы", - деді Абуова."

Мүліктік авторлық құқықтың эксклюзивтілігінің табиғаты осы құбылыстың басқа байланысында жатыр деп санаймыз және оны келесідей түсіндіруге болады:

Авторлық құқық автордан басқа ешкімнің қандай да бір объектіні пайдалануға құқығы жоқ болғандықтан пайда болмайды және бұл құқық басқа адамға тиесілі бола алмайды, ал оның ерекшелігі осындай құқықтың мәні болып табылатын объектінің өзіндік ерекшелігімен түсіндіріледі.

Көрнекі түсінік алу үшін субъективті авторлық құқықты балық аулау және аң аулау құқықтарымен салыстырайық. Кеңес заңнамасы кезінде кейбір аймақтарда балық аулау шектеулі болды, бұл заңгерлерге мемлекетке тиесілі балық аулаудың монополиялық құқықтары туралы айтуға себеп болды. – Сондықтан, бұл аудандарда мемлекет коммерциялық балық аулауға айрықша құқықты тиімді түрде белгілейді." Жұмыс пен балық аулау мен аң аулау объектілерінің ұқсастығы-бұл әр адамның, басқалардың иелігінен айырмашылығы, мұндай объектілерге иелік етудің физикалық немесе басқа әлеуеті болуы мүмкін. Басқаша айтқанда, мұндай физикалық мүмкіндіктер балық аулау және аң аулау жұмыстарына және басқаларға физикалық иелік ету мүмкіндігі жоқ нысандарға қатысты барлық үшінші тұлғаларға қол жетімді, өйткені олар меншік құқығы бойынша басқаларға тиесілі. Заң әдебиеттерінің беттерінде айтылғандай, " нарықтық экономика айналымының шарты-айналымға қатысушының-тауар иесінің, ол айналымға енгізетін ерекше құқығы. Бұл үшін заттар өте жақсы бейімделген, өйткені кеңістік шектеулі. ... Табиғи қасиеттеріне байланысты затты бір адам немесе, кем дегенде, белгілі бір адам қолдана алады. Оның материалдық емес болуына байланысты оның қасиеттері бір уақытта шексіз адамдарды пайдалануға мүмкіндік береді және бұл үшін табиғи кедергілер жоқ" [2].

Ескерту-әрине, осы ережеге қатысты келесі түсіндірулер жасалуы керек: үшінші тараптың физикалық иелік ету мүмкіндігінің болмауы белгілі бір уақытта иесіне тиесілі нәрсеге ғана тән (қолыңыздағы кітапты ғимаратта болған кезде көшеде қалдырған көлікпен салыстырыңыз). Алайда, бұл жағдай арнайы құқықтық жүйені енгізуге негіз болмайтындығына байланысты, бұл мүлік қазіргі уақытта іс жүзінде меншік иесіне

тиесілі болса да, ол иелік етпейтіндерге де қолданылады. Нәтижесінде бұл мүлік меншік құқығының объектісіне байланысты табиғи деп танылады.

Бұл мүмкіндік бұл мүмкіндікті жоққа шығаруы керек. Осылайша, құқықтардың эксклюзивтілігі, мұндай құқықтардың объектісін үшінші тұлғалардың пайдалана алмауы, заттардың табиғи сипатына байланысты мүліктік құқықтарға тән, сондықтан мүліктік құқықтарды сипаттауда баса айтылмайды. Балық, балық, жабайы құстар, жануарлар сияқты нысандар бұл қасиетке ие емес, сондықтан бұл қасиетті жасанды түрде беру керек. Оларға осы қасиетті беру қажеттілігі айналымның объективті қажеттіліктерімен жасанды түрде анықталады: қазіргі уақытта зияткерлік өнімдер нарықтың негізгі элементтерінің бірі болып табылады, сондықтан оларды тиісті қорғауды қамтамасыз ету, авторлар мен басқа құқық иелерінің мүдделерін қорғау және тұтастай алғанда қоғамның үдемелі дамуын қамтамасыз ету үшін мұндай объектілер осы адамдарға еркін пайдалануда үшінші тұлғаларды шектейтін монополияларға берілуі керек: "тұтастай алғанда, бұл объектілер материалдық емес салдарларды белгісіз адамдар шеңберімен пайдаланудың физикалық мүмкіндігі болған кезде берілуі керек. Нәтижені пайдалану Меншік құқығына нұқсан келтірмеуі керек, сондықтан физикалық мүмкіндіктерге қарамастан, басқалардың мұндай пайдалануға құқығы жоқ" [3].

Осылайша, авторлық құқықтардың эксклюзивтілігінің табиғаты, заттардан айырмашылығы, барлық үшінші тұлғалардың мүліктік авторлық құқықты пайдалануға физикалық мүмкіндігі бар: "алайда мүліктік құқықтардың эксклюзивтілігі материалдық элементтің объектілері ретінде пайда болатын тауарлар кеңістігінде табиғи шектеулерге байланысты, бұл сол кезеңде бір материалдық объекіден пайдалы қасиеттерді ала алатын адамдар тобының шектелуін анықтайды. Шығармашылық қызметтің нәтижесін идеалды объект ретінде пайдалану мүмкіндігі адамдар тобымен шектелмейді." Заттарға қатысты, егер үшінші тұлғаны белгілі бір объектіні пайдаланудан шығару оның құқық иесінің меншігі болғандықтан болса, онда авторлық құқық объектісі өзінің табиғи ерекшеліктеріне байланысты мұндай меншіктен айырылады және жасанды түрде осындай ерекшелікті жасауы керек. Осы себептерге байланысты ол өзінің зияткерлік меншік құқығын және ерекше атын алды [4].

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Саутов с.а. адвокаттық практиканы шолу. – Алматы: Заңгер, 2012. – 184 с.
2. Өтебаева ж.е., Герасимов А. Адвокаттық практика. – Алматы: Заңгер, 2010. – 182 с.
3. Авторлық құқық туралы Дүниежүзілік конвенция (Женевада жасалған 06.09.1952)// КСРО қаулыларының жинағы. 1973. №24. 139-бап.
4. Гаврилов Э.П. авторлық құқықтағы романдар. – М.: "Жоғары Мектеп" баспасы, 1995. – 199 б.

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖУРНАЛЫ
КАЗАХСТАНСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
KAZAKHSTAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW

Научно-теоретический и информационно-практический журнал

№3
(76)

Подписано в печать 10.10.2020г. Формат 60x84 ^{1/8}.
Печать цифровая. Бумага офсетная. Усл. печ. л. 8,75. Тираж 500 экз.
Заказ № 10-1800.

Адрес типографии:
г. Алматы, ул. Шарипова 120
. +7 (707) 214-02-50, +7 (777) 214-02-50
almaprintmaster@gmail.com